

HRVATSKI SABOR

KLASA: 022-02/25-01/98

URBROJ: 65-25-2

Zagreb, 9. listopada 2025.

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članka 33. stavka 1. podstavka 3. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem ***Izvešće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2024. godinu***, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora u skladu s odredbom članka 42. stavka 6. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga ("Narodne novine", broj 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13 i 39/19) dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 9. listopada 2025. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministricu zdravstva dr. sc. Irenu Hršić, dr. med. i državne tajnike Tomislava Dulibića i dr. sc. Mariju Bubaš, dr. med.

PREDSJEDNIK

Gordan Jandroković

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KLASA: 022-03/25-14/15
URBROJ: 50301-04/12-25-3

Zagreb, 9. listopada 2025.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

PREDMET: Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2024. godinu

Na temelju članka 42. stavka 6. Zakona o suzbijanju zlorporabe droga („Narodne novine“, br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13. i 39/19.), Vlada Republike Hrvatske podnosi Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2024. godinu.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministricu zdravstva dr. sc. Irenu Hršić, dr. med. i državne tajnike Tomislava Dulibića i dr. sc. Mariju Bubaš, dr. med.

mr. sc. Andrej Plenković

IZVJEŠĆE O PROVEDBI NACIONALNE STRATEGIJE DJELOVANJA
NA PODRUČJU OVISNOSTI ZA RAZDOBLJE DO 2030. GODINE,
ZA 2024. GODINU

S a d r Ź a j

Sažetak	1
1. Uvod	3
2. Nacionalni profil politike prema ovisnostima	5
3. Trendovi i metodologija prikupljanja podataka.....	10
3.1. Uporaba sredstava ovisnosti i ponašajne ovisnosti u općoj populaciji i specifičnim ciljanim skupinama.....	10
3.2. Prevencija	18
3.3. Tretman.....	21
3.4. Zdravstveni korelati i posljedice i odgovori	27
3.5. Resocijalizacija.....	31
3.6. Tržište i kriminalitet droga	32
3.7. Javni rashodi politike prema ovisnostima.....	40
4. Pregled rezultata provedbe prioriteta i posebnih ciljeva Nacionalne strategije u 2024.	45
4.1. Prioritet 1. Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti	45
4.1.1. Poseban cilj 1. Prevencija ovisnosti djece i mladih.....	45
4.1.2. Poseban cilj 2. Prevencija ovisnosti na mjestu rada	48
4.1.3. Posebni cilj 3. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji.....	50
4.1.4. Posebni cilj 4. Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima.....	54
4.2. Prioritet 2. Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima	57
4.2.1. Posebni cilj 1. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu	57
4.2.2. Posebni cilj 2. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima	60
4.2.3. Posebni cilj 3. Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću	62
4.2.4. Posebni cilj 4. Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga.....	63
4.3. Prioritet 3. Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti.....	65
4.3.1. Posebni cilj 1. Unaprjeđenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima.....	65
4.3.2. Posebni cilj 2. Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti	68
5. Pregled mjera i aktivnosti o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti tijekom 2024. godine od strane županija.....	71

6.	Zaključak	74
7.	Pokazatelji ishoda	76
8.	Izvori i reference	83
9.	Popis slika	85
10.	Popis tablica	86

Sažetak

U razdoblju od 2011. do 2023. godine bilježi se trend porasta konzumacije ilegalnih droga, posebice kanabisa, kokaina i ecstasyja, ali i duhana, alkohola i sedativa. Pritom je kanabis i dalje najraširenija ilegalna droga, dok sedativi pokazuju kontinuiran rast u promatranom razdoblju, posebice kod žena. Europsko *web* istraživanje o drogama, Europsko istraživanje o prisutnosti droga u otpadnim vodama i Europsko izvješće o drogama potvrđuju raširenost uporabe kanabisa, kokaina i amfetamina, uz naglašenu rekreativnu i funkcionalnu konzumaciju, najčešće u kontekstu noćnog izlaska, uz čestu poliuporabu različitih psihoaktivnih tvari. Provedena istraživanja upozoravaju i na sve veću pojavu novih sintetskih opioida kod kojih je prisutan povećan rizik od smrtonosnih otrovanja. Analiza otpadnih voda provedena u Zagrebu i Splitu dodatno potvrđuje porast konzumacije kokaina, amfetamina i MDMA, dok je razina kanabisa stabilna. Prema prvom kvalitativnom istraživanju koje je Hrvatski zavod za javno zdravstvo proveo u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom o uporabi stimulativnih droga vidljivo je da na obrasce uporabe utječu različiti čimbenici i motivi, poput načina konzumacije, poliuporabe te osobne percepcije ovisnosti. Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima (ESPAD) ukazuje na dugoročno smanjenje konzumacije ilegalnih droga, alkohola i cigareta među mladima u Europi i Hrvatskoj, no među učenicima u Hrvatskoj prema rezultatima posljednjeg istraživanja provedenog 2024. godine zabilježena je najveća konzumacija cigareta u posljednjih mjeseca dana u Europi. Analizom podataka posljednja dva nacionalna istraživanja o uporabi sredstava ovisnosti koja su se provela 2019. i 2024. godine utvrđen je silazni trend uporabe duhana i alkohola.

Prema podacima iz Registra ovisnosti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, 2024. godine na liječenju zbog uporabe droga bilo je ukupno 5.904 osoba, od čega je 76 % tražilo pomoć zbog opioida, a 24 % zbog neopijata. Iako većinu liječenih osoba i dalje čine oni s ovisnošću o opioidima, njihov broj pokazuje blagi pad u odnosu na prethodne godine, a istovremeno se bilježi postupni porast broja osoba liječenih zbog neopijatskih psihoaktivnih tvari. Većinu liječenih čine muškarci (82,4 %), a prosječna dob pacijenata raste. Županije s najvišim stopama liječenih na 100.000 stanovnika u dobi od 15 do 64 godina su Zadarska (544,1) i Istarska županija (525,0). Obitelj ostaje važan izvor podrške - 39,4 % liječenih osoba živi s primarnom obitelji, najčešće roditeljima.

Broj hospitalizacija zbog ovisnosti o alkoholu stabilan je, uz privremeni pad tijekom pandemije. Liječenje uključuje bolničku i izvanbolničku skrb, osobito dnevne bolnice. Kada je riječ o ovisnosti o duhanu, bilježi se pad dolazaka u dnevne bolnice. Tretman uključuje pripremu za prestanak i podršku u apstinenciji. Ovisnost o kockanju bilježi blagi porast liječenih, najviše među osobama u dobi 25 - 44 godine, ali i s prisutnim udjelom mladih od 19 - 24 godine. Terapija uključuje individualni i grupni rad te uključivanje obitelji.

Što se tiče zaraznih bolesti među osobama liječenim zbog uporabe opijata, trendovi pokazuju da prevalencija HIV-a ostaje niska i stabilna, na razini od 0,2 %. Kod hepatitisa B bilježi se blagi pad u udjelu pozitivnih konzumenata opijata, s 3,9 % u 2022. na 3,5 % u 2023. i 2024. godini. Prevalencija hepatitisa C i dalje je visoka, no u posljednje dvije godine primjetan je

blagi pad, pri čemu udio ostaje iznad 31 %, što i dalje predstavlja značajan javnozdravstveni izazov.

U odnosu na tržište droga i povezani kriminalitet, Hrvatska se prvenstveno ističe kao tranzitna zemlja unutar međunarodnih krijumčarskih ruta. Proizvodnja droga u Hrvatskoj tradicionalno je uglavnom ograničena na uzgoj kanabisa za osobnu uporabu, iako se bilježi trend značajnog povećanja proizvodnje na otvorenom i u kontroliranim uvjetima. U odnosu na prethodne godine, u 2024. godini zabilježen je porast ukupnog broja zapljena droga, njih 11.246, od čega najviše produkata kanabisa, sintetskih droga i kokaina. Cijene droga ostaju relativno stabilne: biljni kanabis se prodaje po cijeni od 5 do 10 eura po gramu, kokain doseže do 90 eura, a heroin oko 50 eura po gramu. Sintetske droge - uključujući ecstasy i amfetamine - ostaju cjenovno pristupačne i sve prisutnije među mlađom populacijom. Kriminalitet povezan s drogama i dalje je izražen: tijekom 2024. godine zabilježeno je 2.661 kazneno djelo i 8.537 prekršaja iz domene zlouporabe droga. Organizirani kriminal ima ključnu ulogu u opskrbi i distribuciji, a veliko povećanje prijavljivanja organizatora i članova zločinačkog udruženja kriminaliteta droga posljednjih godina rezultat je proaktivnog pristupa i iznimnih napora policije. Policijski službenici kriminaliteta droga iz godine u godinu dokazuju aktivnu ulogu i važnost u međunarodnoj policijskoj suradnji na području borbe protiv zlouporabe droga, a čijim se radom hrvatska policija jasno profilirala kao regionalni lider i pouzdan partner stranim policijskim organizacijama i agencijama u borbi protiv međunarodnog kriminaliteta droga.

1. Uvod

Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine („Narodne novine“, broj 18/23.) za 2024. godinu obuhvaća izvještajno razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2024. Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, koordinira, prati, analizira i vrednuje provedbu Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine („Narodne novine“, broj 13/23., u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija) i zajedno s ostalim resornim tijelima, nositelj je provedbe posebnih ciljeva Nacionalne strategije.

Izvješće sadrži pregled provedenih aktivnosti prema prioritetima i posebnim ciljevima Nacionalne strategije te ostvarenih vrijednosti pokazatelja ishoda u izvještajnom razdoblju, a za koje je kao nositelj samostalno ili u suradnji s ostalim tijelima bilo zaduženo Ministarstvo zdravstva, odnosno, samostalno druga resorna tijela. Neki od podataka vezani za ostvarene pokazatelje ishoda koji se prate od strane pojedinih nadležnih tijela zbog metodologije i zakonski propisanih rokova, do završetka izrade ovoga Izvješća nisu bili dostupni te su stoga u odnosu na pojedine pokazatelje prikazani zadnji dostupni podaci iz 2023. godine ili iz godina ranije odnosno podaci dostupni na dan 30. lipnja 2025.

Usklađivanje pristupa prevenciji u različitim sektorima ostvaruje se primjenom europskih standarda kvalitete u prevenciji uporabe droga (EDPQS), dok se na nacionalnoj razini istodobno razvijaju instrumenti poput Nacionalnih standarda prevencije ovisnosti i alata za procjenu učinkovitosti, s ciljem jačanja dosljednosti, kvalitete i dugoročne održivosti preventivnih intervencija. Tijekom 2024. godine nastavljen je sveobuhvatan razvoj i poticanje primjene znanstveno utemeljenih i evaluiranih programa prevencije ovisnosti, uz istodobno jačanje sustava osiguravanja kvalitete. Posebna pozornost posvećena je unaprjeđenju stručnih kapaciteta kroz edukacije temeljene na europskim standardima, kao i razvoju nacionalnih standarda prevencije ovisnosti s ciljem usklađivanja pristupa u različitim sustavima. Aktivnosti su također usmjerene na odgovore na nove izazove, uključujući jačanje mjera u rizičnim okruženjima te profesionalizaciju kroz proces certificiranja programa.

S ciljem unaprjeđenja liječenja i psihosocijalnog tretmana ovisnosti, kao i radi osiguravanja kvalitetnijeg liječenja i skrbi za posebne skupine osoba liječenih zbog problema ovisnosti, izrađen je Prijedlog protokola postupanja i suradnje u provedbi tretmana ovisnosti o kockanju i alkoholu i novi projekt Socijalne reintegracije osoba s problemom ovisnosti. Poseban naglasak stavljen je na jačanje suradnje između izvanbolničkog sustava liječenja ovisnosti i udruga odnosno klubova liječenih alkoholičara/klubova liječenih ovisnika o kockanju u pružanju psihosocijalne podrške i skrbi. Praćenje liječenja osoba zbog ovisnosti važan je javnozdravstveni alat za razumijevanje trendova u konzumaciji psihoaktivnih tvari te planiranje javnozdravstvenih politika. Hrvatski zavod za javno zdravstvo putem Registra ovisnosti sustavno prikuplja podatke o osobama koje su uključene u tretman u okviru službi za zaštitu mentalnog zdravlja i izvanbolničko liječenje ovisnosti, bolnica, terapijskih zajednica i zatvorskog sustava. U svrhu sveobuhvatnijeg praćenja različitih oblika ovisnosti, u 2025. godini nadograđen je Registar ovisnosti, čime je uspostavljeno praćenje osoba koje se liječe zbog četiri osnovna oblika ovisnosti: droge, alkohol, kockanje i videoigre.

Resocijalizacija osoba s problemom ovisnosti predstavlja ključan segment nacionalnog sustava odgovora na ovisnosti, usmjeren na dugoročnu društvenu integraciju i prevenciju recidiva. Utemeljena je na Projektu resocijalizacije ovisnika koji je usvojila Vlada Republike Hrvatske 2007. godine, a čija provedba traje kontinuirano. Obuhvaća niz aktivnosti koje se nadovezuju na zdravstveni tretman te uključuju podršku u zapošljavanju, obrazovanju, stambenom zbrinjavanju, ostvarivanju socijalnih prava i resocijalizaciju unutar kaznenopravnog sustava. Tijekom 2024. godine izrađen je i prijedlog novog nacionalnog Projekta socijalne reintegracije, kojim se nadograđuje postojeći model resocijalizacije. Novim prijedlogom predviđa se proširenje ciljne skupine i na osobe s problemom ovisnosti o alkoholu i kockanju, dodatno se definiraju programi za specifične skupine poput žena i maloljetnika te se unaprjeđuje dostupnost i način uključivanja korisnika u Projekt.

Programi smanjenja šteta provode se od strane udruga koje pružaju usluge razmjene sterilnog pribora za injektiranje, savjetovanja, edukacije o prevenciji zaraznih bolesti, psihosocijalne podrške te upućivanja na liječenje i druge zdravstvene i socijalne usluge. U cilju sprječavanja smrtnosti uzrokovane predoziranje opiodima, u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2024. godini započeo je Pilot-projekt uvođenja kućnih doza naloksona u okviru kojeg je omogućena distribucija naloksona u nazalnom obliku putem županijskih službi za mentalno zdravlje i zatvorskog sustava.

Na nacionalnoj razini, Hrvatski zavod za javno zdravstvo razvija metodološke i operativne okvire za praćenje otrovanja i štetnih učinaka droga, uključujući nove psihoaktivne tvari. Unatoč stabilnosti osnovnih statističkih pokazatelja, izazovi ostaju prisutni, posebno u domeni nedovoljno dostupnih toksikoloških analiza i neprecizne kategorizacije uzroka smrti. Stoga su u 2024. godini pripremljeni Pilot-projekt praćenja intoksikacija drogama i novim psihoaktivnim tvarima u Gradu Zagrebu i Projekt toksikoloških analiza u slučajevima sumnje na otrovanje psihoaktivnim tvarima.

U odnosu na tržište droga i povezani kriminalitet, Hrvatska se prvenstveno ističe kao tranzitna zemlja unutar međunarodnih krijumčarskih ruta, posebno duž tzv. Balkanske rute. Kroz teritorij Hrvatske najčešće se krijumčare marihuana, kokain, heroin i razne sintetske droge. Nastavlja se trend pojačanog krijumčarenja sintetskih droga, uz sve veću dostupnost novih psihoaktivnih tvari i kontroliranih lijekova. Domaća proizvodnja droga tradicionalno je uglavnom ograničena na kanabis za osobnu uporabu, iako se bilježi trend značajnog povećanja proizvodnje na otvorenom i u kontroliranim uvjetima. U odnosu na prethodne godine, u 2024. godini zabilježen je porast ukupnog broja zapljena droga, od čega najviše produkata kanabisa, sintetskih droga i kokaina. Cijene droga ostaju relativno stabilne: marihuana se prodaje po cijeni od 5 do 10 eura po gramu, kokain doseže do 90 eura, a heroin oko 50 eura po gramu. Kriminalitet povezan s drogama i dalje je izražen. Povećanje prijavljivanja organizatora i članova zločinačkog udruženja kriminaliteta droga posljednjih godina rezultat je proaktivnog pristupa i iznimnih napora policijskih službenika, kako onih na nacionalnoj razini tako i onih na razini policijskih uprava. Policijski službenici kriminaliteta droga iz godine u godinu dokazuju aktivnu ulogu i važnost u međunarodnoj policijskoj suradnji na području borbe protiv zlouporabe droga, a čijim se radom hrvatska policija jasno profilirala kao regionalni lider i pouzdan partner stranim policijskim organizacijama i agencijama u borbi protiv međunarodnog kriminaliteta droga.

Stoga je nastavljen intenzivan rad tijela kaznenog progona na smanjene dostupnosti i ponude droga kroz prevenciju, odgovore na djelovanje mreža i organiziranih kriminalnih skupina uključenih u trgovinu ovim tvarima te jačanje sudske, policijske i carinske suradnje, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini, kao i kontrolu granica.

2. Nacionalni profil politike prema ovisnostima

Politika prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima temelji se na strateškim ciljevima smanjenja uporabe legalnih i ilegalnih sredstava ovisnosti te razvoja ponašajnih ovisnosti i multidisciplinarnom pristupu u provedbi programa za realizaciju navedenih ciljeva. Temelj za provedbu predstavljaju Nacionalna strategija i Akcijski plan djelovanja na području ovisnosti, Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23. i 36/24.) i Zakon o suzbijanju zlorabuse droga („Narodne novine“, br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13. i 39/19.), koji su polazna osnova za djelovanje svih relevantnih dionika u nacionalnom sustavu. U skladu s navedenim aktima kreiraju se i provode pojedinačni programi iz različitih područja politike prema ovisnostima.

Za koordinaciju i praćenje provedbe nacionalnih strateških dokumenata i ostalih aktivnosti, zadužen je Hrvatski zavod za javno zdravstvo koji u suradnji s Ministarstvom zdravstva koordinira, prati, analizira i evaluira provedbu nacionalne politike i programa na području ovisnosti.

Važeću Nacionalnu strategiju prihvatio je Hrvatski saboru 8. veljače 2023. Strategija predstavlja integrirani i koherentni pristup politici te definira prioritete, ciljeve i mjere za ovisnosti i ponašajne ovisnosti (alkohol, duhan, droge, kockanje/klađenje, igranje video igara, prekomjerno korištenje interneta, društvenih mreža). Vizija postavljena u Nacionalnoj strategiji je smanjiti potražnju i dostupnost ilegalnih sredstava ovisnosti, unaprijediti zaštitu zdravlja i sigurnosti stanovništva te smanjiti zdravstvene, socijalne i društvene rizike i štete povezane s ovisnostima i ponašajnim ovisnostima. Definirana su tri politička prioriteta; Prioritet 1. Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti; 2. Prioritet Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima i 3. Prioritet Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti. Strategija se provodi kroz prvi Akcijski plan djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2026., koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 11. siječnja 2024. Za ostvarenje navedenih prioriteta utvrđeno je osam posebnih ciljeva i 66 mjera za njihovo ostvarenje koje su usmjerene na: 1. Prevenciju ovisnosti; 2. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja i resocijalizacije za osobe s problemima ovisnosti; 3. Smanjenje štete i rizika povezanih s ovisnostima; 4. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu; 5. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhana te srodnih proizvoda, koja nije u

skladu sa zakonskim propisima; 6. Osiguravanje društveno odgovornog organiziranja i igranja igara na sreću; 7. Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga; 8. Unaprjeđenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima i 9. Učinkovita međunarodna suradnja. Za svaki poseban cilj definirani su pokazatelji ishoda (početni i ciljani). Ukupno je definirano 27 pokazatelja ishoda s početnim i ciljanim vrijednostima do 2030. godine. Nacionalnom strategijom i Akcijskim planom precizno su utvrđene zadaće pojedinih ministarstava i tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacija civilnog društva i drugih subjekata u provedbi programa, ali i u području koordinacije, praćenja i evaluacije provedbe Nacionalne strategije.

Na nacionalnoj razini djeluju dva tijela odgovorna za koordinaciju Povjerenstvo za ovisnosti i ponašajne ovisnosti Vlade Republike Hrvatske, koje djeluje na političkoj razini donošenja odluka, i Ministarstvo zdravstva i Hrvatski zavod za javno zdravstvo, koji su zaduženi za koordinaciju na operativnoj razini. Načelo decentralizacije, koje je jedno od temeljnih načela provedbe politike prema ovisnostima na lokalnoj razini, osigurava jednak pristup različitim programima na cijelom teritoriju Hrvatske, u skladu s potrebama pojedinih županija. Ključnu ulogu u koordinaciji i provedbi Nacionalne strategije na lokalnoj razini imaju županijska povjerenstva za ovisnosti i ponašajne ovisnosti. Strateški prioriteti na području pojedine županije implementiraju se putem 21 županijskog akcijskog plana djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2026. godine i ciljanih programa prema potrebama lokalne zajednice.

Zakonske odrednice nacionalne politike suzbijanja ovisnosti predstavljaju temeljni okvir za provedbu instrumenata i intervencija.

Mehanizmi za borbu protiv zlouporabe droga i nedopuštenog trgovanja drogama, instrumenti alternativnih kazni zatvora, posebnih obveza, mjera obveznog liječenja od ovisnosti, provođenja posebnih dokaznih radnji i drugi instituti povezani s kaznenopravnim i prekršajnim aspektima zlouporabe droga uređeni su Kaznenim zakonom („Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. - ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23. i 36/24.), Zakonom o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - pročišćeni tekst, 91/12. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19. - Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 130/20. - Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 80/22., 36/24. i 72/25.), Zakonom o probaciji („Narodne novine“, broj 99/18.), Prekršajnim zakonom („Narodne novine“, br. 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 118/18. i 114/22.) te Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga. Kazneno-represivni pristup definiran je Kaznenim zakonom kojim se sankcionira neovlaštena proizvodnja i promet drogama (članak 190.) i neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu (članak 191.a). Jedan je od modaliteta počinjenja predmetnih kaznenih djela i posjedovanje tvari koje su propisom proglašene drogom, i to u onim slučajevima kada počinitelj postupa s namjerom da ih neovlašteno proda ili stavi u promet. Posjedovanje droge koje se čini bez namjere njezina stavljanja u promet (za osobnu uporabu) predmetom je uređenja prekršajnog zakonodavstva u skladu s odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga. Procjena o tome je li riječ o količini za osobnu uporabu prepušta se policiji, državnom odvjetništvu i sudovima, prema okolnostima svakog pojedinog djela. Člancima 190., 191. i 191.a Kaznenog zakona regulirano je područje zlouporabe droga. Inkriminira se

proizvodnja i trgovanje drogama i tvarima zabranjenima u sportu uz definiranje niza kvalifikatornih okolnosti (vrši li se prodaja na određenim mjestima, je li počinitelj određena osoba, koristi li se za stavljanje u promet dijete ili čini li djelo službena osoba u vezi sa svojom službom ili javnom ovlašću). Za neovlaštenu proizvodnju ili (uzgoj) preradu droge koja nije namijenjena za prodaju predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Ako je riječ o namjeri stavljanja u promet radi daljnje prodaje, predviđena je kazna zatvora od jedne do 12 godina. Člankom 190. stavkom 4. Kaznenog zakona propisana je kaznenopravna sankcija kazna zatvora u visini od najmanje tri godine za onog počinitelja koji organizira mrežu preprodavatelja ili posrednika formiranu radi počinjenja kaznenog djela iz članka 190. stavaka 2. i 3. Kaznenog zakona. Također, u cilju provedbe odredbi Kaznenog zakona koje se odnose na kazneno djelo povezano s tvarima zabranjenima u sportu u primjeni je posebna Lista tvari zabranjenih u sportu („Narodne novine“, broj 32/23.). U okviru Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 36/24.) proširena su kaznena djela koja podliježu proširenom oduzimanju imovinske koristi dodavanjem kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa drogama i kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu. Navedenom izmjenom osiguralo se da se za počinitelja navedenih kaznenih djela (i kad ono nije počinjeno u sastavu zločinačkog udruženja) koji ima ili je imao imovinu koja je nesrazmjerna njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja da ta imovina predstavlja imovinsku korist stečenu kaznenim djelom, osim ako počinitelj učini vjerojatnim da je njeno podrijetlo zakonito.

Područje od posebnog interesa u državama članicama Europske unije, pa tako i u Hrvatskoj, predstavljaju zabrinjavajući trendovi pojave tzv. „novih droga“. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga definira nove psihoaktivne tvari, obveze dionika Sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari, metode praćenja tržišta novih droga i postupke nadležnih tijela, kao i mogućnost anonimnog prikupljanja i analize uzoraka takvih tvari. Zakonske odredbe ovlašćuju ministra zdravstva da donese privremenu zabranu pojedinačnih novih psihoaktivnih tvari u razdoblju od jedne godine, nakon čega će se na temelju stručne procjene donijeti odluka o potrebi trajne zakonske kontrole. Zadnji Popisi droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga („Narodne novine“, br. 19/23. i 54/24.), rezultat je rada nacionalnog sustava ranog upozoravanja u slučaju pojavu novih psihoaktivnih tvari. Glavna karakteristika popisa je generički pristup kontroli novih droga koji regulira cijele skupine kemijskih spojeva, a ne pojedinačne tvari.

Slijedeći politiku redukcije potrošnje alkoholnih i duhanskih proizvoda u Europskoj uniji, Hrvatska je posljednjih godina poduzela niz mjera za smanjenje i ograničavanje njihove potrošnje. Zakonski okvir koji se odnosi na alkohol obuhvaća nekoliko zakona koji reguliraju njegovu konzumaciju, prodaju i upotrebu u različitim situacijama, dok se politika kontrole duhana uređuje Zakonom o ograničavanju uporabe duhanskih i srodnih proizvoda („Narodne novine“, br. 45/17., 114/18. i 98/25.), kojim je regulirano tržište duhanskih i srodnih proizvoda, zabranjena je prodaja duhanskih i srodnih proizvoda mlađima od 18 godina, ograničena je uporaba duhanskih proizvoda za pušenje, zdravstvena upozorenja te oglašavanje i promidžba duhanskih i srodnih proizvoda.

U odnosu na igranje videoigara i kockanje cilj je smanjiti rizik od razvoja ovisničkog ponašanja i štetnih posljedica. Značajan iskorak u osiguranju odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću učinjen je Zakonom o izmjeni i dopuna Zakona o igrama na sreću („Narodne novine“, broj 75/25.) kojim su uvedene snažnije mjera društveno odgovornog priređivanja igara, prošireno ograničavanje reklamiranja igara na sreću, obveza identifikacije svih igrača u zemaljskim poslovnicama, ujednačavanje postupka isključenja igrača, uspostava registra isključenih igrača pri Hrvatskom zavod za javno zdravstvo, kao i mjere oduzimanja prava priređivanja igara na sreću zbog neprovođenja mjera društveno odgovornog priređivanja. Unatoč tome što u Hrvatskoj ne postoji zakon koji regulira područje videoigara, postoje određeni propisi koji se neizravno primjenjuju na videoigre; Zakon o elektroničkim medijima („Narodne novine“, br. 111/21. i 114/22.), kojim se uređuje zaštita maloljetnika od štetnog digitalnog sadržaja, kao i platforme za streaming igara; Zakon o zaštiti potrošača („Narodne novine“, br. 19/22. i 59/23.), uređuje kupnje unutar igre i transparentnost digitalnih transakcija; Kazneni zakon koji uređuje djela vezana za elektroničko nasilje, govor mržnje, novačenje i druga kaznena djela koja se također događaju putem online igara te Zakon o elektroničkim komunikacijama („Narodne novine“, broj 76/22.), koji regulira pristup internetu i pružatelje digitalnih usluga.

U skladu sa strateškim dokumentima kreiraju se i provode pojedinačni programi iz različitih područja politike prema ovisnostima.

Prevenција ovisnosti provodi se u različitim sustavima (područje odgoja i obrazovanja, zdravstveni sustav, sustav socijalne skrbi, policija) uz snažnu potporu organizacija civilnog društva koje djeluju na lokalnim razinama. Preventivne mjere obuhvaćaju promicanje zdravih stilova života, rano prepoznavanje rizika i ciljane intervencije, uz nužnost prilagodbe programa specifičnostima ciljanih skupina i sredine u kojoj se provode. Sustav prevencije ovisnosti u Republici Hrvatskoj organiziran je kroz više međusobno povezanih sektora. Ministarstvo zdravstva planira, usmjerava i nadzire mjere prevencije ovisnosti dok Hrvatski zavod za javno zdravstvo predlaže stručne mjere, razvija i provodi edukativne i medijske kampanje te koordinira programe i projekte. Na regionalnoj razini, županijski zavodi za javno zdravstvo provode edukacije i preventivne aktivnosti u suradnji s lokalnim dionicima. U odgojno - obrazovnom sustavu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih imenuje županijske koordinate za prevenciju ovisnosti, a Agencija za odgoj i obrazovanje upravlja stručnim vijećima. Prevencija je integrirana u međupredmetnu temu *Zdravlje*, a škole su obvezne izrađivati vlastite preventivne strategije. U sustavu socijalne skrbi, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike imenuje županijske koordinate za provedbu preventivnih programa. Ministarstvo unutarnjih poslova kroz mrežu službenika za prevenciju i lokalna vijeća za prevenciju kriminaliteta provodi edukativne programe, analize sigurnosnih rizika i surađuje s drugim sektorima na prevenciji rizičnih ponašanja. Organizacije civilnog društva sudjeluju u svim razinama prevencije kroz provedbu projekata i inovativnih pristupa, osobito u lokalnim zajednicama. Hrvatski zavod za javno zdravstvo na nacionalnoj razini zadužen je za koordinaciju aktivnosti predviđenim strateškim dokumentima koje reguliraju i područje prevencije ovisnosti. Na lokalnim razinama djeluju županijska povjerenstva za ovisnosti i ovisnička ponašanja koja u suradnji sa županijskim koordinatorom za prevenciju ovisnosti i voditeljem županijskog stručnog vijeća za preventivne programe izrađuje godišnju

ili višegodišnju preventivnu strategiju za županiju skladu sa stvarnim potrebama pojedinih lokalnih sredina. U kontekstu prevencije ovisnosti u provedbi su preventivne intervencije na univerzalnoj, selektivnoj i indiciranoj razini, kao i strategije okruženja. Dosadašnji naponi usmjereni su na unaprjeđenje kvalitete te razvijanje znanstveno utemeljenih preventivnih programa. Godišnje se provodi 500-tinjak programa prevencije ovisnosti od čega većina u okviru odgojno-obrazovnog sustava. Pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo od 2019. godine djeluje Povjerenstvo za procjenu kvalitete projekata koji se provode u području smanjenja potražnje droga i ovisnosti koje čine predstavnici nadležnih državnih i javnih tijela te znanstvenih ustanova koji djeluju u području prevencije rizičnih ponašanja i prevencije ovisnosti. Zadaća Povjerenstva je procjena kvalitete projekata koji se provode u području prevencije ovisnosti u skladu s EU standardima kvalitetne prevencije zlouporabe droga. Na godišnjoj razini organiziraju se edukacije na temu Univerzalnog prevencijskog kurikulum (EUPC) i standarda kvalitete u području prevencije korištenja sredstava ovisnosti (EDPQS). Cilj je poticanje primjene i prihvaćanja učinkovitih suvremenih preventivnih pristupa u Europi, te podizanje razina kompetencija o znanstveno utemeljenoj prevenciji i standardima kvalitetne prevencije. Edukacije su namijenjene donositeljima odluka i stručnjacima koji izrađuju i provode preventivne projekte u odnosu na rizična ponašanja vezana za ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja.

Tretman ovisnosti podrazumijeva sve strukturirane intervencije, farmakološke i/ili psihosocijalne, usmjerene na smanjenje konzumacije ili apstinenciju, te na pomoć osobama koje koriste sredstva ovisnosti ili su razvili neki od oblika ponašajnih ovisnosti, s ciljem unaprjeđenja njihovog psihološkog, medicinskog i socijalnog statusa. U Republici Hrvatskoj tretman osoba s problemom ovisnosti primarno se provodi u zdravstvenom sustavu (bolnički i izvanbolnički), a određeni oblici psihosocijalnog i rehabilitacijskog tretmana provode se u sustavu socijalne skrbi, terapijskim zajednicama, udrugama, te unutar zatvorskog i probacijskog sustava. Temeljni oblik organizacije liječenja ovisnosti u Republici Hrvatskoj je unutar zdravstvenog sustava i provodi se kroz izvanbolničko liječenje u službama za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo, te bolničko liječenje koje se provodi na specijaliziranim odjelima u općim ili psihijatrijskim bolnicama. S ciljem osiguranja standarda i kvalitete u primjeni su stručne smjernice koje sadrže preporuke za osiguranje kvalitete liječenja ovisnosti definiranjem i standardizacijom intervencija utemeljenih na dokazima u zdravstvenom, socijalnom i kaznenom sustavu, te kako bi se osigurala što bolja kvaliteta usluga liječenja osoba s problemima ovisnosti, u skladu s njihovim individualnim potrebama.

Programi oporavka i rehabilitacije osoba s problemom ovisnosti kroz pružanje paketa usluga usmjerenih uspješnom održavanju apstinencije i njihove društvene reintegracije u Hrvatskoj se sustavno provode od 2007. godine u sklopu Projekta resocijalizacije. U cilju poticanja zapošljavanja socijalno osjetljivih skupina, među koje spadaju i liječeni ovisnici o drogama, provode se mjera za poticanje obrazovanja i zapošljavanja osoba liječenih zbog problema ovisnosti kroz aktivnosti profesionalnog usmjeravanja te mjere aktivne politike sufinanciranja i financiranja obrazovanja i zapošljavanja.

Politika smanjenja šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti zagovara provedbu različitih intervencija kojima se nastoje spriječiti, smanjiti i ublažiti zdravstvene, društvene i ekonomske štete za pojedinca, zajednicu i društvo, a koje su proizašle kao posljedica uporabe sredstava ovisnosti. Mjere smanjenja štete provode se komplementarno s mjerama iz područja prevencije, liječenja, rehabilitacije i oporavka, a uključuju usluge podjele opreme za injektiranje (šprica i igala), kondoma, prikupljanje infektivnog otpada, čišćenje okoliša od odbačene opreme, podjela edukativnih materijala, savjetovanje i informiranje o štetnosti, prevenciji predoziranja i zaštiti od krvnih i spolno prenosivih bolesti. S ciljem unaprjeđenja kvalitete i učinkovitosti intervencija, u primjeni su od 2015. godine Smjernice za programe smanjenja šteta.

Pored navedenoga, s ciljem osiguranja znanstveno utemeljene politike prema ovisnostima provode se i brojni znanstveno istraživački projekti u praćenju određenih segmenata kompleksne problematike ovisnosti, a kroz ulaganja u razvoj Nacionalnog informacijskog sustava za droge, čije aktivnosti koordinira Hrvatski zavod za javno zdravstvo pri kojem djeluje Nacionalna informacijska jedinica za ovisnosti unaprjeđuje se kvaliteta i praćenje epidemioloških indikatora vezanih za prevalenciju i obrasce uporabe droga, problematičnu uporabu droga, zahtjevi za liječenje, smrtnost i smrti povezani s drogama, zarazne bolesti povezane s drogama, ali indikatora vezanih za praćenje trendova, politika i programa u odnosu na alkoholne i duhanske proizvode.

3. Trendovi i metodologija prikupljanja podataka

3.1. Uporaba sredstava ovisnosti i ponašajne ovisnosti u općoj populaciji i specifičnim ciljanim skupinama

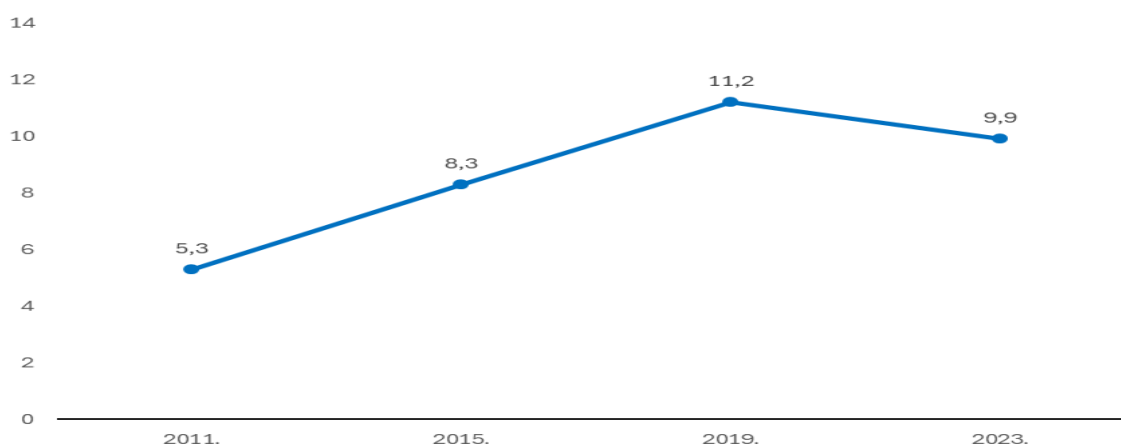
Istraživanje o uporabi sredstava ovisnosti na općoj populaciji

Četvrto istraživanje o uporabi sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske provedeno je tijekom 2023. godine u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Osnovni cilj istraživanja bio je prikupiti podatke o prevalenciji konzumacije sredstava ovisnosti u općoj populaciji i relevantnim podgrupama populacije. Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od 4.988 sudionika u dobi između 15 i 64 godine. Analizom podataka iz četiri nacionalna istraživanja o uporabi sredstava ovisnosti koja su provedena 2011. godine (N = 4.756), 2015. godine (N = 4.992), 2019. godine (N = 4.994) i 2023. godine (N = 4.988) utvrđen je uzlazni trend uporabe duhana, alkohola, sedativa i trankvilizatora, bilo koje ilegalne droge, kao i kanabisa, ecstasyja i kokaina.

Istraživanja u razdoblju od 2011. do 2023. godine pokazuju da je uporaba ilegalnih droga među odraslima (15 - 64 godine), a posebno među mlađim odraslima (15 - 34 godine) u porastu. Bilježi se uzlazni trend uporabe bilo koje ilegalne droge u općoj populaciji. Taj porast je osobito izražen među mlađim odraslima, kod kojih je došlo do znatnog povećanja konzumacije

kanabisa, ecstasyja i kokaina. Ukupan broj odraslih osoba koje su prijavile konzumaciju neke ilegalne droge u ovom razdoblju gotovo se udvostručio. Kanabis, ecstasy i kokain bilježe najveći rast u prevalenciji uporabe. Kanabis je i dalje najraširenija ilegalna droga, s kontinuiranim rastom do 2019. godine, dok se od 2019. do 2023. godine bilježi blagi pad uporabe kod mlađih odraslih. Kokain je doživio najveći porast uporabe u razdoblju od 2011. do 2023. godine, kod obje dobne skupine. Kod amfetamina, LSD-a i heroina nije utvrđena značajna promjena u prevalenciji uporabe u promatranom razdoblju na oba uzorka. Uporaba tzv. novih droga, kao i droga poput ketamina, GHB/GBL-a i Galaxyja, nije pokazala rast između 2015. i 2023. godine. Štoviše, u razdoblju između 2015. i 2019. godine zabilježen je pad u konzumaciji novih droga kod odraslih te pad uporabe novih droga i Galaxyja kod mlađih odraslih. Iako je dugoročno gledano (2011. - 2023.) zabilježen porast uporabe većine ilegalnih droga, podaci iz posljednjeg razdoblja (2019. - 2023.) ukazuju na usporavanje tog trenda ili čak blagi pad uporabe kod određenih droga (npr. kanabis kod mlađih odraslih).

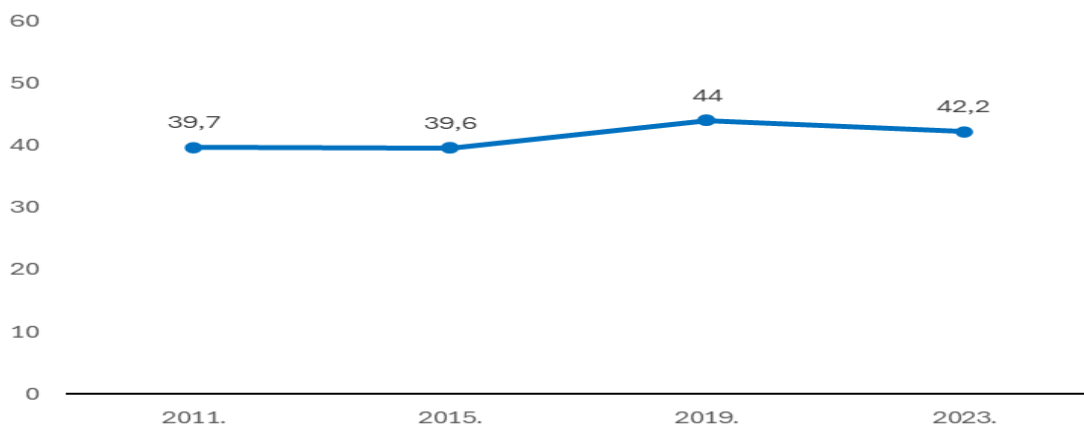
Slika 1. Prevalencija konzumiranja bilo koje ilegalne droge u posljednjih godinu dana 2011. - 2023. na razini cijelog uzorka (%)

Izvor: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

U odnosu na duhan, između 2019. i 2023. godine bilježi se pad uporabe duhana kod mlađih odraslih. Značajan porast u prevalenciji pušenja duhana u posljednjih godinu dana kod odraslih utvrđen je i između 2015. i 2019. godine (39,6 % i 44 %), dok između 2011. i 2015. godine nije utvrđena značajna razlika (39,7 % i 39,6 %), kao niti između 2019. i 2023. godine (44 % i 42,2 %). Nema značajne razlike u prevalenciji pušenja duhana u posljednjih godinu dana na uzorku mlađih odraslih između 2011. i 2023. godine (42,4 % i 44,5 %). Značajan porast u prevalenciji pušenja duhana u posljednjih godinu dana kod mlađih odraslih utvrđen je između 2015. i 2019. godine (44,6 % i 50,6 %), dok između 2011. i 2015. godine (42,4 % i 44,6 %) nije utvrđena značajna razlika. Između 2019. i 2023. godine utvrđen je pad u prevalenciji pušenja duhana kod mlađih odraslih (50,6 % i 44,5 %).

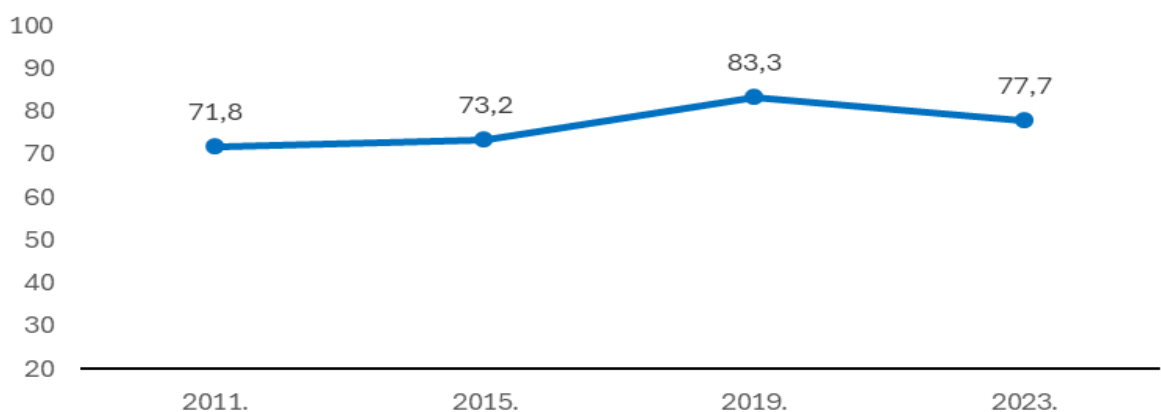
Slika 2. Prevalencija pušenja duhana u posljednjih godinu dana 2011. - 2023. na razini cijelog uzorka (%)

Izvor: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Analizom trendova vezano za konzumaciju alkohola u razdoblju od 2011. do 2023. godine utvrđeno je kako prevalencija konzumacije alkohola u posljednjih godinu dana kod odraslih pokazuje uzlazan trend između 2011. i 2023. godine (71,8 % i 77,7 %). Značajan porast u prevalenciji konzumacije alkohola u posljednjih godinu dana kod odraslih utvrđen je i između 2015. i 2019. godine (73,2 % i 83,3 %). Između 2019. i 2023. godine utvrđen je značajan pad prevalencije konzumacije alkohola (83,3 % i 77,7 %) među odraslima. Između 2019. i 2023. godine utvrđen je značajan pad konzumacije alkohola u posljednjih godinu dana kod mlađih odraslih (89,0 % i 82,4 %).

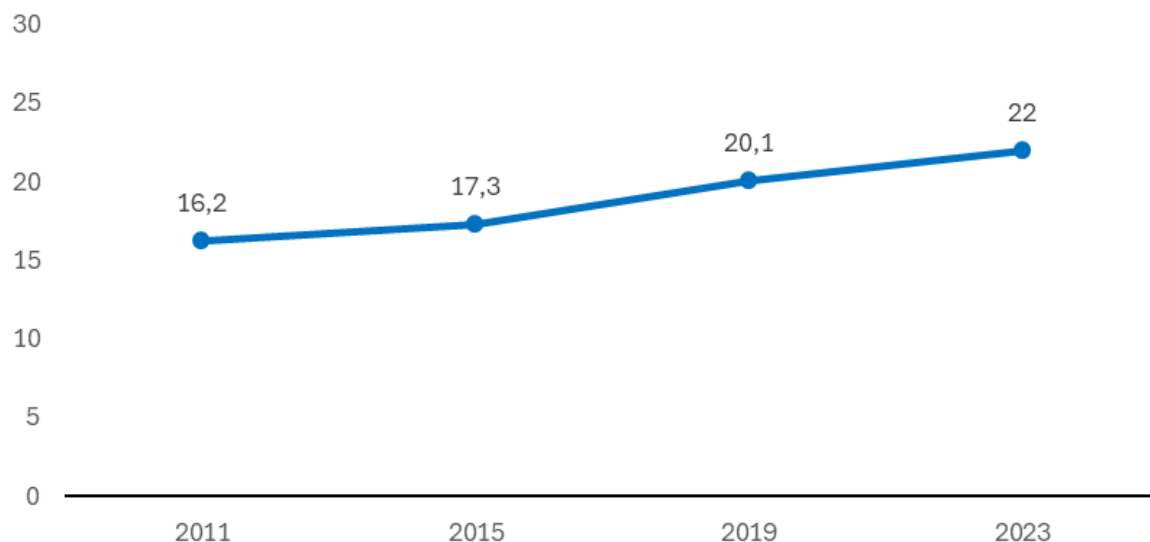
Slika 3. Prevalencija konzumiranja alkohola u posljednjih godinu dana 2011. - 2023. na razini cijelog uzorka (%)

Izvor: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

U razdoblju od 2011. do 2023. godine u Hrvatskoj je zabilježen stalan porast uporabe sedativa i trankvilizatora među odraslima (15 - 64 godine) i mlađim odraslima (15 - 34 godine). Uzlazni trend nastavljen je i u najnovijem razdoblju od 2019. do 2023. godine, čime se sedativi i trankvilizatori izdvajaju kao jedina skupina psihoaktivnih tvari koja je bilježila rast u svim promatranim razdobljima.

Slika 4. **Prevalencija uzimanja sedativa ili trankvilizatora posljednjih godinu dana 2011. - 2023. na razini cijelog uzorka (%)**

Izvor: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

U posljednjem istraživanju u analizu je uključeno i ispitivanje stanja u području ponašajnih ovisnosti, igranja igara na sreću, videoigara i društvenih mreža. Otprilike trećina odraslih (32,8 %) i mlađih odraslih (33,4 %) igralo je igre na sreću, najčešće osobe između 25 i 44 godine. Videoigre je igralo 29,6 % odraslih i 52,7 % mlađih odraslih, najviše u dobi od 15 do 24 godine, pri čemu su najpopularnije bile „ležerne igre“, sportske i pucačke igre, većinom na mobitelima. Društvene mreže koristilo je 78,3 % odraslih i 95,4 % mlađih odraslih, najviše u dobi od 15 do 24 godine, a najčešće korišteni su Facebook, Instagram i TikTok.¹

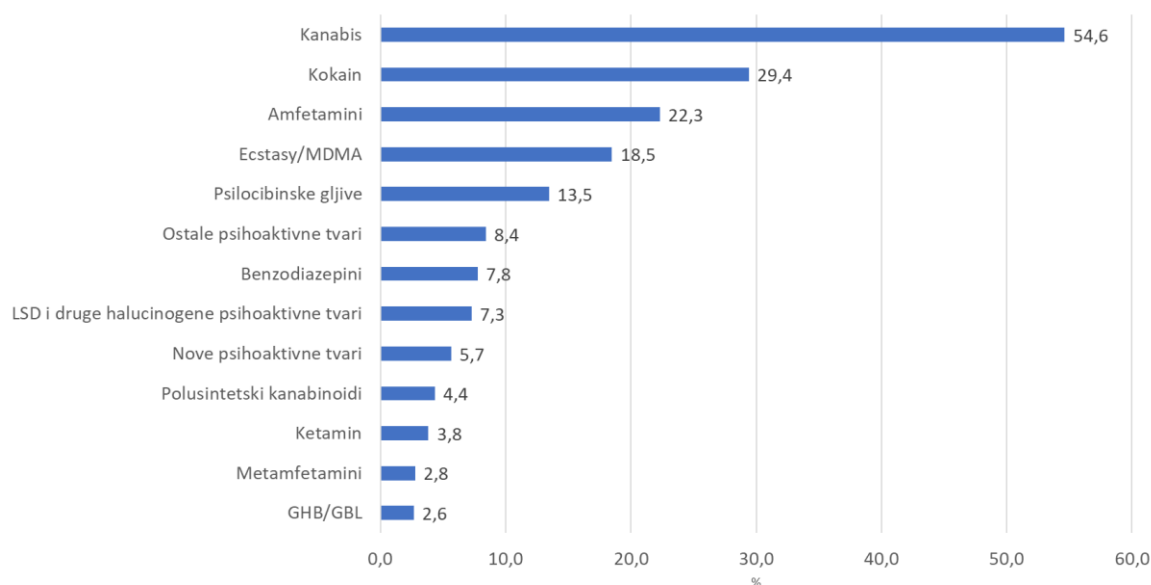
Europsko web istraživanje o obrascima uporabe droga

Agencija Europske unije za droge (EUDA) provela je internetsko istraživanje o konzumaciji i nabavi droga među osobama starijima od 18 godina u 35 zemalja, uključujući Hrvatsku, u razdoblju od svibnja do lipnja 2024. Istraživanje se oglašavalo putem digitalnih kanala i korišten je standardizirani upitnik zbog međunarodne usporedivosti podataka. Iako istraživanje ne prikazuje prevalenciju u općoj populaciji, pruža uvid u obrasce korištenja droga i njihove kombinacije. Rezultati istraživanja u Europi pokazuju trendove poliuporabe tvari, pojavu novih sintetskih opioda (nitazena) i porast konzumacije kanabisa i kokaina.² U hrvatskom uzorku Europskog web istraživanja o drogama (EWSD) 2024. godine sudjelovalo je 758 osoba, od kojih je 72 % bilo u dobi između 18 i 34 godine. Najčešće korištena droga u posljednjih godinu dana bila je kanabis (54,6 %), a zatim slijede kokain (29,4 %), amfetamini (22,3 %) i ecstasy (18,5 %).

¹ Interni dokument Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar (2025)

² Dostupno na: [European Web Survey on Drugs \(EWSD\) 2024: methodology | www.euda.europa.eu](https://www.euda.europa.eu/en/euweb-survey-on-drugs-ewsd-2024-methodology)

Slika 5. Uporaba psihoaktivnih tvari u posljednjih 12 mjeseci u Republici Hrvatskoj

Izvor: Agencija Europske unije za droge

Kokain se gotovo uvijek konzumirao u kombinaciji s drugim tvarima (99,1 %), dok je to kod kanabisa bilo rjeđe (75,4 %). Glavni motivi za konzumaciju bili su osjećaj euforije i zabave, osobito kod kokaina (82,4 %) i ecstasyja (88,4 %), dok se kanabis najčešće koristio za smanjenje stresa i opuštanje (72,2 %). Amfetamini su se dijelom koristili i za poboljšanje performansi (15,7 %). Mjesto konzumacije razlikovalo se ovisno o tvari: kanabis se uglavnom konzumirao kod kuće (87,7 %), dok su kokain, ecstasy i amfetamini bili povezani s noćnim izlascima i festivalima. Kanabis je imao najveći udio svakodnevnih korisnika (18,8 %), dok su ecstasy i kokain najčešće korišteni povremeno (ecstasy 74,4 %, kokain 53,5 %). Droge su se uglavnom nabavljale putem prijatelja, poznanika ili izravno od dilera.

Uporaba većine psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj niža je od europskog prosjeka, izuzev amfetamina, čija je uporaba viša te kokaina, čija je raširenost slična razinama u Europskoj uniji. Usporedba se temelji na neprobabilističkim uzorcima i različitim strategijama regrutacije po zemljama, a prikazani grafički rezultati su indikativni i nisu reprezentativni za čitavu populaciju. Analiza motiva uporabe psihoaktivnih tvari pokazuje da se kanabis najčešće koristi za smanjenje stresa i opuštanje te za upravljanje depresijom i tjeskobom. Ecstasy i kokain dominantno se koriste zbog osjećaja euforije i zabave, dok su amfetamini najčešće povezani s poboljšanjem performansi u školi, na poslu ili u sportu. Znatiželja i eksperimentiranje također su prisutni kao motivi, osobito kod ecstasyja i kokaina. Ukupno gledano, najčešći razlozi za uporabu psihoaktivnih tvari su relaksacija, emocionalna regulacija, zabava i radoznalost, uz nešto rjeđu funkcionalnu uporabu radi postizanja boljih rezultata u svakodnevnim obavezama.³

³ Interni dokument Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo

U okviru provedenog istraživanja, Hrvatska je nadodala kao nacionalni modul s pitanjima vezanim uz problematično kockanje i igranje video igara. Rezultati za kockanje pokazali su da ispitanici najčešće sudjeluju u lutrijskim igrama, a zatim u igrama u internet kockarnicama te internetskom sportskom kladenju. Koristeći skalu problematičnog kockanja (PGSI), utvrđeno je da nešto više od trećine ispitanika ima određeni oblik problema s kockanjem (nizak, umjeren ili visok). Što se tiče igranja video igara, ispitanici najviše igraju igre opuštanja, zatim avanturističke/akcijske igre te igre igranja uloga. E-sport još uvijek nije značajno zastupljen u Hrvatskoj, a 7,6 % ispitanika izjavilo je da se kladilo na e-sportska natjecanja. Koristeći skalu za procjenu problematičnog igranja igara (GDT), utvrđeno je da 2,6 % ispitanika ima visoku razinu problema, izraženu u sve četiri dimenzije (kontrola, prioritet, posljedice i funkcionalni problemi), dok 5,1 % ima umjerenu razinu problematičnog igranja video igara, uz pojačan fokus na igre i prisutnost negativnih posljedica.

Europsko istraživanje o prisutnosti droga u otpadnim vodama

Analiza otpadnih voda predstavlja znanstvenu disciplinu s velikim potencijalom za praćenje konzumacije droga u stvarnom vremenu, kroz uvid u njihove geografske i vremenske obrasce. Od 2011. godine studiju provodi europska mreža SCORE (Sewage analysis CORE group - Europe) u suradnji s Agencijom Europske unije za droge (EUDA). Uzorci otpadnih voda na populaciji od oko 68.8 milijuna ljudi analizirani su na prisutnost urinarnih metabolita kokaina i kanabisa te urinarnih biomarkera amfetamina, metamfetamina, ketamina i MDMA. U 128 europskih gradova iz ukupno 26 država (24 EU + Turska i Norveška) tijekom jednog tjedna između ožujka i svibnja 2024. godine analizirane su otpadne vode. Analiza otpadnih voda u Republici Hrvatskoj provodi se od 2009. godine, a od 2024. godine u analizu je, osim Grada Zagreba, prvi put uključen i Grad Split. Rezultati analize otpadnih voda u Hrvatskoj pokazuju obrasce slične europskima, zabilježen je porast urinarnih metabolita kokaina te urinarnih biomarkera amfetamina i MDMA. U odnosu na 2023. godinu bilježi se stabilnost urinarnih metabolita kanabisa. Uočeni su različiti obrasci za metamfetamin i ketamin, pri čemu je u Splitu razina urinarnih biomarkera MDMA-a bila veća nego u Zagrebu. Nadalje, analiza uzoraka urinarnih metabolita ketamina bila je provedena samo u Splitu. Rezultati su pokazali da je razina urinarnih metabolita svih promatranih droga, osim MDMA, bila viša u Zagrebu u odnosu na Split. Važno je napomenuti da gradovi Zagreb i Split nisu među prvih 20 europskih gradova s najvećim zabilježenim razinama metabolita u niti jednoj skupini proučavanih droga, kada se promatra omjer mg/1000 stanovnika po danu.⁴

Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima

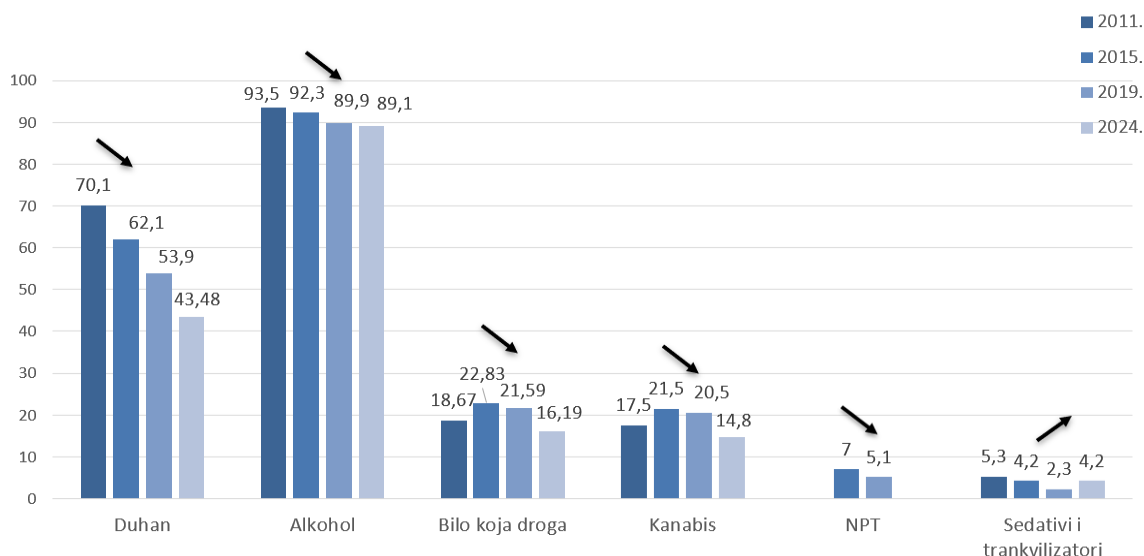
Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima (ESPAD), koje se provodi od 1995. godine u 37 europskih zemalja, prati rizična ponašanja šesnaestogodišnjih adolescenata. U Hrvatskoj istraživanje provodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo, a rezultati objavljeni 2025. godine ukazuju na nekoliko važnih trendova koji su prisutni na razini Europe i u samoj Hrvatskoj. Rezultati pokazuju dugoročno smanjenje

⁴ Dostupno na: [Wastewater analysis and drugs — a European multi-city study | www.euda.europa.eu](https://www.euda.europa.eu/wastewater-analysis-and-drugs)

konzumacije droga i cigareta među mladima. Prema rezultatima istraživanja životna prevalencija konzumacije cigareta se značajno smanjila od 2011. godine (70,06 %) do 2024. godine (43,48 %) i kod mladića i djevojaka. U odnosu na 2019. godinu kada je trenutno pušilo 28,91 % mladića i 29,87 % djevojaka, u 2024. godini rezultati istraživanja pokazuju blago povećanje prevalencije trenutne konzumacije cigareta, 29,87 % mladića i 33,68 % djevojaka je izjavilo da trenutno puši. Iz navedenoga je vidljivo da djevojke imaju veće prevalencije konzumacije cigareta od mladića. Rezultati vezano za e-cigarete pokazuju kako je smanjena životna prevalencija korištenja e-cigareta u odnosu na prethodno provedeno istraživanje (2019.: 61,36 %, 2024.: 56,6 %), ali se značajno povećala trenutna prevalencija (2019.: 33,19 %, 2024.: 43,63 %) i svakodnevna prevalencija korištenja e-cigareta (2019.: 20,35 %, 2024.: 24,43 %). Konzumaciju cigareta u posljednjih 30 dana, prijavilo je 18 % učenika, dok je najviša prevalencija zabilježena upravo u Hrvatskoj i Mađarskoj, gdje iznosi 32 %. Svakodnevno pušenje prijavljuje 7,9 % učenika, a najveći udio učenika koji svakodnevno puše zabilježen je također u Hrvatskoj (20 %). Smanjuje se i konzumacija alkohola, što je pozitivna promjena u usporedbi s prethodnim godinama. Prema rezultatima iz 2024. godine 89,1 % učenika izjavilo je da je barem jednom u životu probalo alkohol, što je neznatno manja životna prevalencija konzumacije alkohola u odnosu na 2019. godinu (89,88 %). Podaci vezano uz trenutnu konzumaciju alkohola pokazuju silazni trend 2024. godine (55,61 %) u odnosu na rezultate istraživanja provedeno 2019. godine (57,51 %). Nadalje, u istom vremenskom razdoblju bilježi se silazan trend životne, trenutne te svakodnevne konzumacije alkohola i kod mladića i djevojaka. Kanabis i dalje ostaje najčešće konzumirana ilegalna droga u Europi, pa tako i u Hrvatskoj, dok se konzumacija ostalih ilegalnih droga smanjila. S druge strane, sve je učestalija uporaba inhalanata i lijekova u nemedicinske svrhe, osobito među djevojkama. Ipak, u Hrvatskoj se bilježi smanjenje uporabe inhalanata, što je suprotno europskom trendu. Uz promjene vezane uz konzumaciju psihoaktivnih tvari, istraživanje bilježi i porast rizičnih ponašanja povezanih s digitalnim okruženjem. Igranje digitalnih igara naglo je poraslo, osobito među djevojkama, a problematična uporaba društvenih mreža sve je izraženija. Igranje igara na sreću ostaje stabilno, no sudjelovanje u internetskim igrama na sreću značajno je poraslo. Štetno ponašanje u tom kontekstu gotovo se udvostručilo, s izraženijim porastom među djevojkama. Ukupno gledano, rezultati istraživanja pokazuju pozitivne trendove u smanjenju konzumacije tradicionalnih psihoaktivnih tvari, ali istovremeno upozoravaju na porast novih oblika rizičnih ponašanja, osobito vezanih uz tehnologiju i dostupnost digitalnih sadržaja.⁵

⁵ Dostupno na: [New ESPAD survey results: Teen substance use down, but new risks emerging | www.euda.europa.eu](https://www.euda.europa.eu/en/new-espad-survey-results-teen-substance-use-down-but-new-risks-emerging)

Slika 6. Trendovi prema ESPAD istraživanju 2011. - 2024.

Izvor: ESPAD istraživanje (prikazani rezultati na linku:

https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espac-2024-key-findings_hr)

Istraživanje o uporabi stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj

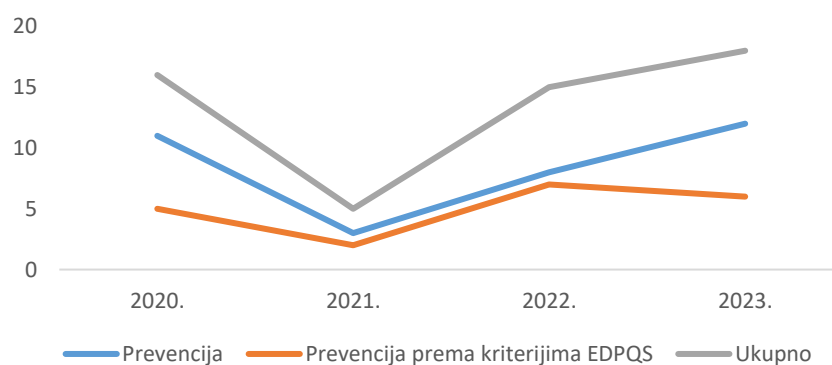
Istraživanje o uporabi stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj je proveo Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji sa stručnjacima Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta. Cilj istraživanja je bio dobivanje uvida u obrasce uporabe i neke karakteristike korisnika stimulativnih droga radi boljeg razumijevanja potreba ove populacije te planiranja odgovarajućih intervencija. Navedeno istraživanje predstavlja prvo kvalitativno istraživanje koje prikazuje perspektivu konzumenata stimulansa koji su teško dostupni za istraživanja. Uzorak se sastojao od 24 punoljetne osobe u rasponu od 21 - 55 godina, koje su u prethodnih 12 mjeseci konzumirale neku od sljedećih droga: MDMA/ecstasy, amfetamine, metamfetamine, kokain, sintetske katinone. Za formiranje uzorka suradnici su bili Udruge koje se bave smanjenjem šteta povezanim s uporabom droga u različitim dijelovima Republike Hrvatske. Rezultati istraživanja pokazuju da na obrasce uporabe utječe niz čimbenika, uključujući način konzumacije, istodobnu uporabu više droga, učinke pojedinih supstanci, količinu konzumirane droge te osobnu percepciju sudionika o granici između uporabe, zlorabe i ovisnosti. Nadalje, ističu se različiti motivi za konzumiranje stimulativnih droga, a neki od njih su znatiželja, zabava, društveni pritisak, nošenje s emocijama i stresom, poboljšanje fokusa i produktivnosti, životni stil, način povećanja seksualnog užitka. Najčešće se konzumiraju u društvenim i zabavnim kontekstima, ali i u poslovnom okruženju. Tržište stimulansa karakterizira visoka dostupnost i stabilne cijene, dok čistoća droge predstavlja ključni rizik za korisnike. Socioekonomski status nije presudan za konzumaciju jer se stimulansi nabavljaju i na druge načine (npr. zamjenom dobara, prostora za konzumaciju i sl.). Prisutna je povezanost uporabe s mentalnim zdravljem, ispitanici su kao jedan od rizika učestalog konzumiranja naveli razvoj ovisnosti i drugih problema mentalnog zdravlja (pojava psihotičnih

epizoda). Korisnici rijetko koriste javne tretmane zbog nepovjerenja, stigmatizacije i nedostatka specijalizirane pomoći, pri čemu preferiraju privatne opcije. Kao ključne smjernice za unaprjeđenje ističe se bolja edukacija, dostupnost sigurnosnih prostora za konzumaciju (npr. Drop-in centara) te usluge anonimnog testiranja droga.⁶

3.2. Prevencija

U razdoblju od 2020. do 2024. godine u javne natječaje Ministarstva zdravstva integrirani su kriteriji EDPQS standarda, čime se osigurava transparentnost i kvaliteta u odabiru programa. Ministarstvo zdravstva je u razdoblju od 2020. do 2024. godine putem Natječaja za prijavu programa udruga u području prevencije ovisnosti suzbijanja zlouporabe droga i smanjenja šteta za dodjelu financijskih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću u Republici Hrvatskoj, financiralo ukupno 54 programa prevencije ovisnosti, od čega ih je 20 (37 %) opisano u skladu s kriterijima Europskih standarda kvalitete u prevenciji uporabe droga (EDPQS). Programi su uključivali sve tri razine prevencije.

Slika 7. Broj financiranih projekata udruga prema Javnom natječaju Ministarstva zdravstva 2020. – 2023.

Izvor: Ministarstvo zdravstva

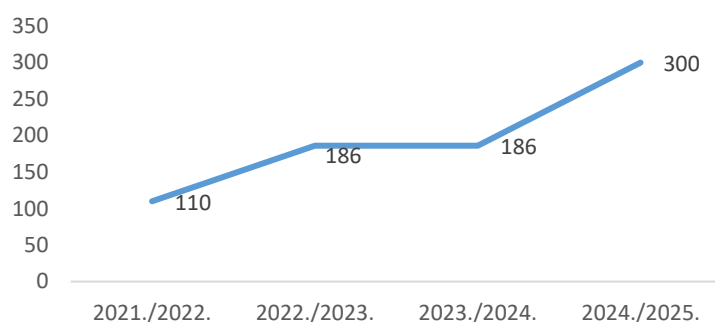
U razdoblju od 2020. do 2024. godine djelovalo je Povjerenstvo za ocjenu kvalitete i certifikaciju programa prevencije ovisnosti, pri čemu su se razvijali obrasci za opis i procjenu projekata, a isto je 2024. godine certificiralo i prve projekte.

U odgojno-obrazovnom sustavu, tijekom promatranog razdoblja nastavljena je primjena Minimalnih standarda prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu te je 2024. godine uveden nacionalni okvir Abeceda prevencije, koji služe za vrednovanje i usklađivanje školskih preventivnih programa. U razdoblju od 2020. do 2024. godine, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih je kontinuirano provodilo javne pozive i natječaje

⁶ Jerković, D., Jandrić Nišević, A., Doležal, D. (2024). Istraživanje uporabe stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj (Sažetak neobjavljenog Izvješća). Dostupno na: [Predstavljene rezultati Istraživanja uporabe stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj \(Zagreb, 04. ožujka 2025.\) | Hrvatski zavod za javno zdravstvo](#)

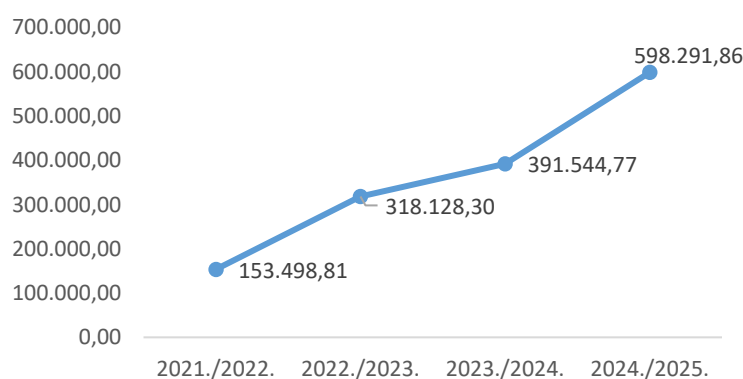
usmjerene na prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih. Aktivnosti su bile fokusirane na dvije razine: institucionalnu (osnovne i srednje škole, učenički domovi) i izvaninstitucionalnu (projekti organizacija civilnog društva). Prvi Javni poziv za financiranje preventivnih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova raspisan je školske godine 2021./2022., a svrha poziva bila je financijski poduprijeti provedbu preventivnih projekata u sklopu Školske preventivne strategije škola te poboljšati kvalitetu, održivost i učinkovitost preventivnih intervencija koje se provode u sklopu odgojno-obrazovnog sustava prema preporukama utemeljenima na dokazima uz implementaciju preventivnih programa čija je učinkovitost znanstveno dokazana, kao i poticanje razvoja dodatnih specifičnih oblika potpore učenicima. Na ovaj način, osnovne i srednje škole te učenički domovi mogu prijaviti preventivne projekte s ciljem razvoja socijalno-emocionalnih i životnih vještina koje će omogućiti učenicima uspješno nošenje s izazovima rasta, razvoja i odrastanja te ih pripremiti za buduće situacije u kojima će donositi zdrave i prosocijalne odluke i izbore te ih pripremiti za stvaranje i održavanje pozitivnih odnosa s drugima.

Slika 8. Broj financiranih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova prema Javnom pozivu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih 2021. - 2024.

Izvor: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

Slika 9. Utrošena financijska sredstava za financiranje projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova prema Javnom pozivu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih 2021. - 2024.

Izvor: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

Većina programa univerzalne preventivne razine provodi se u školskom okruženju. Među evaluiranim i učinkovitim univerzalnim programima važno je istaknuti školski program univerzalne prevencije „Imam stav“ čija je evaluacija provedena u Zagrebačkoj županiji od 2020. do 2024. godine pokazala pozitivne učinke. Također, izdvajamo nacionalno rasprostranjene školske programe univerzalne prevencije koji su u 2024. godini od Povjerenstva za ocjenu kvalitete i certifikaciju projekata/programa prevencije ovisnosti ocijenjeni „programima utemeljenim na dokazima učinkovitosti“ - program „Trening životnih vještina“ koji provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije i program „Tko zapravo pobjeđuje?“ koji provodi Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

U razdoblju od 2021. do 2024. godine, aktivnosti vezane uz politiku za mlade, uključujući financiranje preventivnih programa, bile su u nadležnosti Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade, čije je ovlasti u 2024. godine preuzelo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Kroz godišnje javne pozive osiguravana su sredstva iz dijela prihoda od igara na sreću i Državnog proračuna Republike Hrvatske, a u svakom je pozivu prevencija ovisnosti mladih bila prepoznata kao jedno od prioritarnih područja. Cilj ovih mjera bio je omogućiti provedbu edukativnih i podržavajućih aktivnosti za mlade, osobito one u ranjivijim skupinama i slabije razvijenim sredinama. Tijekom tog četverogodišnjeg razdoblja ukupno su financirana 52 projekta usmjerena na prevenciju ovisnosti mladih (2021.: 8; 2022.: 21; 2023.: 23). Projekti su uključivali aktivnosti prevencije zlorabe psihoaktivnih tvari, suzbijanja kockanja i drugih ponašajnih ovisnosti te promocije zdravih životnih stilova.

U razdoblju od 2020. do 2024. godine Ministarstvo unutarnjih poslova kontinuirano je provodilo nacionalne i lokalne preventivne aktivnosti usmjerene na djecu, mlade i opću populaciju. Programi poput „Zdrav za 5“, „Zajedno više možemo“, „Ne, zato jer ne“, MAH, PIA, kao i kazališne predstave i istraživačke aktivnosti, provodili su se u suradnji s odgojno-obrazovnim ustanovama i drugim dionicima. Aktivnosti su uključivale edukacije učenika, tribine, info punktove, distribuciju edukativnih materijala, javne manifestacije i interaktivne sadržaje, a u više županija organizirane su i lokalne kampanje te suradnje s građanima. Ukupan broj izravno uključenih korisnika tijekom razdoblja 2020. - 2024. iznosio je više desetaka tisuća učenika, roditelja i građana.

U razdoblju od 2020. do 2024. godine Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike redovito je provodilo javne pozive usmjerene na prevenciju ovisnosti i rizičnih ponašanja kod djece, mladih i ranjivih skupina. Godišnji natječaji bili su namijenjeni organizacijama civilnog društva koje djeluju u sustavu socijalne skrbi. Tijekom petogodišnjeg razdoblja, Ministarstvo je financiralo ukupno 41 projekt prevencije ovisnosti te 8 projekata iz Europskog socijalnog fonda. Naglasak je bio na programima usmjerenima na djecu i mlade u riziku, njihovu obiteljsku i socijalnu okolinu, kao i na osnaživanju roditeljskih i odgojnih kapaciteta kroz edukacije, radionice i savjetodavni rad.

Obiteljski centri u području prevencije ovisnosti provode selektivne intervencije za djecu i mlade u riziku, uključujući programe poput „Rastimo zajedno“. Uključeni su u projekte usmjerene na podršku ranjivim skupinama, kao što je projekt „Jamstvo za svako dijete - Faza III“ proveden u romskim naseljima, a njihove aktivnosti usmjerene su na jačanje roditeljskih i

obiteljskih kapaciteta te prevenciju rizičnih ponašanja kroz savjetodavni i edukativni rad.

U okviru jačanja profesionalizacije sustava prevencije, u prethodnom petogodišnjem razdoblju od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo organizirano je ukupno osam edukacija iz područja znanstveno utemeljene prevencije temeljenih na Europskom preventivnom kurikulumu (EUPC) i Europskim standardima kvalitete u prevenciji ovisnosti (EDPQS). Edukacije su bile namijenjene: članovima i zamjenicima Povjerenstva za procjenu kvalitete i certifikaciju projekata koje djeluje pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo; županijskim stručnjacima i djelatnicima zavoda za javno zdravstvo, predstavnicima organizacija civilnog društva, stručnjacima koji izrađuju i provode preventivne programe u lokalnim zajednicama. Edukacije su obuhvatile tematska područja poput sustavnog planiranja, provedbe i evaluacije preventivnih programa, načela učinkovitosti i etičkih načela, upotrebe alata za samoprocjenu kvalitete te praktičnih primjera dobre prakse.

3.3. Tretman

U Republici Hrvatskoj tretman osoba s problemom ovisnosti primarno se provodi u zdravstvenom sustavu, a određeni oblici psihosocijalnog tretmana provode se i u sustavu socijalne skrbi, terapijskim zajednicama i udrugama te unutar zatvorskog i probacijskog sustava. Unutar zdravstvenog sustava tretman osoba s problemom ovisnosti podijeljen je na bolnički i izvanbolnički sustav liječenja. Tretman u bolničkom sustavu osigurava se za osobe koje žele uspostaviti apstinenciju, a imaju znatne fizičke i psihičke komorbiditete. Međutim, temeljni je oblik organizacije liječenja ovisnosti izvanbolničko liječenje koje se provodi u službama za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo. U sustavu socijalne skrbi područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad procjenjuju potrebe osobe s problemom ovisnosti radi uključivanja u različite oblike psihosocijalne podrške i tretmana koje pružaju Obiteljski centar, domovi socijalne skrbi i terapijske zajednice. Pojedini oblici tretmana provode se i u okviru udruga i terapijskih zajednica. Liječenje i tretman provodi se i u zatvorskim ustanovama i probacijskom sustavu, a glavni je princip tretmana u zatvorskom sustavu osigurati osobama s problemom ovisnosti odgovarajući tretman po jednakim načelima i uvjetima kao i u sustavu zdravstva.

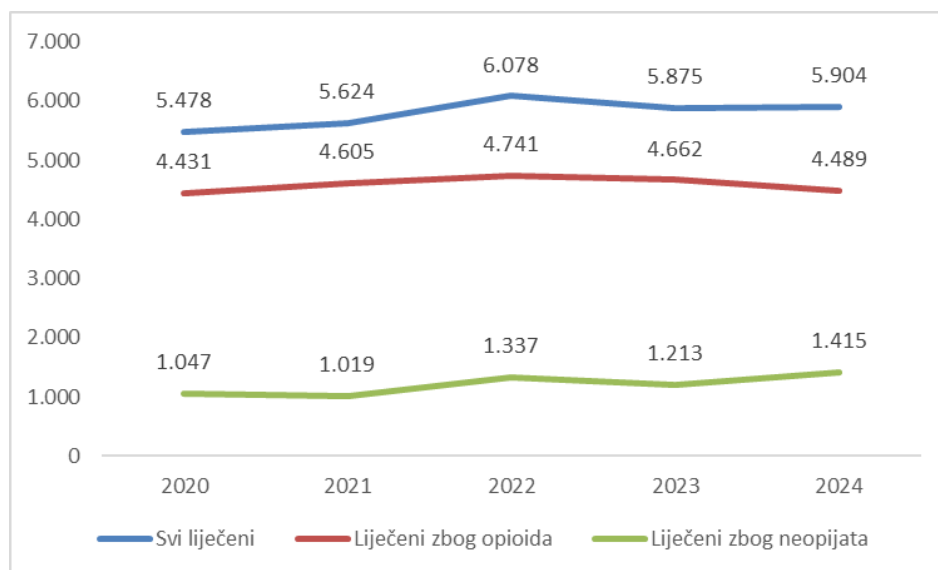
Karakteristike pacijenata/klijenata u tretmanu i trendovi u području tretmana ovisnosti

U Registru ovisnosti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo prikupljaju se, obrađuju i analiziraju podaci o osobama koje su boravile na liječenju zbog uporabe psihoaktivnih tvari i ponašajnih ovisnosti. Podaci o osobama liječenima zbog ovisnosti o drogama prate se u Registru dugi niz godina, a od 2025. godine uključene su i ovisnosti o alkoholu, kockanju i videoigrama.

Podaci u Registru prikupljaju se iz službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti pri županijskim zavodima za javno zdravstvo, iz bolnica, terapijskih zajednica i zatvorskog sustava. Anketiranje i unos podataka obavlja ovlaštena i obučena osoba koristeći standardizirani upitnik, pri čemu se osigurava povjerljivost podataka.

U 2024. godini na liječenje zbog uporabe droga je došlo 5.904 osoba, od toga 4.489 osoba zbog opioda kao glavnog sredstva ovisnosti (76,0 %), a 1.415 osoba zbog neopijata (24,0 %). Od 2020. godine, nakon izbijanja COVID-19 pandemije, došlo je do znatnog smanjenja broja zahtjeva za tretmanom zbog uporabe droga, a u 2024. godini brojevi su se zadržali na razinama iz 2020. godine.

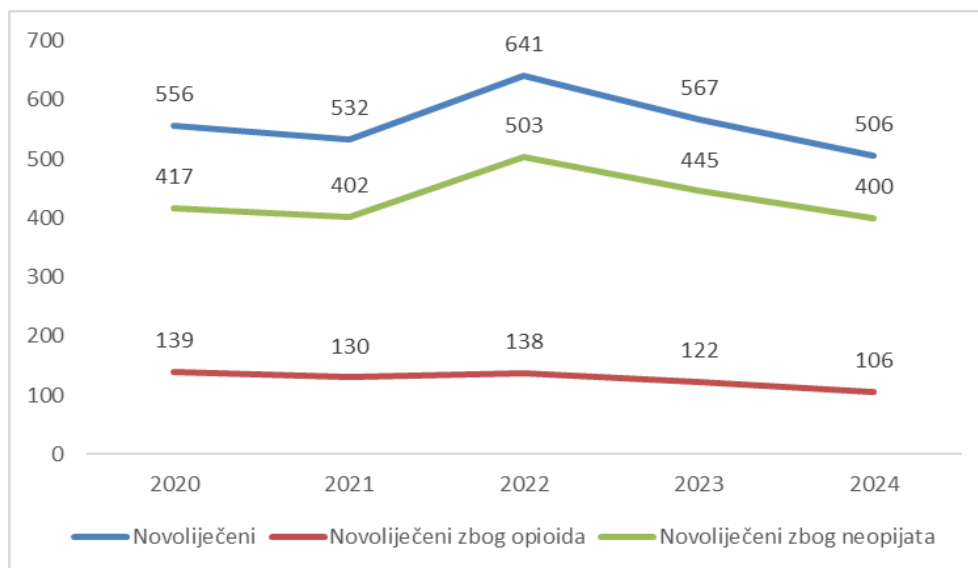
Slika 10. Kretanje broja osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj 2020. - 2024.

Izvor: Registar ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U razdoblju od 2020. do 2024. godine ukupan broj liječenih osoba kretao se između 5.478 i 6.078 godišnje. Većinu su činile osobe liječene zbog ovisnosti o opiodima, no njihov broj postupno opada s 4.741 osoba u 2022. godini na 4.489 u 2024. godini. Istovremeno, broj osoba liječenih zbog neopijata pokazuje rastući trend, od 1.047 u 2020. godini na 1.415 u 2024. godini, što ukazuje na sve izraženiju prisutnost drugih psihoaktivnih tvari u populaciji liječenih zbog uporabe droga.

Slika 11. **Kretanje broja novoliječenih osoba zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj 2020. - 2024.**

Izvor: Registar ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U razdoblju od 2020. do 2024. godine bilježi se blagi pad ukupnog broja novoliječenih osoba zbog uporabe droga, s vrhuncem u 2022. godini. Broj novoliječenih zbog opioda kontinuirano opada, s 139 u 2020. na 106 u 2024. godini. S druge strane, broj osoba liječenih zbog ostalih droga također varira, ali je veći od broja liječenih zbog opioda u svim promatranim godinama.

Prema podacima o spolu i dobi liječenih osoba, kao i prethodnih godina, većinu liječenih osoba čine muškarci (omjer 4,7:1). Od ukupno 5.904 liječenih osoba bilo je 4.865 muškarca (82,4 %) i 1.039 žena (17,6 %). Muškarci su najbrojniji u dobnoj skupini od 45 do 49 godina (23,2 %), dok su žene najbrojnije u dobnoj skupini od 40 do 44 godine (25,6 %).

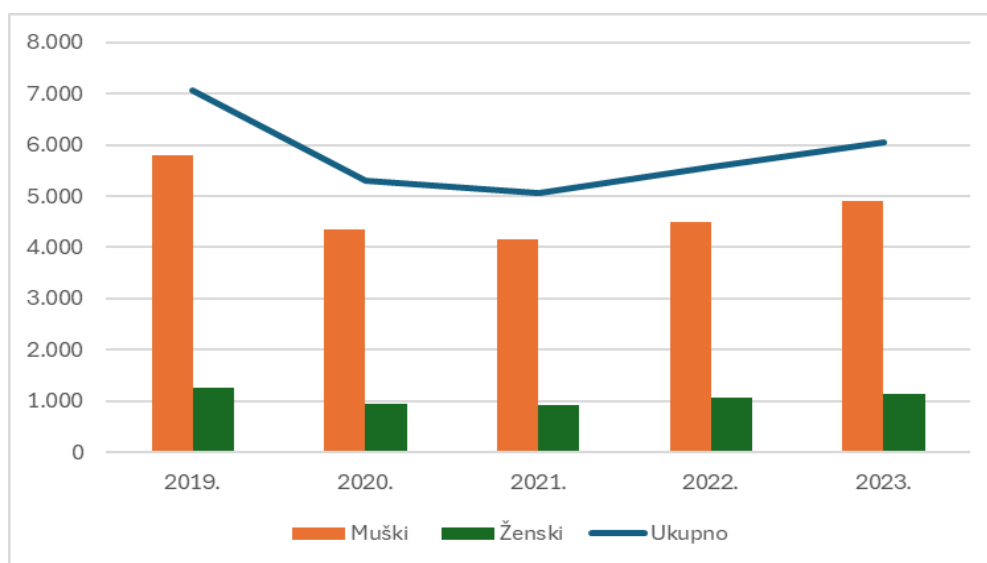
Kao i u cijeloj Europi, i u Republici Hrvatskoj populacija liječenih zbog uporabe droga sve više stari te se u posljednjih deset godina njihova prosječna dob povećala za gotovo osam godina. Prosjek godina za žene bio je 39,7 godina, a za muškarce je 42,2 godina.

Za čitavu Hrvatsku stopa je 242,3 na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina. U sedam županija stopa liječenih osoba viša je od prosjeka Hrvatske. To su: Zadarska županija (544,1), zatim Istarska (525,0), Šibensko-kninska (427,4), Primorsko-goranska (348,7), Splitsko-dalmatinska (313,6), Dubrovačko-neretvanska (299,4) te Grad Zagreb (296,4). Iz podataka o uvjetima života (s kim žive) uočava se da je u Hrvatskoj obitelj još uvijek uključena u proces liječenja svojih članova zbog uporabe droga. Najviše je osoba liječenih zbog uzimanja opioda, kao i ranijih godina, živjelo s primarnom obitelji (1.573 - 35,0 %). S partnerom i djetetom živjelo je 779 osoba (17,4 %), s partnerom ih je živjelo 563 (12,5 %), samih s djetetom bilo je njih 137 (3,1 %), a 1.027 (22,9 %) živi samo⁷.

⁷ Interni dokument Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo

Sukladno podacima iz Bolničkog informacijskog sustava koji se vodi pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, koji su u trenutku izrade izvješća dostupni za razdoblje do 2023. godine, u nastavku su prikazani podaci o hospitalizacijama vezanim uz ovisnost o alkoholu, duhanu i kockanju. Liječenje mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja uzrokovanih uporabom alkohola provodi se u okviru bolničke i izvanbolničke zdravstvene skrbi. Dnevna bolnica za ovisnost o alkoholu predstavlja produžetak bolničkog liječenja i primarno je namijenjena pacijentima koji su dovoljno motivirani i kapacitirani za nastavak psihoterapijskog i socioterapijskog rada. Ovaj oblik liječenja posebno je prikladan i za pacijente koji se javljaju izravno - bez prethodnog bolničkog liječenja - u ranoj fazi razvoja ovisnosti, štetne uporabe ili problemskog uzimanja alkohola. Promatrajući trendove u petogodišnjem razdoblju, broj hospitalizacija zbog ovisnosti o alkoholu zadržava relativnu stabilnost, uz zamjetan privremeni pad u razdoblju pandemije bolesti COVID-19.

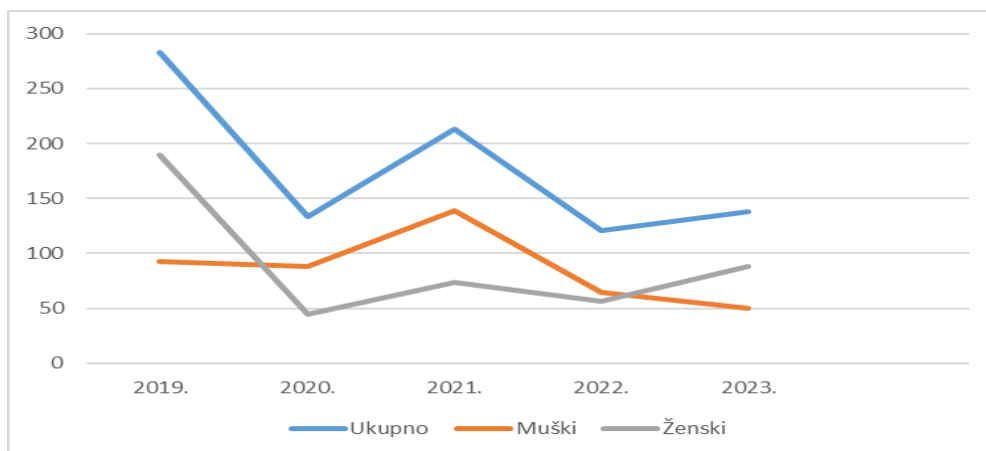
Slika 12. Broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu zbog Mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja uzrokovanih alkoholom u Hrvatskoj 2019. - 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Baza hospitalizacija

U odnosu na tretman ovisnosti o duhanu, u Republici Hrvatskoj dostupan je program dnevne bolnice koji se provodi u trajanju od tri do četiri tjedna. Program je usmjeren na pripremu pacijenata za prestanak pušenja, uz intenzivno praćenje u fazi prestanka i uspostave rane apstinencije. Po završetku primarnog dijela programa predviđena je kontinuirana grupna podrška u unaprijed definiranim intervalima uz ambulantno praćenje. Programi su prilagođeni potrebama polaznika, te razlikujemo grupe za izvanbolničke i bolničke pacijente. Prema dostupnim podacima zaključno s 2023. godinom, zabilježen je pad broja dolazaka u dnevne bolnice radi liječenja ovisnosti o duhanu.

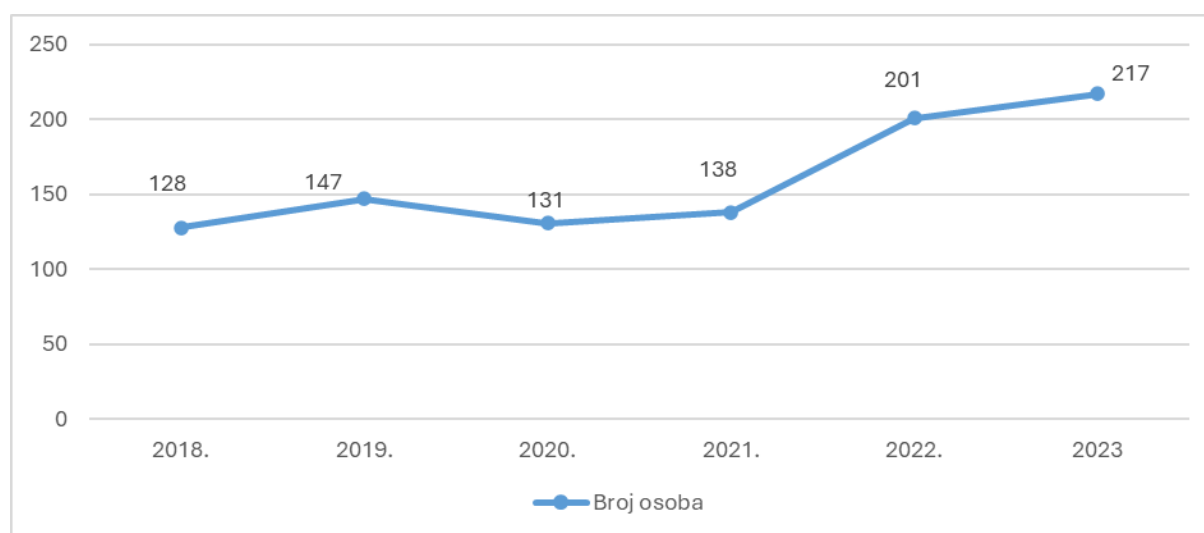
Slika 13. Broj dolazaka u dnevne bolnice zbog Mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja vezanih uz duhan u Hrvatskoj 2019. - 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Baza hospitalizacija

Tretman ovisnosti o kockanju također se provodi u okviru bolničke i izvanbolničke zdravstvene skrbi. Najintenzivniji oblici liječenja odvijaju se u dnevnim bolnicama i na stacionarnim odjelima, gdje se provodi individualni i grupni rad, edukacija i prevencija recidiva. U terapijski proces aktivno se uključuje obitelj. Osim toga, dostupna su i savjetovališta te telefonske linije za pomoć. Cilj tretmana je postizanje apstinencije, jačanje samokontrole i dugoročna psihosocijalna stabilnost osobe. Promatrajući trendove unatrag pet godina, uočava se blagi porast broja osoba na liječenju u stacionarnom dijelu i u dnevnim bolnicama, pri čemu većinu čine osobe muškog spola, uz manji udio žena.

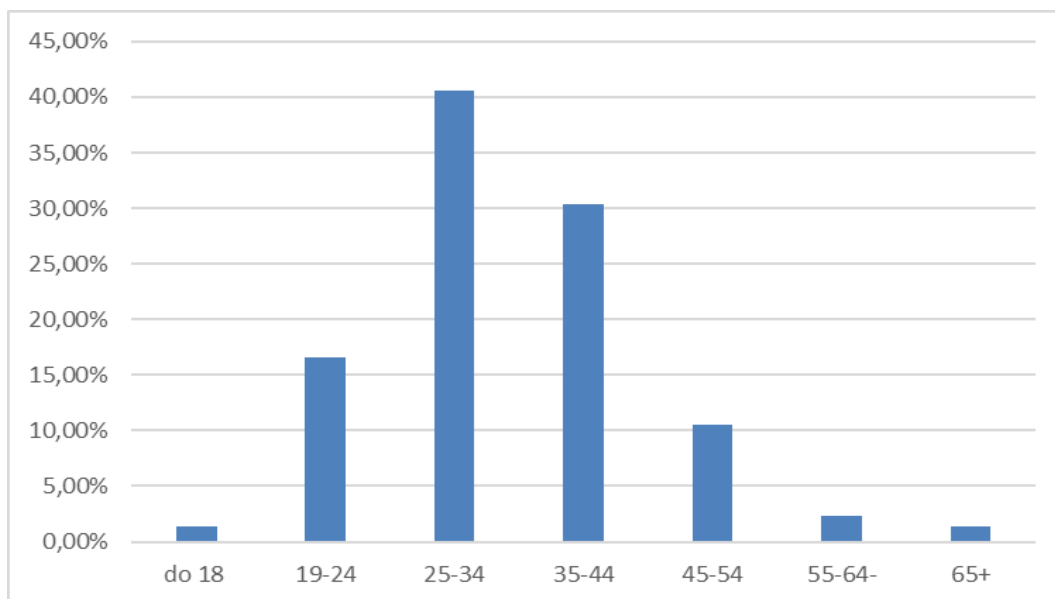
Slika 14. Broj osoba koje su bile na liječenju u stacionarnom dijelu ili dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju u Hrvatskoj 2018. - 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Baza hospitalizacija

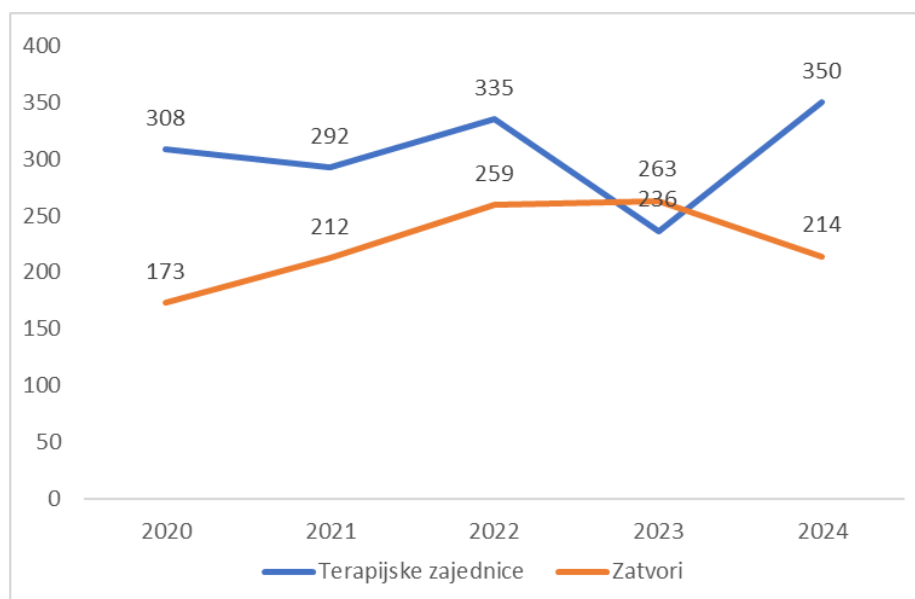
Promatrajući podatke prema dobnim skupinama, najveći udio osoba liječenih zbog ovisnosti bilježi se u skupini od 25 do 34 godine, te skupini od 35 do 44 godine. Značajan je i udio mladih u dobi od 19 do 24 godine, što upućuje na prisutnost i porast problema ovisnosti već u ranoj odrasloj dobi.

Slika 15. Udio osoba na liječenju u stacionarnom dijelu ili u dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju u 2023. godini, prema dobi

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Baza hospitalizacija

Slika 16. Kretanje broja osoba liječenih zbog uporabe psihoaktivnih tvari u terapijskim zajednicama i zatvorima 2020. - 2024.

Izvor: Registar ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Prema podacima Registra ovisnosti, u razdoblju od 2020. do 2024. godine broj liječenih zbog uporabe psihoaktivnih tvari u terapijskim zajednicama varirao je, s najnižim brojem u 2023. (236) i najvišim u 2024. godini (350). Što se tiče liječenja u zatvorskom sustavu, broj zabilježenih osoba u Registru rastao je od 2020. do 2023. godine, sa 173 na 263, dok je u 2024. godini zabilježen pad na 214.

Tijekom 2024. godine u zatvorskom sustavu u Hrvatskoj zabilježeni su brojni programi i aktivnosti usmjereni na tretman i resocijalizaciju osoba s problemom ovisnosti. Ukupno je 1.789 osoba lišenih slobode imalo problem s drogama (10,63 %), a 1.380 s alkoholom (8,2 %). Među zatvorenicima, udio politoksikomana iznosio je 11,46 %. U programe psihosocijalnog tretmana zbog ovisnosti o drogama bilo je uključeno 594, a zbog alkohola 596 zatvorenika i maloljetnika. Uz grupne terapije, provodile su se i individualne intervencije, poput psihoedukacije i savjetovanja.

3.4. Zdravstveni korelati i posljedice i odgovori

Politika smanjenja šteta uključuje širok spektar intervencija od uvođenja novih lijekova i proizvoda do inovativnih pristupa s ciljem ublažavanja zdravstvenih, društvenih i ekonomskih posljedica uporabe droga i ponašajnih ovisnosti. Mjere smanjenja šteta provode se kroz multisektorsku suradnju, pri čemu važnu ulogu imaju organizacije civilnoga društva, zdravstvene ustanove i sustav socijalne skrbi. Organizacije civilnoga društva pružaju terenske i korisnicima pristupačne usluge, uključujući podjelu sterilnog pribora za injiciranje, kondoma, savjetovanje te upućivanje korisnika u zdravstveni sustav. Zdravstvene ustanove osiguravaju liječenje, dijagnostiku i praćenje zaraznih i kroničnih bolesti povezanih s uporabom droga. U sustavu socijalne skrbi provode se socioekonomske intervencije koje uključuju osiguravanje osnovnih životnih potreba poput hrane, higijenskih potrepština i odjeće, kao i pružanje savjetovanja, psihosocijalne podrške te podrške osobama koje su u riziku od beskućništva. U provedbi projekta ključnu ulogu imaju liječnici službi za zaštitu mentalnog zdravlja, te oni u zatvorskom sustavu, kao koordinatori koji su zaduženi za primitak edukacijskih materijala i lijeka, kao i njegovu distribuciju krajnjim korisnicima.

Smrti povezane s uporabom droga

U Republici Hrvatskoj je u razdoblju od 2019. do 2023. godine smrtnost povezana s uporabom droga ostala na relativno stabilnoj razini, bez velikih godišnjih oscilacija, ali uz zadržavanje zabrinjavajućih obrazaca. Prema podacima iz Registra uzroka smrti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, godišnji broj umrlih povezanih s uporabom droga u tom se razdoblju kretao između 77 i 102 slučajeva. Konkretno, 2019. godine zabilježene su 97 smrti, 2020. godine 99, 2021. godine 77, 2022. godine 102, dok je 2023. godine evidentirano ukupno 93 smrti. Smrtnost je znatno izraženija među muškarcima, dok su najpogođenije dobne skupine one između 25 i 44 te 45 i 64 godine. Osobito zabrinjava činjenica da raste broj smrti povezanih s uporabom droga kod kojih nije jasna nakana, odnosno gdje nije moguće pouzdano utvrditi je li riječ o nesretnom slučaju, samoubojstvu ili neodređenom događaju. Takve se smrti svrstavaju u kategorije

trovanja nejasne namjere i sve su češće u ukupnoj statistici. Analiza zabilježenih tvari pokazuje da među sredstvima koja su uzrokovala smrt dominiraju opijati, što je u skladu s trendovima i u drugim europskim zemljama. Metadon je najčešće zabilježen kao pojedinačna tvar među korištenima, a dodatni izazov predstavlja česta polikonzumacija, odnosno istodobna uporaba više psihoaktivnih tvari, što značajno povećava rizik od smrtnog ishoda.

Unatoč ozbiljnosti problema, nedostupnost rezultata toksikoloških analiza u mnogim slučajevima otežava preciznu klasifikaciju uzroka smrti. Nedostatak tih podataka znatno umanjuje kvalitetu statističkog i epidemiološkog praćenja, što predstavlja prepreku za učinkovito planiranje prevencije i liječenja.

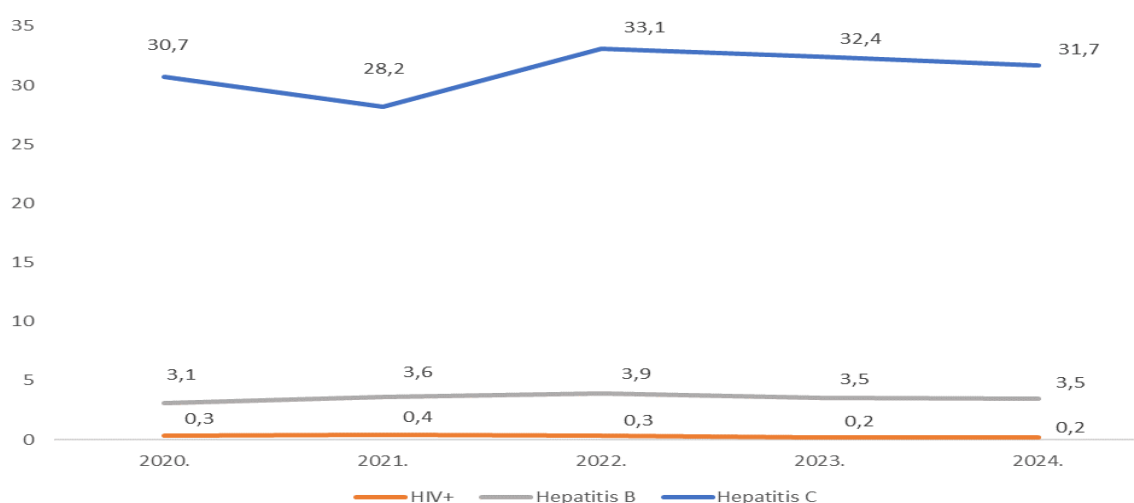
Zarazne bolesti povezane s uporabom droga

Tijekom promatranog razdoblja, udio korisnika opijata koji su HIV pozitivni je bio relativno nizak i kretao se između 0,2 % i 0,4 %, bez značajnijih oscilacija. Udio je blago rastao do 2021. i 2022. godine, nakon čega je blago pao i stabilizirao se na 0,2 % u posljednje dvije godine.

Kod hepatitisa B, zabilježene su umjerene promjene, pri čemu je udio pozitivnih korisnika opijata porastao s 3,1 % u 2020. na 3,9 % u 2022., a zatim se blago smanjio na 3,5 % u 2023. i 2024. godini.

Prevalencija hepatitisa C bila je znatno viša od prethodna dva virusa, s oscilacijama između 28,2 % i 33,1 %. Nakon pada u 2021. godini, udio je ponovno porastao u 2022., a zatim se blago smanjio u zadnje dvije godine, ali je i dalje ostao iznad 31 %.

Slika 17. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijata zaraženih HIV-om, hepatitisom B i hepatitisom C 2020. - 2024.

Izvor: Registar ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Usluge smanjenja šteta

U Republici Hrvatskoj programe smanjenja šteta za osobe koje konzumiraju droge provode udruge Terra, Ne-ovisnost, Let, Help, Institut, Porat, Remar, kao i udruge specijalizirane za prevenciju zaraznih bolesti, poput HUHIV-a, Iskoraka i Hepatosa. Hrvatski Crveni križ prestao je provoditi program razmjene igala i šprica u Zagrebu, Zadru i Krapini, dok je 2023. godine u Zagrebu otvoren novi drop-in centar koji vodi udruga Remar.

Usluge koje udruge nude obuhvaćaju razmjenu sterilnog pribora za injektiranje, savjetovanje, edukaciju o prevenciji zaraznih bolesti, psihosocijalnu podršku, motivaciju za liječenje te upućivanje na odgovarajuće zdravstvene i socijalne ustanove. Primjerice, udruga Remar u svom zagrebačkom drop-in centru korisnicima pruža tople obroke, pristup internetu i televiziji, telefonske usluge, praonicu rublja te različite oblike savjetovanja i edukacije.

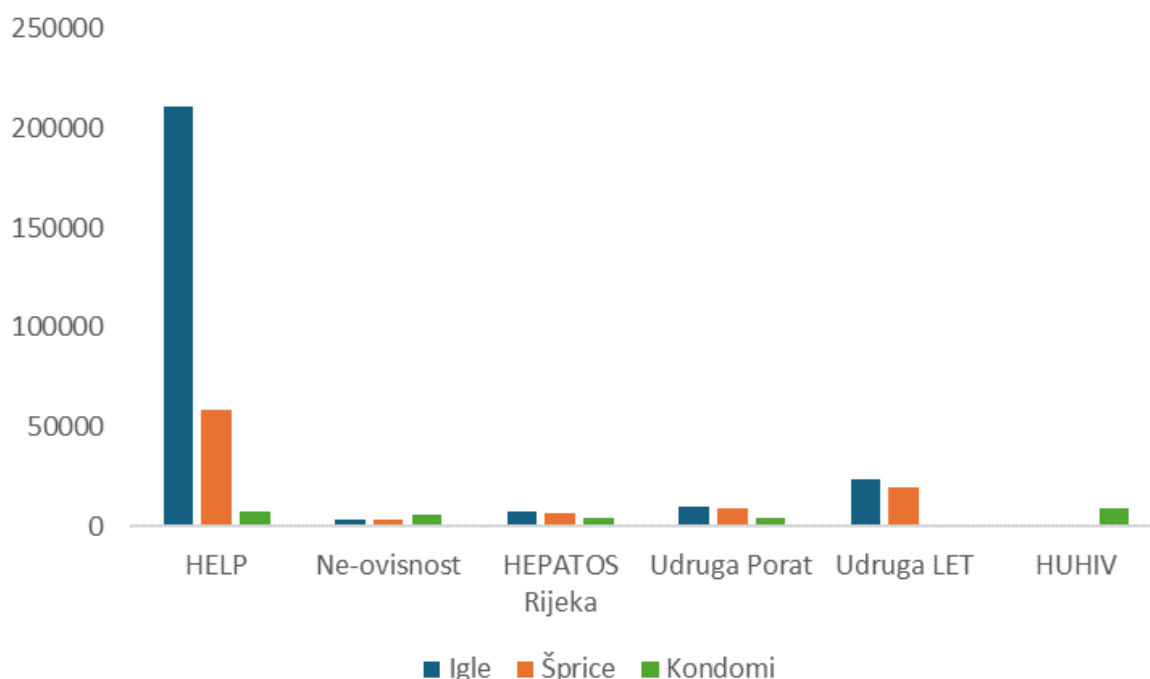
Udruga Ne-ovisnost iz Osijeka svakodnevno nudi anonimnu razmjenu korištenog pribora za injektiranje za novi sterilni, pravno savjetovanje te informacije o liječenju ovisnosti i prevenciji zaraznih bolesti. LET iz Zagreba provodi mobilni program razmjene šprica i igala, nudi savjetovanje i besplatne usluge testiranja na HIV i hepatitis C, a ima aktivnosti na više lokacija u Zagrebu i okolici. Help je aktivan u Splitu i okolnim mjestima s više od 50 punktova za distribuciju sterilnog pribora za injektiranje droga, dok Terra u Rijeci provodi program smanjenja šteta putem drop-in centra, uz terenski rad na 18 lokacija u Rijeci i okolici. Udruga također pruža podršku putem aktivne telefonske linije namijenjene osobama koje konzumiraju droge. Porat iz Zadra fokusiran je na podršku osobama u odvikavanju, socijalnu reintegraciju i smanjenje rizika od zaraznih bolesti. Institut iz Istre ima dva drop-in centra (Pula i Poreč) s toplim obrocima, higijenskim uslugama i savjetovalištem. Udruge Terra i Porat provode i specijalizirane projekte usmjerene na smanjenje šteta u noćnim klubovima i na festivalima kroz edukaciju i distribuciju sterilnog pribora za sigurnu konzumaciju.

Centri za dobrovoljno savjetovanje i testiranje djeluju u zdravstvenim ustanovama i udrugama u Dubrovniku, Osijeku, Puli, Rovinju, Rijeci, Slavonskom Brodu, Splitu i Zadru, kao i u Klinici za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“. U gradovima gdje je moguće, centri za dobrovoljno savjetovanje i testiranje surađuju s lokalnim udrugama, poput Help-a u Splitu, HUHIV-a u Zagrebu i Hepatosa u Rijeci.

Udruga HUHIV pruža savjetovanje i podršku osobama koje žive s HIV-om, AIDS-om i virusnim hepatitisima, organizira edukacije, grupe samopomoći, te je razvila mobilnu aplikaciju za podizanje svijesti o hepatitisu. Također provodi besplatno i anonimno testiranje na HIV i hepatitis C u Zagrebu.

Udruga Iskorak pruža podršku osobama iz MSM zajednice (muškarci koji imaju spolne odnose s muškarcima), s posebnim fokusom na teme vezane uz „chemsex“ (seksualna aktivnost pod utjecajem psihoaktivnih tvari). Kroz niz aktivnosti - od testiranja i distribucije zaštitnih sredstava do psihološke i pravne pomoći - udruga radi na jačanju zdravlja, informiranosti i prava svojih korisnika.

Slika 18. Broj podijeljenog pribora (igle, šprice i kondomi) u 2024. godini

Izvor: Organizacije civilnog društva

Udruga Hepatos jedna je od vodećih organizacija u Republici Hrvatskoj koja se bavi pružanjem podrške osobama oboljelima od virusnih hepatitisa. Svojim dugogodišnjim radom i rezultatima prepoznata je i od strane Svjetske zdravstvene organizacije, koja ju je imenovala Nacionalnom kontaktnom točkom za hepatitis u Hrvatskoj. Udruga djeluje na području cijele zemlje, s posebnim naglaskom na lokalne zajednice i teško dostupna područja, gdje svoje usluge pruža i putem mobilnog centra InfoHep. Glavni ciljevi Hepatosa usmjereni su na podizanje javne svijesti o virusnim hepatitisima, prevenciju širenja bolesti, smanjenje diskriminacije prema oboljelima te poboljšanje kvalitete života pacijenata i njihovih obitelji. U sklopu svojih aktivnosti, udruga nudi anonimno i besplatno testiranje na virusne hepatitise, kao i stručno savjetovanje i psihološku podršku osobama koje su pogođene bolešću. Kroz edukativne kampanje, javne tribine i direktan rad s građanima, Hepatos aktivno doprinosi ranom otkrivanju bolesti, boljoj informiranosti javnosti i smanjenju zdravstvenih nejednakosti u društvu. Njihov sveobuhvatan pristup temelji se na principima dostupnosti, podrške i borbe protiv stigmatizacije, čime udruga igra ključnu ulogu u borbi protiv virusnih hepatitisa u Hrvatskoj.

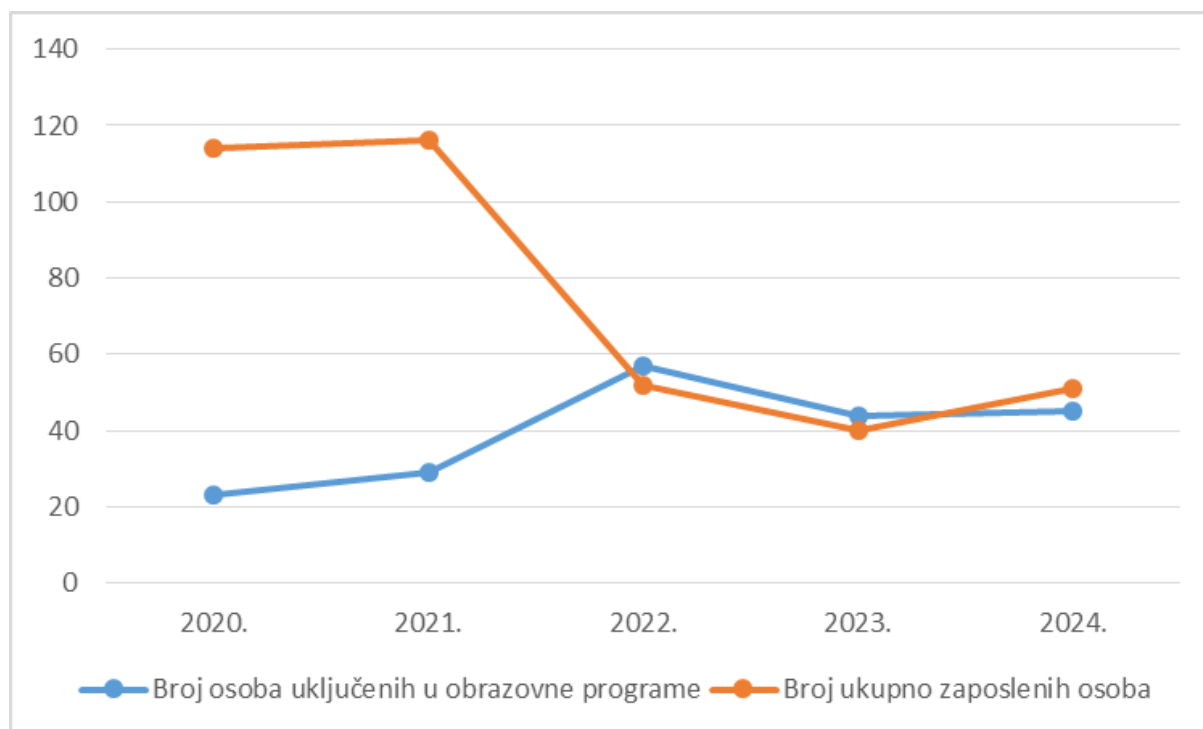
Hrvatska udruga za borbu protiv HIV-a i virusnog hepatitisa - HUHIV razvila je brojne integrirane programe usmjerene na prevenciju, testiranje, liječenje, edukaciju, smanjenje šteta i borbu protiv stigmatizacije. Udruga djeluje na području cijele Hrvatske, a posebno je prepoznat njihov rad kroz CheckPoint centar Zagreb, gdje se provodi anonimno, besplatno i dobrovoljno testiranje na HIV, hepatitis C i druge spolno prenosive infekcije. HUHIV posebnu pažnju posvećuje mladima, pružajući im informacije, savjete i poticaje za odgovorno spolno ponašanje, testiranje i cijepljenje. U sklopu svojih aktivnosti, HUHIV razvija i provodi brojne

edukativne kampanje i alate, poput digitalne platforme hepatitis.hr, mobilne aplikacije „Sve o hepatitisu“ te e-learning portala „Volim zdravlje“, koji su prepoznati i kao primjeri dobre prakse na europskoj razini. Osim testiranja, HUHIV pruža i psihosocijalnu podršku osobama koje žive s HIV-om, hepatitisom ili se suočavaju s ovisnostima te je aktivna u edukaciji zdravstvenih i socijalnih djelatnika. Udruga redovito surađuje s Ministarstvom zdravstva, Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Klinikom za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ i Gradom Zagrebom. Danas HUHIV predstavlja važnu poveznicu između zdravstvenog sustava i zajednice, nastavljajući s inovativnim pristupima u edukaciji i prevenciji kroz digitalne platforme, terenski rad i partnerstva, s ciljem očuvanja i unaprjeđenja javnog zdravlja u Hrvatskoj.

3.5. Resocijalizacija

Jedan od značajnijih aspekata psihosocijalnog tretmana je resocijalizacija, kao dio liječenja i psihosocijalnog tretmana, ali i jedna od ključnih elemenata politika usmjerenih smanjenju stigmatizacije i diskriminacije osoba liječenih zbog problema ovisnosti u društvu. U Republici Hrvatskoj od 2007. godine provodi se Projekt Resocijalizacije ovisnika o drogama koji su završili neki od programa odvikavanja od ovisnosti i rehabilitacije u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja. Navedeni Projekt podrazumijeva intervencije u cilju socijalnog uključivanja osoba s problemom ovisnosti u život u zajednici za vrijeme i nakon završenog liječenja u zdravstvenoj ustanovi, odvikavanja od ovisnosti u terapijskoj zajednici ili izdržane kazne zatvora u zatvorskom sustavu, a uključuje psihosocijalnu podršku, završetak školovanja, prekvalifikaciju i zapošljavanje, pomoć pri rješavanju stambenog pitanja ili organiziranog stanovanja osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama te druge oblike psihosocijalnih intervencija u cilju integriranja što više osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama u društvo. Tijekom proteklog razdoblja Projekt resocijalizacije je postigao značajne rezultate, osobito u pogledu poticanja obrazovanja i zapošljavanja. Od 19. travnja 2007. kada je donesen Projekt resocijalizacije do 31. prosinca 2024., Hrvatski zavod za zapošljavanje ukupno je proveo profesionalno usmjeravanje i procjenu radne sposobnosti za 1.344 osobe liječene zbog problema ovisnosti o drogama, 379 osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama bilo je uključeno u obrazovne programe i 1.198 osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama je ostvarilo zaposlenje, uključivši i zapošljavanje u javnim radovima. Dodatno, 1.172 osobe liječene zbog problema ovisnosti ostvarilo je pravo na školovanje na teret Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, a oko 15.385 osoba bilo je uključeno u neki oblik pomoći koju su im pružile udruge.

Slika 19. Broj osoba uključenih u Projekt resocijalizacije, 2020. - 2024.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U razdoblju od 2020. do 2024. godine u Projekt je bilo uključeno ukupno 1.536 osoba koje su obuhvaćene raznim aktivnostima, pri čemu je 175 osoba završilo obrazovni program, dok je 325 osoba zaposleno, uključujući javne radove i druge mjere aktivne politike zapošljavanja. Dodatno, 3.901 osoba primila je neki oblik podrške i pomoći koju su pružale organizacije civilnoga društva kroz resocijalizacijske programe. Navedeni rezultati potvrđuju da se u razdoblju 2020. - 2024. nastavio stabilan trend uključivanja korisnika u aktivnosti obrazovanja, zapošljavanja i psihosocijalne podrške, uz istovremeno jačanje uloge organizacija civilnoga društva u osiguravanju dostupnosti usluga na lokalnoj razini. Poseban doprinos ostvaren je u promjeni percepcije korisnika u zajednici te u povećanju njihove motivacije za uključivanje u formalne oblike obrazovanja i osposobljavanja. Najveća su postignuća Projekta prepoznata u promjeni paradigme u pogledu osoba liječenih zbog problema ovisnosti te je sve češća percepcija javnosti da se osobe liječene zbog problema ovisnosti putem mjera iz Projekta mogu uključiti u život u zajednici. Primijećena je i znatno veća motivacija i interes osoba liječenih zbog problema ovisnost, posebice za završetak započetog srednjoškolskog obrazovanja te općenito za sve vrste školovanja i prekvalifikacije.

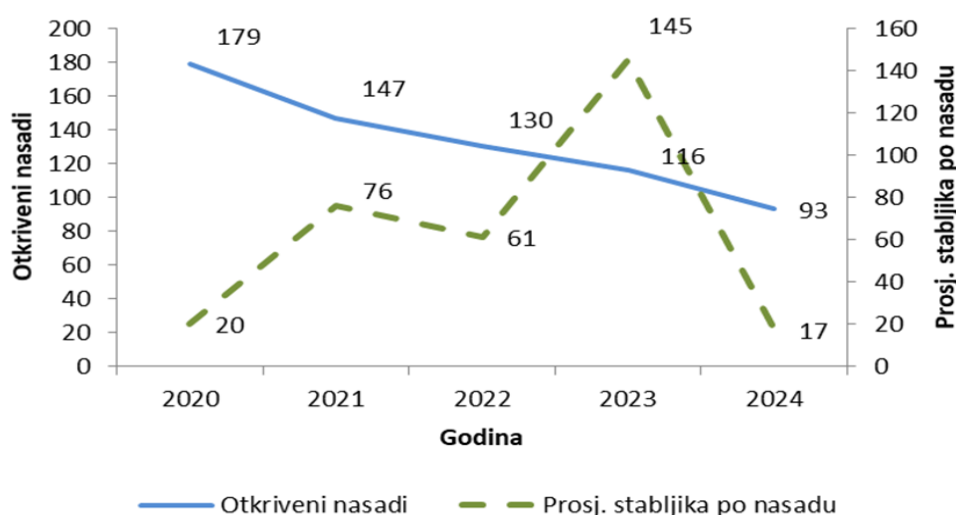
3.6. Tržište i kriminalitet droga

Hrvatska je primarno tranzitna zemlja za razne vrste krijumčarenja, uključujući ilegalne droge. Uvoz biljnog kanabisa (uključujući visokopotentni kanabis - skunk) vrši se centralnim i južnim

krakovima Balkanske rute, uglavnom iz Albanije, kao najveće zemlje proizvođača biljnog kanabisa u regiji. Balkanskom rutom krijumčari se i heroína iz Afganistana, Pakistana i Turske, kao najbližoj cestovnoj povezanosti do zemalja potrošača. Krijumčarenje kokaina teče Atlantskom rutom, uz talijanske mafijaške organizacije, u suradnji s južnoameričkim kartelima. Iz Južne Amerike pomorskim ili zračnim pravcima, uglavnom preko afričkog kontinenta, u Europu se šalju velike količine kokaina koji iz zapadnoeuropskih morskih luka na hrvatsko tržište dolazi uglavnom cestovnim putem. Istim pravcima iz zapadne Europe dolaze i sintetske droge koje se uglavnom tamo i proizvode ili barem tabletiraju i pakiraju. Zabilježen je porast krijumčarenja i konzumacija sintetičkih droga te novih psihoaktivnih tvari.

Proizvodnja droga u Hrvatskoj ograničena je na uzgoj kanabisa, uglavnom za osobne potrebe i rjeđe za opskrbu lokalnog tržišta drogama. Iako se posljednjih godina bilježi rastući trend proizvodnje kanabisa na otvorenom i u kontroliranim uvjetima, u 2024. godini zabilježen je pad u proizvodnji od 19,8 % ili 23 slučaja manje u odnosu na 116 slučajeva zabilježenih u prethodnoj godini (2024.: 93 otkrivena nasada). Kada gledamo količinu zaplijenjenih biljki, odnosno stabljika kanabisa (marihuane), u 2024. godini zaplijenjeno je 1.566 stabljika, što predstavlja pad od 90,7 % u odnosu na 2023. godinu kada je zaplijenjeno 16.921 stabljika kanabisa.

Slika 20. Broj otkrivenih nasada kanabisa/marihuane uz prosječan broj zaplijenjenih stabljika po otkrivenom nasadu 2020. - 2024.

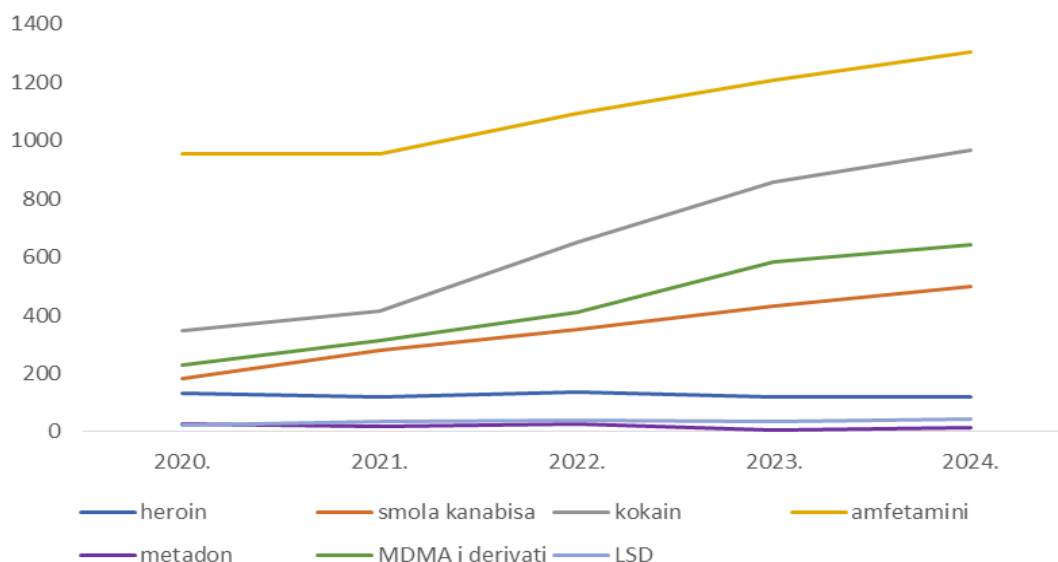

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

U razdoblju od 2020. do 2024. godine zabilježen je jasan silazni trend u broju otkrivenih ilegalnih nasada kanabisa, koji se gotovo prepolovio sa 179 nasada u 2020. na 93 u 2024. godini. Istodobno, prosječan broj zaplijenjenih stabljika po nasadu znatno varira, s od najnižih vrijednosti u 2020. i 2024. godini do vrhunca od 145 stabljika po nasadu u 2023. godini. Takve oscilacije sugeriraju da pojedine godine mogu biti obilježene velikim zapljenama biljke kanabisa koje snažno utječu na prosjek, dok druge godine prevladavaju manji, fragmentirani nasadi. Ukupno gledano, iako se broj otkrivenih lokacija smanjuje, količina zaplijenjene biljke

nije nužno u stalnom padu, što ukazuje na promjenjive obrasce u načinu uzgoja i prikrivene ilegalne proizvodnje.

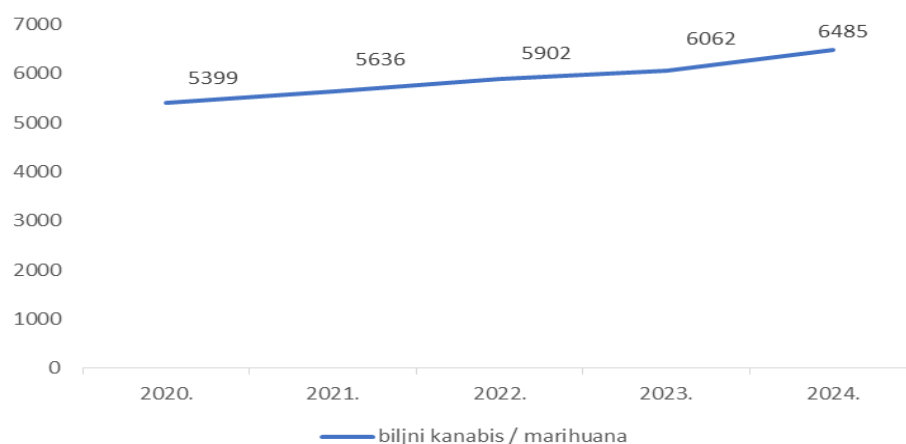
Slika 21. Broj zapljena droga prema vrsti 2020. - 2024.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Posljednje dvije godine ostvaren je veći broj zapljena droga u odnosu na prosjek za desetogodišnje razdoblje. Najveći broj zapljena odnosi se na proizvode kanabisa, sintetske stimulanse i kokain, kao i razne vrste tableta s Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga („Narodne novine”, br. 19/23. i 154/24.).

Slika 22. Broj zapljena biljnog kanabisa/marihuane 2020. - 2024.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

U razdoblju od 2020. do 2024. godine zaplijenjene količine biljnog kanabisa su tijekom svih pet godina ostale dominantne u ukupnoj količini zapljena svih vrsta droga. Najveći porast u zaplijenjenim količinama te vrste droge zabilježen je 2023. godine (6.030 kg), dok se u 2024.

godini trostruko smanjuje, no i dalje ostaje na visokoj razini, gotovo dvostruko višoj nego u prve tri godine promatranog petogodišnjeg razdoblja. Time se Hrvatska potvrđuje i kao potrošačka i proizvodna zemlja, ali i dijelom tranzitnog lanca, posebice duž Balkanske rute. Visoke oscilacije ukazuju na fleksibilnost tržišta i aktivan rad sigurnosnih tijela.

Što se tiče smole kanabisa, odnosno hašiša, bilježi se eksponencijalni rast po godinama, od 2 kg do 76 kg. Najveće zapljene u posljednjih pet godina zabilježene u 2023. i 2024. godini, ukazujući na snažan rast. Ovakvi trendovi ukazuju na potencijalno uspješne preventivne i represivne strategije domaćih sigurnosnih službi.

Kokain u razdoblju od 2020. do 2024. godine pokazuje veliku varijabilnost u količinama zapljena, s rekordima u 2021. i 2023. godini. Uz snažne oscilacije, prisutnost kokaina u Hrvatskoj ovisi o međunarodnim krijumčarskim tokovima, posebno Atlantskoj ruti i tzv. Balkanskom kartelu, te učinkovitosti nacionalnih sigurnosnih struktura. Pad u 2024. godini može biti rezultat promjene ruta, ali i privremenih operativnih faktora.

Zapljene heroina u Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine karakteriziraju velike oscilacije, s izrazitim vrhom u 2021. godini, a potom relativno stabilnim količinama od 2022. godine nadalje. Ovi podaci potvrđuju da Hrvatska i dalje ima ulogu tranzitne točke na Balkanskoj ruti, uz stabilnu domaću potrošnju. Kretanja količina ovise o geopolitičkim okolnostima, međunarodnim operacijama i prilagodbi krijumčarskih mreža.

Amfetamini su u razdoblju 2020. do 2024. godine pokazali postupan rast sa značajnim vrhuncem u 2023. godini. Iako količine nisu usporedive s biljnim kanabisom ili kokainom, stabilna prisutnost i kontinuirani rast ukazuju na sve širu potrošnju, osobito među mladima. Pad u 2024. godini sugerira promjene u tržišnim uvjetima i učinkovitiju policijsku kontrolu. Amfetamini, kao sintetičke droge, ostaju trajna sigurnosna i javnozdravstvena prijetnja.

Zapljene MDMA-a u Hrvatskoj u razdoblju 2020. do 2024. odražavaju stalni rast potražnje, sve do kulminacije u 2023. godini. Unatoč padu u 2024. godini, količine ostaju povišene. Ovaj obrazac odgovara globalnom trendu rasta korištenja sintetičkih droga u urbanim i festivalskim okruženjima. Republika Hrvatska, uz rastuću glazbenu i turističku scenu, sve je više izložena i ovom obliku narko-tržišta.

LSD u Republici Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine pokazuje umjerenu, ali konstantnu prisutnost, s povremenim skokovima u zapljenama. Broj doza se najčešće kreće između 600 i 900, bez ekstremnih odstupanja. Ovi podaci potvrđuju da se LSD zadržava kao droga specifičnih ciljanih skupina, prvenstveno mladih na festivalima, u alternativnim i psihodeličnim subkulturama.

Zapljene metadona u Republici Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine pokazuju nestabilan i nepravilni obrazac, s vrhuncem u 2021. i najnižom točkom u 2023. godini. Iako ima zakonitu medicinsku primjenu, prisutnost ovoga lijeka u zapljenama uglavnom je povezana sa zlouporabom u zdravstvenom sustavu, slabostima u sustavu kontrole izdavanja te interesom korisnika koji inače konzumiraju druge opioide. Iako metadon nije među vodećim ilegalnim

drogama, važno je pratiti njegovu pojavu zbog potencijalne zlorabotrebte i utjecaja na javno zdravlje.

Kada je riječ o sintetskim opioidima, bilježi se jedan slučaj zabljenja fentanila te dva smrtna slučaja koja su uzrokovana zlorabotrebom fentanilske medicinske terapije i pronalaskom tragova izomera fentanila u analiziranim *post mortem* uzorcima.

Tablica 1. **Količina zabljenja droga prema vrsti 2020. - 2024.**

Godina	Biljni kanabis (kg)	Smola kanabisa (kg)	Kokain (kg)	Heroin (kg)	Amfetamini (kg)	MDMA (kg)	LSD (doze)	Metadon (tablete)
2020.	1.676,35	2,64	60	12,76	45,64	3,65	485	564
2021.	1.190,16	2,29	745,04	249,78	110,09	7,14	834	2.241
2022.	1.140,47	38,14	329,36	28,32	95,54	11,36	643	807
2023.	6.030,27	71,79	780,41	43,98	242,09	99,27	931	24
2024.	2.081,64	75,79	119,43	79,98	145,13	22,9	835	171

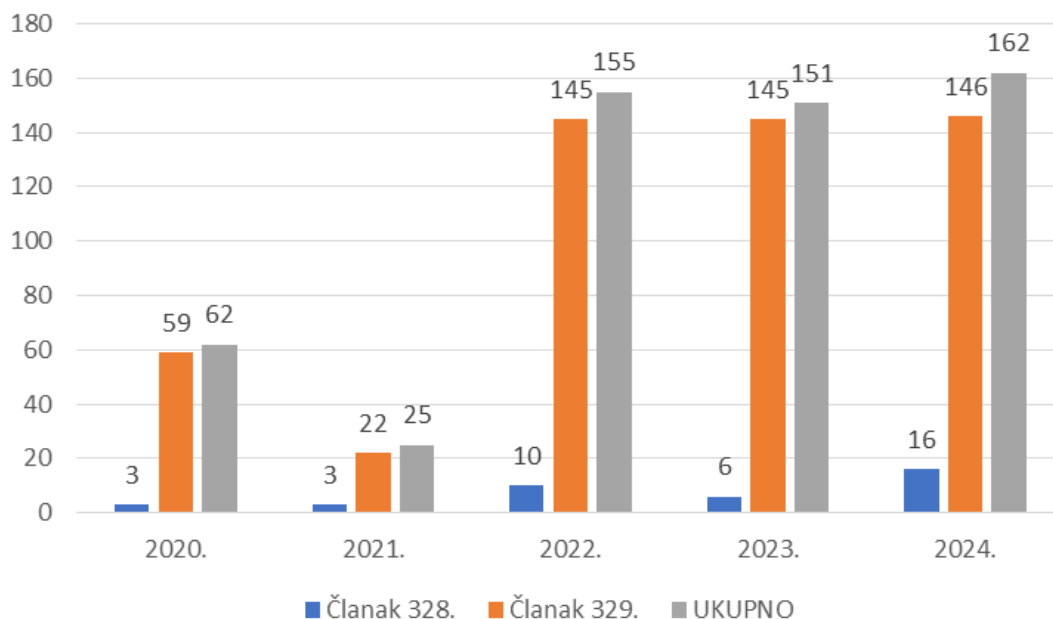
Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Važno je napomenuti kako je hrvatska policija u nizu međunarodnih operacija pružila asistenciju stranim policijama, kojim prilikama su zablijenjene velike količine droga u inozemstvu te uhićen veći broj hrvatskih državljana.

Pojavnost novih psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine pokazuje određene fluktuacije, no u cjelini slijedi šire europske trendove. Kao i u drugim zemljama, najveća frekvencija pojavnosti novih psihoaktivnih tvari zabilježena je u razdoblju 2014. i 2015. godine, nakon čega je uslijedio pad u broju novoidentificiranih spojeva. Od tada pa do 2024. godine, broj novih psihoaktivnih tvari godišnje oscilira, no u prosjeku se održava na razini od 6 do 9 novih tvari godišnje. S obzirom na dugoročne trendove, dominiraju sintetički kanabinoidi i katinoni, koji zajedno čine preko 60 % svih po prvi puta identificiranih tvari u zemlji od 2005. godine. Iako broj novih psihoaktivnih tvari koje su po prvi puta identificirane u Hrvatskoj nije bio konstantno visok, nastavak inovacija u kemijskim strukturama, koje omogućuju izbjegavanje zakonskih kontrola, očituje se u stalnom razvoju novih varijacija postojećih psihoaktivnih spojeva. Tako se Hrvatska, poput mnogih drugih zemalja, i dalje suočava s izazovima povezanim s novim psihoaktivnim tvarima, koje kontinuirano prilagođava ilegalno tržište droga.

U proteklom petogodišnjem razdoblju vidljivo je da je broj prijavljenih kaznenih djela kriminaliteta droga (iz članaka 190., 191. i 191.a Kaznenog zakona) relativno postojan, i prosječno iznosi 2.510 kaznenih djela (u rasponu od - 176 kaznenih djela (2021. godine) do +151 kaznenih djela (2024. godine). U 2024. godini broj kaznenih djela (2.661) je veći za 62 kaznena djela od desetgodišnjeg prosjeka, odnosno za 2,3 %. Slične trendove bilježimo i kada je riječ o prijavljenim počiniteljima kaznenih djela kriminaliteta droga u petogodišnjem razdoblju.

Slika 23. Evidentirana kaznena djela kriminaliteta droga u vezi s člancima 328. i 329. (zločinačka udruženja) Kaznenog zakona 2020. - 2024.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Tijekom posljednjih 5 godina (od 2020. do 2024. godine) prijavljeno je 555 kaznenih djela kriminaliteta droga povezanih sa zločinačkim udruženjima i počinjenih u sustavu zločinačkog udruženja. U promatranom razdoblju vidljivi su pozitivni trendovi u prijavljivanju navedenih kaznenih djela od 2020. godine naovamo. Veliko povećanje prijavljivanja organizatora i članova zločinačkog udruženja kriminaliteta droga posljednjih godina rezultat je proaktivnog pristupa i iznimnih napora policijskih službenika, kako onih na nacionalnoj razini tako i onih na razini policijskih uprava. I ovdje treba imati na umu da su kriminalistička istraživanja kriminaliteta droga u pravilu dugotrajna, iznimno složena, neizvjesna te pretežito s međunarodnim elementom.

Kada govorimo o aktivnostima policije na području kriminaliteta droga u proteklih 10 godina, važno je istaknuti kako je linearan trend broja prijavljenih kaznenih djela i prekršaja bio prisutan do 2019. godine, da bi u 2020. i 2021. godini bio zabilježen pad od oko 15 % koji se može pripisati mjerama koje su se provodile radi suzbijanja širenja COVID-19, kao što su ograničavanje kretanja ljudi i roba unutar EU-a tj. javnih okupljanja, koncerata, festivala i sl., nakon čega se broj zapljena droga iz godine u godinu ponovno povećava.

Prema podacima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, u razdoblju od 2020. do 2024. godine uočava se blagi pad ukupnog broja osoba prijavljenih za kaznena djela zlouporabe droga i tvari zabranjenih u sportu, uz promjene u strukturi po dobnim skupinama. Ukupan broj evidentiranih osoba pao je s 1.329 u 2020. na 1.140 u 2024. godini, što predstavlja pad od gotovo 15 %. Promatrajući odrasle osobe, njihov broj je u laganom padu s 1.064 (2020.) na 967 (2024.). Međutim, udio odraslih u ukupnom broju prijavljenih osoba ostaje stabilno dominantan tijekom svih godina (oko 80 % i više). Kod mlađih punoljetnih osoba (18 - 20 godina), broj prijavljenih također pokazuje silazni trend - s 219 u 2020. na 104 u 2024. godini, što je više

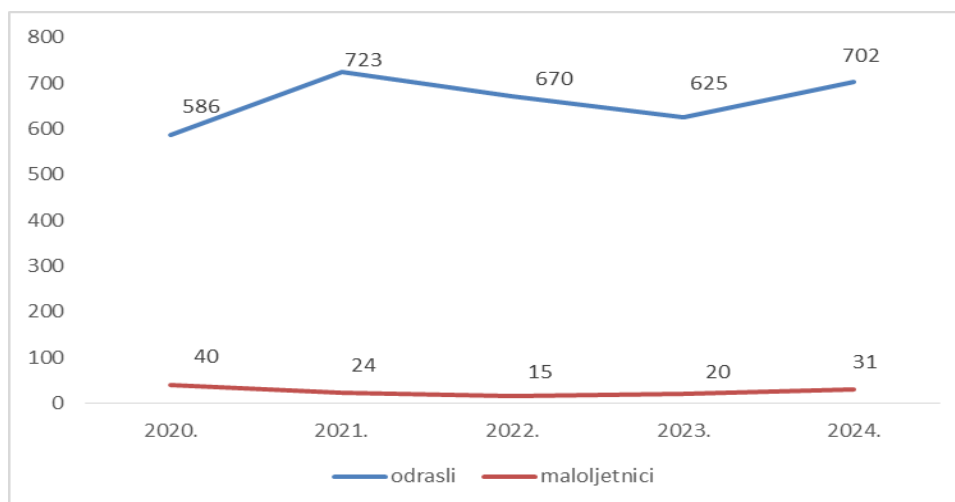
nego dvostruko smanjenje. Najniži broj evidentiran je 2022. godine (110), dok se u 2023. godini dogodio privremeni porast (141), no taj se broj ponovno smanjio u 2024. godini. Najizraženije promjene vidljive su među maloljetnicima (ispod 18 godina). Njihov broj raste s 46 u 2020. na 89 u 2023. godini, što predstavlja gotovo udvostručenje. U 2024. godini dolazi do blagog smanjenja maloljetnih počinitelja (69 maloljetnika), no njihov udio u ukupnom broju prijavljenih osoba je i dalje značajno viši nego na početku promatranog razdoblja. Iako se ukupni broj počinitelja ove vrste kaznenih djela smanjuje, posebnu pažnju zahtijeva porast među maloljetnicima, dok se broj odraslih i mladih punoljetnika generalno smanjuje.

Vezano uz modalitete prijavljenih kaznenih djela zlouporabe droga i tvari zabranjenih u sportu, u posljednjih je pet godina najzastupljenije kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz članka 190. stavka 2. Kaznenog zakona, čiji je pretežiti oblik posjedovanje droge namijenjene prodaji. Njegov se udio u ukupnom zbroju svih modaliteta kaznenih djela zlouporabe droga i tvari zabranjenih u sportu kretao između 74 % i 80 %. Po zastupljenosti slijedi kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz članka 190. stavka 1. Kaznenog zakona, počinjenog prvenstveno proizvodnjom (neovlaštenim uzgojem). Broj prijavljenih počinitelja za ovaj modalitet progresivno pada tijekom razdoblja od 2020. do 2024. godine - s 218 prijavljenih u 2020. na 97 u 2024. godini, što predstavlja smanjenje za više od 50 %. Slijedi kazneno djelo iz članka 190. stavka 3. Kaznenog zakona, koji se odnosi na kaznena djela počinjena u „posebnim okolnostima“, odnosno prema osjetljivim skupinama osobama ili na posebnim mjestima, kao što su obrazovne ili odgojne ustanove. Kod ovoga modaliteta primjećuje se trend rasta broja prijavljenih počinitelja tijekom proteklih pet godina, iako je u 2024. godini zabilježen pad od 10,91 %. Zabrinjava činjenica da maloljetne i mlađe punoljetne osobe značajno participiraju upravo kod ovoga najtežeg pojavnog oblika kaznenih djela zlouporabe droga te je u odnosu na ove kategorije osoba mlađe životne dobi potrebno pojačano preventivno djelovanje u širem smislu, kroz aktivnosti i mjere izvan represivnog sustava kako bi se utjecalo da broj takvih počinitelja ozbiljnih kaznenih djela ne bude u daljnjem porastu. Kaznena djela iz članka 190. stavaka 4. do 6. Kaznenog zakona u 2024. godini bilježe porast broja prijavljenih počinitelja u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, a počinitelji su, kao i prethodnih godina, isključivo odrasle osobe. Kod kaznenog djela iz članka 191. Kaznenog zakona (omogućavanje trošenja droge) broj prijavljenih počinitelja varira kroz godine te analiza ovih podataka, kroz dulje razdoblje, ne ukazuje na trendove niti je moguće iznositi zaključke o razlozima u oscilacijama broja prijavljenih osoba za ovo kazneno djelo.

U razdoblju od 2020. - 2024. godini razvidan je kontinuiran opadajući trend broja odbačaja kaznenih prijava od strane državnih odvjetništava, s 91 odbačaja u 2020. godini na 56 u 2024. godini, što je potvrda kvalitetnih kaznenih prijava podnesenih od strane policije. U razdoblju od 2020. do 2023. godine bilježi se pad ukupnog broja optuženih osoba (s 1.112 u 2020. na 888 u 2022.), koji je u ponovnom porastu posljednje dvije godine. Unatoč tome, broj optužbi je u 2024. godini bio manji za 10,7 % u odnosu na 2020. godinu. U ukupnom broju meritornih državnoodvjetničkih odluka u vidu odbačaja i optuženja, u prethodnom izvještajnom razdoblju, odluke o optuženjima sudjeluju u rasponu od 91 % do 95 %. Broj presuđenih počinitelja kaznenih djela za kaznena djela i prekršaje (inicirane od strane državnog odvjetništva) u vezi s drogama je stabilan tijekom posljednjih pet godina i kreće se nešto iznad 1.000 presuđenih.

Osuđujuće presude sudjeluju u ukupnom broju donesenih presuda u području ove vrste kriminaliteta s između 90 % i 96 % te iskazuju višegodišnji trend visoke uspješnosti ovoga segmenta državnoodvjetničkog postupanja.

Slika 24. Osuđeni odrasli i maloljetni počinitelji kaznenih djela kriminaliteta droga 2020. - 2024.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, trend broja odraslih osoba osuđenih za počinjenje kaznenih djela zlorabe droga je u porastu tijekom proteklih pet godina, dok je kod maloljetnika, nakon pada tijekom 2021. i 2022. godine, broj osuđenih u ponovnom porastu u protekle dvije godine. U promatranom razdoblju, broj osoba osuđenih na kaznu zatvora kreće se između 552 osuđene osobe u 2020. godine do najviših 688 u 2021. godini. U odnosu na dužinu izrečene kazne, punoljetnicima se najčešće izriču kazne u trajanju od dva do dvanaest mjeseci, dok su kazne u trajanju od pet do deset godina zatvora i strože rijetke. Tako broj osuđenih na izdržavanje kazne zatvora u trajanju od pet do deset godina kretao između 3 u 2021. i 2022. godini do njih 9 u 2023. godini. Samo u 2021. godini je jedna osoba osuđena na kaznu zatvora u trajanju od 10 do 15 godina, dok strože kazne nisu izrečene u razdoblju od 2020. do 2024. godine. Udio uvjetnih ili djelomično uvjetnih izrečenih kazni među osuđenima na kaznu zatvora u postupno je rastao u promatranom vremenskom razdoblju sa 65 % u 2020. godini na 73 % u 2023. i 2024. godini. Maloljetnicima su bile najčešće izrečene odgojne mjere (mjere upozorenja i mjere pojačanog nadzora).

U odnosu na prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlorabe droga, tijekom proteklih pet godina primjetan je pad broja prekršajnih prijava, posebno u 2020., 2021. i 2022. godini u odnosu na prethodno razdoblje, što se može pripisati manjoj aktivnosti prijavljivanja i počinjenja prekršaja u okolnostima pandemije COVID-19. Međutim, od 2023. godine primjetno je da se broj prekršajnih prijava vraća na razine prije pandemije.

3.7. Javni rashodi politike prema ovisnostima

Ukupni specificirani javni rashodi u području djelovanja protiv svih vrsta ovisnosti⁸, posebice ovisnosti o drogama, alkoholu, duhanu te ponašajnih ovisnosti s naglaskom na igranje igara na sreću i prekomjerno korištenje Interneta, u državnom i županijskim proračunima i financijskim planovima javnih tijela i organizacija civilnog društva u 2024. godini iznosili su 43.574.261,29 EUR-a što u odnosu na 2023. godinu predstavlja povećanje od 32,30 %.

Najveći je udio javnih sredstava, namijenjenih programima suzbijanja svih vrsta ovisnosti u proračunima javnih tijela na državnoj razini te u 2024. godini iznosi 75,8 %. Zatim slijede ministarstava⁸ s udjelom od 20,7 %, županije s 3,3 %, dok organizacije civilnog društva u specificiranim javnim rashodima sudjeluju s 0,2 %.

Od navedenog je iznosa 9.031.942,37 EUR utrošeno s pozicija ministarstava (20,7 %), 1.431.306,81 EUR s proračunskih pozicija županija (3,3 %), 33.064.832,11 EUR od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (75,8 %), te 46.180,00 EUR (0,2 %) od strane organizacija civilnog društva.

Specificirani javni rashodi u području provedbe politika prema ovisnostima u 2024. prema klasifikaciji javnih funkcija u najvećem su dijelu bili namijenjeni za javnu funkciju zdravstva, tj. prosječno čine 89,00 % ukupno specificiranih javnih rashoda. Rashodi socijalne zaštite čine udio od 6,1 %, Rashodi obrazovanja čine udio od 2,7 %, a rashodi javnog reda i sigurnosti čine udio od 2,1 %. U manjem dijelu 0,1 % zastupljeni su rashodi za opće javne usluge.

Kada ukupni iznos specificiranih javnih rashoda raspodijelimo po programskim aktivnostima, možemo zaključiti da je 28.352.762,39 EUR (65,1 %) utrošeno na programe prevencije ovisnosti, 12.698.598,51 EUR na aktivnosti tretmana (29,0 %), 1.179.852,19 EUR (2,7 %), na programe smanjenja štete, 895.235,00 EUR (2,1 %) na kazneno represivni sustav, te na socijalnu reintegraciju 447.813,20 EUR (1,1 %).

Struktura specificiranih javnih rashoda po skupinama aktivnosti u 2024. godini znatno se mijenjala u odnosu na 2023. godinu. Značajne promjene bilježimo u specificiranim javnim rashodima na području tretmana, gdje je u 2024. u odnosu na 2023. godinu došlo do značajnog povećanja rashoda za 48,9 %. Povećanje rashoda u 2024. godini evidentirano je i u području prevencije ovisnosti gdje su rashodi u odnosu na 2023. godinu povećani za 29,7 %. Pozitivan trend prate i rashodi za smanjenje šteta gdje su rashodi u odnosu na 2023. godinu povećani za 14,6 %, dok su za programe kazneno represivnog sustava rashodi povećani za 8 %. Promjene bilježimo i u specificiranim javnim rashodima na području socijalne reintegracije gdje je u

⁸ Na temelju Nacionalne strategije, Zakona o suzbijanju zlorabe droga te drugih zakonskih i strateških dokumenata, institucionalni sustav za prevenciju i liječenje svih vrsta ovisnosti te suzbijanje zlorabe droga na nacionalnoj razini čine i mjerodavna ministarstva (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo demografije i useljeničtva, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo obrane i Ministarstvo financija – Carinska uprava), koja Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, podnose godišnje izvješće u okviru kojeg se dostavljaju i podaci o javnim rashodima na području suzbijanja zlorabe droga i drugih ovisnosti za prethodnu godinu.

2024. godini u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno smanjenje rashoda za 36,5 %.

Tablica 2. Specificirani javni rashodi u državnom proračunu i županijskim proračunima i financijskim planovima javnih tijela i organizacija civilnog društva u području suzbijanja zlouporabe droga (2020. - 2022.) i svih vrsta ovisnosti (2023. - 2024.) u Republici Hrvatskoj, po programskim aktivnostima izraženo u eurima

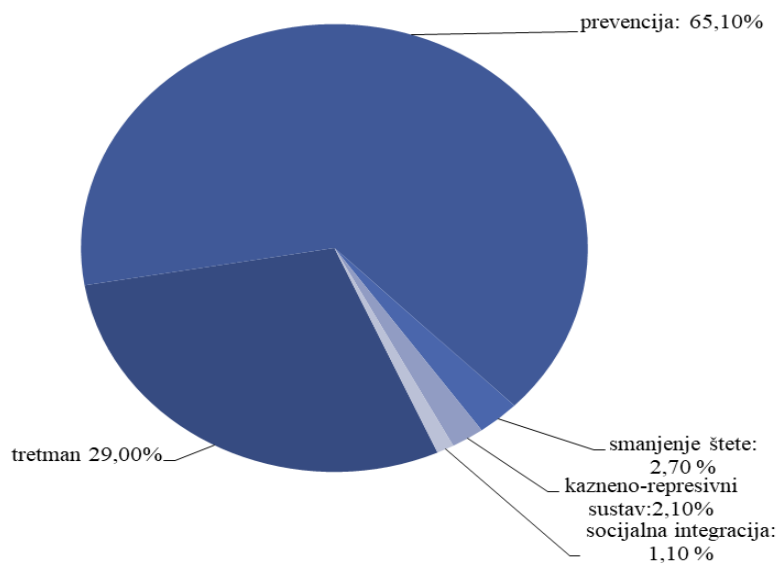
2020.					
	Prevenција ovisnosti	Tretman	Socijalna reintegracija	Programi smanjenja šteta	Kazneno represivni sustav
Središnja država	1.914.809,34	1.161.491,57	535.765,71	822.881,41	531.086,20
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	3.346.437,55	7.387.901,04	0,00	0,00	0,00
Županije	478.885,99	424.742,82	33.815,12	62.301,66	0,00
Organizacije civilnog društva	34.981,94	663,61	8.126,67	0,00	0,00
UKUPNO	5.775.114,82	8.974.799,04	577.707,50	885.183,07	531.086,20
2021.					
	Prevenција ovisnosti	Tretman	Socijalna reintegracija	Programi smanjenja šteta	Kazneno represivni sustav
Središnja država	3.130.344,53	1.234.727,43	514.181,86	822.881,41	984.159,00
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	3.446.085,06	7.665.979,57	0,00	0,00	0,00
Županije	343.896,29	364.276,43	33.446,15	51.082,43	
Organizacije civilnog društva	22.776,07	11.517,71	829,52	1.990,84	0,00
UKUPNO	6.943.101,95	9.276.501,13	548.457,53	875.954,68	984.159,00
2022.					
	Prevenција ovisnosti	Tretman	Socijalna reintegracija	Programi smanjenja šteta	Kazneno represivni sustav
Središnja	5.158.046,92	493.514,09	335.483,29	822.881,41	748.188,60

država					
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	3.770.204,78	7.615.608,11	0,00	0,00	0,00
Županije	359.023,95	472.378,05	34.242,48	65.644,89	0,00
Organizacije civilnog društva	15.993,10	7.299,75	7.299,75	0,00	0,00
UKUPNO	9.303.268,75	8.588.800,00	377.025,53	888.526,30	748.188,60
2023.					
	Prevenција ovisnosti	Tretman	Socijalna reintegracija	Programi smanjenja šteta	Kazneno represivni sustav
Središnja država	3.839.083,71	273.434,85	630.313,21	998.155,76	808.364,16
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	17.345.021,52	7.893.897,03	0,00	0,00	0,00
Županije	632.443,22	357.494,47	9.442,59	31.567,87	0,00
Organizacije civilnog društva	34.135,52	3.600,00	66.097,84	0,00	0,00
UKUPNO	21.850.683,97	8.528.426,35	705.853,64	1.029.723,63	808.364,16
2024.					
	Prevenција ovisnosti	Tretman	Socijalna reintegracija	Programi smanjenja šteta	Kazneno represivni sustav
Središnja država	3.932.892,92	2.670.117,36	403.745,73	1.129.951,36	895.235,00
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	23.605.870,12	9.458.961,99	0,00	0,00	0,00
Županije	770.999,35	569.519,16	42.537,47	48.250,83	0,00
Organizacije civilnog društva	43.000,00		1.530,00	1.650,00	0,00
UKUPNO	28.352.762,39	12.698.598,51	447.813,20	1.179.852,19	895.235,00

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Za 2022. godinu nema usporednih podataka budući je Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti u primjeni od 2023. godine, a do tada se pratio utrošak javnih sredstava samo za područje suzbijanja zlouporabe droga.

Slika 25. **Distribucija rashoda po programskim aktivnostima u 2024.**

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Procijenjeni nespecificirani javni rashodi na području ovisnosti izraženi prema klasifikaciji javnih funkcija u 2024. godini iznosili su 169.152.896,91 EUR. Na javnu funkciju 03 - Javni red i sigurnost utrošeno je 152.160.296,70 EUR (89,9 %), 15.477.226,03 EUR (9,1 %) utrošeno je na javnu funkciju 07 - zdravstvo, 1.256.183,60 EUR (0,8 %) na javnu funkciju 09 - Obrazovanje, te 259.190,58 EUR (0,2 %) na javnu funkciju 10 - Socijalna zaštita.

Procijenjeni ukupni javni rashodi za sve vrste ovisnosti prema klasifikaciji javnih funkcija u 2024. godini iznosili su 212.680.978,20 EUR-a.

Tablica 3. **Procjena ukupnih javnih rashoda po javnim funkcijama 2020. - 2024., u eurima**

Javne funkcije	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
01 Opće javne usluge	37.080,16	27.204,36	28.066,76	32.980,67	26.628,11
02 Obrana	-	0,00	0,00	0,00	0,00
03 Javni red i sigurnost	79.375.840,81	100.931.670,31	104.090.911,32	121.725.604,06	153.058.531,70
07 Zdravstvo	23.020.319,32	25.123.949,76	25.963.008,22	42.894.290,69	54.245.467,51
09 Obrazovanje	860.835,71	1.770.303,59	1.742.587,87	1.963.579,21	2.428.805,12

10 Socijalna zaštita	2.278.719,19	2.250.466,41	2.374.777,98	1.136.289,71	2.921.545,76
UKUPNO	105.572.795,20	130.103.594,43	134.199.352,00	167.752.744,34	212.680.978,20

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Kada procijenjene ukupne javne rashode u 2024. godini uspoređujemo s prethodnom godinom, uočava se da su procijenjeni ukupni javni rashodi u odnosu na 2023. godinu povećani za 26,8 %. Iako se prema prikazanoj procjeni čini da se na suzbijanje svih vrsta ovisnosti uključivo i ponašajne ovisnosti troši velik iznos javnih rashoda, riječ je u prosjeku od samo 0,57 % ukupnih javnih rashoda ili 0,25 % BDP-a, što se, s obzirom na ozbiljnost problema ovisnosti te aktualnih trendova na tom području, može ocijeniti kao opravdani utrošak navedenih sredstava.

4. Pregled rezultata provedbe prioriteta i posebnih ciljeva Nacionalne strategije u 2024. godini

4.1. Prioritet 1. Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti

4.1.1. Poseban cilj 1. Prevencija ovisnosti djece i mladih

U cilju izrade i provedbe znanstveno utemeljenih programa prevencije ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo je u suradnji s relevantnim institucijama tijekom 2024. godine proveo niz aktivnosti usmjerenih na unaprjeđenje sustava prevencije ovisnosti, evaluaciju programa, edukaciju stručnjaka te informiranje javnosti.

U suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih, Agencijom za odgoj i obrazovanje te Laboratorijem za preventijska istraživanja (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), u razdoblju od 2020. do 2024. godine proveo je projekt „Implementacija i evaluacija preventivnog programa *Imam stav* u školskom okruženju na području Zagrebačkog prstena“, s ciljem evaluacije učinkovitosti međunarodnog programa prevencije korištenja sredstava ovisnosti u školskom okruženju te procjene prikladnosti adaptacije programa hrvatskom kontekstu. Evaluacija programa je pokazala da su učenici, učitelji i stručni suradnici zadovoljni programom te da je sudjelovanje dovelo do poboljšanja znanja o posljedicama korištenja sredstava ovisnosti kod učenika i povećanja znanja i vještina iz područja prevencije kod stručnih suradnika i učitelja, dok su dodatni učinci programa uključivali poboljšanje vještina poučavanja, odnosa s učenicima i razredne klime. Evaluacija učinka pokazala je promjenu u normama učenika vezanim uz konzumaciju cigareta, privremeno smanjenje konzumacije alkohola neposredno nakon provedbe programa te dugoročniji učinak na smanjenje namjere opijanja godinu dana kasnije. Rezultati evaluacije predstavljeni su na stručnom skupu u travnju 2024., a u svrhu daljnje implementacije programa u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje i Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom održane su dvije edukacije za odgojno-obrazovne djelatnike te je implementacija nastavljena u devet osnovnih škola u Zagrebačkoj županiji i devetnaest škola u Istarskoj županiji.

Povjerenstvo za ocjenu kvalitete i certifikaciju programa prevencije ovisnosti koje djeluje pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo nastavilo je s radom i u 2024. godini te je ocijenilo i certificiralo četiri programa prevencije ovisnosti (dva učinkovita, jedan obećavajući i jedan u razvoju). U 2024. godini započela je s radom Stručna radna skupina za izradu Nacionalnih standarda prevencije ovisnosti čija je zadaća analiza stanja, izazova i potreba s ciljem ujednačavanja prevencije ovisnosti u različitim sustavima te unaprjeđenje njene kvalitete u svim sustavima.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo od 2010. godine vodi online bazu preventivnih programa i projekata (<https://www.programi.uredzadroge.hr/>) s ciljem praćenja i unaprjeđenja kvalitete preventivnih intervencija, a tijekom 2024. godine u bazu je uneseno više od 500 programa koje su provele organizacije civilnoga društva, odgojno-obrazovne ustanove te zdravstvene ustanove. U 2024. godini izrađen je web Portal o ovisnostima (<https://ovisnosti.hzjz.hr/>) namijenjen široj i stručnoj javnosti, pružajući informacije o javnozdravstvenim aspektima ovisnosti, preventivnim aktivnostima, edukativnim materijalima te smjernicama za izradu kvalitetnih preventivnih programa. Tijekom 2024. godine održano je više događanja posvećenih prevenciji ovisnosti: okrugli stol na temu „Prevencija ovisnosti o drogama, alkoholu, pušenju i kockanju - postignuća i izazovi“ namijenjen predstavnicima medija; u suradnji s Agencijom Europske unije za droge (EUDA) Hrvatski zavod za javno zdravstvo organizirao je Nacionalnu REITOX akademiju o znanstveno utemeljenoj prevenciji s ciljem predstavljanja znanstveno utemeljenih preventivnih programa i rasprava o unaprjeđenju preventivnih intervencija u Hrvatskoj, a održan je i okrugli stol naziva „Tko Vam kontrolira vrijeme?“ posvećen problematici prekomjernog korištenja digitalnih tehnologija na kojem je istaknuta potreba za oblikovanjem učinkovitih preventivnih strategija. Održavanjem regionalne edukacije prema Europskom prevencijskom kurikulumu (EUPC) i standardima kvalitete u području prevencije korištenja sredstava ovisnosti (EDPQS) tijekom 2024. godine nastavljena su ulaganja u stručne kompetencije prevencijskih praktičara i donositelja odluka i kreatora politika u području prevencije ovisnosti. Također je u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu Hrvatski zavod za javno zdravstvo kreirao „Evaluacijski priručnik: programi temeljeni na dokazima učinkovitosti“.

Nastavljeno je s izradom Smjernica za sigurnija noćna okruženja i glazbene festivale kako bi se ojačale postojeće i uspostavile nove aktivnosti usmjerene na vanjski rad s konzumentima droga i mladima u riziku te osigurali komunikacijski kanali za razmjenu informacija i javnozdravstvenih upozorenja osobama u riziku. U cilju priprema za pilotiranje Smjernica održane su stručne konzultacije s predstavnicima Grada Zagreba i Grada Pule u kojima će se pilotiranje provesti. U studenom 2024. u Zagrebu je održana radionica za razvoj Pilot projekta sigurnijih noćnih okruženja s ciljem razmatranja ključnih koraka za implementaciju pilot projekata te prilagodbe aktivnosti specifičnim potrebama lokalnih zajednica. Poseban naglasak stavljen je na jačanje suradnje s lokalnom zajednicom, ugostiteljskim objektima i drugim dionicima.

U svim osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj poučavaju se sadržaji kurikulumu međupredmetne teme *Zdravlje* u svrhu stjecanja znanja i vještina te razvijanja pozitivnog stajališta prema zdravlju i zdravom načinu življenja. U rujnu 2024. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih u sklopu Eksperimentalnog programa „Osnovna škola kao cjelodnevna škola - Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja“ objavilo je Smjernice za implementaciju kurikulumu međupredmetne teme *Zdravlje* u kojima je posebno područje posvećeno prevenciji ovisnosti, s prikazanim primjerima zadataka za rad s učenicima u petom razredu osnovne škole. Kurikulumi međupredmetnih tema *Osobni i socijalni razvoj* i *Građanski odgoj i obrazovanje* integriranim poučavanjem i interdisciplinarnošću nastavnih

sadržaja također obrađuju teme vezane uz ovisnička ponašanja te doprinose odupiranju njima. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih raspisalo je Javni poziv za financiranje preventivnih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova s ciljem pružanja financijske podrške provedbi preventivnih projekata u sklopu Školske preventivne strategije škola te poboljšanja kvalitete, održivosti i učinkovitosti preventivnih intervencija koje se provode u sklopu odgojno-obrazovnog sustava, sukladno preporukama utemeljenima na dokazima uz implementaciju preventivnih programa čija je učinkovitost znanstveno dokazana, kao i poticanje razvoja dodatnih specifičnih oblika potpore učenicima. U školskoj godini 2024./2025. u okviru navedenog natječaja Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih financiralo je 300 projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova.

Agencija za odgoj i obrazovanje sustavno je implementirala ili omogućila implementaciju kvalitetnih preventivnih programa i aktivnosti, pri čemu su programi bili pretežno na univerzalnoj razini prevencije i provodili su se s cijelim razrednim odjelima. Stručni suradnici provodili su preventivne programe na razini selektivne prevencije u školama u kojima su zaposleni. Provedena su i stručna usavršavanja učitelja i nastavnika iz područja prevencije ovisnosti (Procesi i aktivnosti u svakodnevnom radu: okviri za djelovanje za Abecedu prevencije, 9. svibnja 2024., Implementacija preventivnog programa Imam stav, 26. kolovoza 2024., Edukacija za implementaciju preventivnog programa LQ Vještine za adolescenciju, 3. siječnja 2024., 2. i 4. travnja 2024.) Edukacije na državnoj, međužupanijskoj i županijskoj razini uključivale su sustavnu implementaciju znanstveno evaluiranih preventivnih programa u odgojno-obrazovne ustanove, brigu o promociji i zaštiti mentalnoga zdravlja učenika i djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova te edukaciju o utjecaju stereotipa na proces odgoja i obrazovanja. Neki od znanstveno utemeljenih programa koji se implementiraju u školama su: RESCUR: na valovima, LQ - Vještine za adolescenciju, Trening životnih vještina, EMICA - razvoj emocionalnih vještina, LA(r)a - lančana reakcija, trening socijalnih vještina - za učenike ranije školske dobi, LQ - Vještine za djelovanje i društveno koristan rad. Uz navedeno, Agencija za odgoj i obrazovanje provela je uz pet gore navedenih edukacija još devet stručnih usavršavanja vezanih za temu ovisnosti i prevencije ovisnosti. Od 2024. godine Agencija za odgoj i obrazovanje u škole implementira i program Abeceda prevencije koji pomaže školama da lakše osmisle i primjene svoje školske preventivne strategije koje povezuju međupredmetne teme i školske preventivne programe. Cilj nacionalnog preventivnog programa jest uskladiti preventivne prakse i ponuditi novi oblik rada koji mogu provoditi razrednici. Putem Abecede prevencije, aktivnosti se usmjeravaju na tri područja prevencije unutar škole: razvoj samopoštovanja i pozitivne slike o sebi, razvoj suradničkih socijalnih vještina i razvoj vještina nenasilnog rješavanja sukoba.

Ministarstvo zdravstva je putem javnog natječaja za prijavu programa zdravstvenih organizacija u suradnji s udrugama u Republici Hrvatskoj za dodjelu financijskih sredstava u okviru raspoloživih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću u području prevencije ovisnosti i ponašajnih ovisnosti za 2024. godinu financiralo ukupno 22 programa koje provode županijski zavodi za javno zdravstvo, bolnice i domovi zdravlja diljem Hrvatske.

Ministarstvo unutarnjih poslova u 2024. godini je nastavilo s provedbom nacionalnog preventivnog projekta „Zdrav za 5“ usmjerenog na prevenciju zlorabe i ovisnosti o

alkoholu, drogama i kockanju te je projektom obuhvaćeno 28.528 učenika osmih razreda osnovne škole te prvih razreda srednje škole, dok je na javnim edukativno-preventivnim manifestacijama sudjelovalo 8.810 učenika, nastavnika i drugih društveno odgovornih dionika lokalne zajednice. U suradnji s Hrvatskim narodnim kazalištem u Osijeku nastavljeno je održavanje kazališne predstave „Zmajevi koji ne lete“ i tribina nakon održane predstave na kojima su sudjelovali znanstvenici i stručnjaci nadležnih tijela i organizacija civilnoga društva te predstavnici lokalne samouprave. Tijekom 2024. godine Ministarstvo unutarnjih poslova provodio je i preventivni projekt „Zajedno više možemo“, namijenjen učenicima viših razreda osnovnih škola uključujući i roditelje djece, s ciljem promicanja pozitivnih stilova života i socijalnih vještina, a u kojem je tijekom 2024. godine održano je 954 edukacija i educirano više od 26.985 učenika i njihovih roditelja. U organizaciji Art Hill-a d.o.o. i lokalnih autoklubova i autoškola te uz podršku Ministarstva unutarnjih poslova tijekom 2024. godine provodio se projekt „Sigurna vozačka dozvola“ s ciljem educiranja učenika srednjih škola, budućih vozača o odgovornom ponašanju u prometu, s posebnim naglaskom na prevenciju i smanjenje rizika u prometu u odnosu na zlouporabu droga i alkohola. U sklopu projekta održano je 11 predavanja i educirano oko 450 učenika III. i IV. razreda srednjih škola. Ministarstvo unutarnjih poslova provodilo je preventivne aktivnosti usmjerene na podizanje razine sigurnosti kod maturanata prilikom proslave i obilježavanja završetka srednjoškolskog obrazovanja - „Maturantika“, „Norijada“ i „Coolijada“, nastalih i u suradnji s Vijećem za prevenciju kriminaliteta i partnerima. U 2024. godini nastavljena je suradnja Ministarstva unutarnjih poslova s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i nadležnim službama u sklopu koje policijski službenici ovoga Ministarstva sudjeluju u radu različitih radnih skupina. Do kraja 2024. godine uz inicijativu policijskih uprava te potporu Ministarstva unutarnjih poslova na području Republike Hrvatske osnovano je ukupno 216 Vijeća za prevenciju na razini gradova i županija, odnosno na razini gradskih četvrti, gradskih kotara i općina.

Sukladno Obiteljskom zakonu („Narodne novine“, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 156/23.) a vezano za propuštanje roditeljske skrbi o zabrani noćnih izlazaka bez nadzora maloljetnim osobama mlađim od 16 godina, tijekom 2024. godine u Republici Hrvatskoj u vremenu između 23:00 do 05:00 sati, zatečeno je 1.038 maloljetnih osoba mlađih od šesnaest godina bez nadzora roditelja ili odrasle osobe u koju roditelj ima povjerenje, što ukazuje na povećanje od 7 % u odnosu na 2023. godinu tijekom koje su policijski službenici u ovom rizičnom ponašanju evidentirali 972 maloljetne osobe.

4.1.2. Poseban cilj 2. Prevencija ovisnosti na mjestu rada

Sa svrhom smanjenja posljedica koje konzumiranje droga, alkohola i ostalih sredstava ovisnosti na radnim mjestima može proizvesti te otkrivanja rizičnih ponašanja zaposlenika koji mogu utjecati na sigurnost rada i ostalih zaposlenika, nadzirala se provedba propisa o zaštiti na radu koji se odnose na provedbu prevencije zlouporabe droga i ostalih sredstava ovisnosti na radnim mjestima. U sklopu Nacionalnog programa Živjeti zdravo, IV. komponente Zdravlje i radno mjesto provodi se aktivnost Tvrtka prijatelj zdravlja usmjerena organizacijama i zaposlenicima koja potiče uvođenje posebnih oznaka za radna okruženja koja zaposlenicima omogućuju usvajanje zdravih životnih navika, promiču zdravlje na radnom mjestu i iskazuju pozitivnu

brigu o zdravlju zaposlenika te očuvanju okoliša. Na temelju evaluacijskog nadzora tvrtkama se dostavlja izvješće koje sadrži preporuke za unaprjeđenje te preporuke kako izgraditi radno mjesto koje ima razrađene preventivne mjere u borbi protiv sredstava ovisnosti, kao što su jasne oznake o zabrani pušenja, protokol postupanja u slučaju nedozvoljenog pušenja ili konzumacije alkohola, redovita alkotestiranja, informacije o dostupnim oblicima liječenja i sl. U sklopu aktivnosti Tvrtka prijatelj zdravlja provode se i edukativne aktivnosti za zaposlenike (radionice, predavanja, Poligon zdravlja) namijenjene prevenciji različitih oblika ovisnosti. U sklopu aktivnosti izrađeni su i edukativni materijali na temu prevencije pušenja, konzumacije alkohola, kladjenja, korištenja interneta i korištenja droga. Također, zaposlenicima su dostupne informacije o uslugama Savjetovališta za promicanje mentalnog zdravlja u koje se mogu javiti i osobe s problemima ovisnosti.

S ciljem unaprjeđenja znanja i kompetencija stručnjaka u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radnim mjestima za prepoznavanje i prevenciju vrste rizika za mentalno zdravlje radnika u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo održan je stručni skup Nepoželjna socijalna ponašanja na radnom mjestu 11. prosinca 2024. Nadalje, s ciljem prikupljanja podataka o procedurama i praksama usmjerenim na prevenciju ovisnosti na radnim mjestima koje se provode u radnim organizacijama, tijekom 2024. godine započela je provedba istraživanja „Strategija prevencije ovisnosti (o alkoholu, drogama) na radnim mjestima i unutar poslovnih udruženja u Republici Hrvatskoj“ u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Prvi val istraživanja proveden je u suradnji s Hrvatskom udrugom menadžera sigurnosti, a drugi val istraživanja provodi se u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom i Hrvatskom udrugom poslodavaca. Cilj istraživanja je ispitati strategije radnog okruženja s naglaskom na prepoznavanje problema vezanih uz uporabu sredstava ovisnosti te pružanje podrške zaposlenicima koji se suočavaju s problemom ovisnosti, kao i istražiti trenutne prakse, identificirati izazove i prepoznati potrebe u provedbi programa prevencije ovisnosti unutar radnih okruženja. Na temelju dobivenih rezultata istraživanja cilj je razviti alate koji će podržati uspješnu implementaciju prevencije ovisnosti na radnim mjestima.

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske provodilo je programe prevencije zlorabe sredstava ovisnosti među pripadnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske. Provedeno je ispitivanje razmjera zlorabe sredstava ovisnosti u Oružanim snagama, održane su edukacije za polaznike različitih razina izobrazbe na Hrvatskom vojnom učilištu te ciljane edukacije u okviru ustrojstvenih jedinica Oružanih snaga kojim je obuhvaćeno 6.924 pripadnika, a provedena su i individualna psihološka savjetovanja za pripadnike kod kojih su uočeni rizici vezani za ovisnosti te obuka za prepoznavanje neprilagođenog oblika ponašanja koja je obuhvatila temu i prevencije ovisnosti o kockanju. Provedene su i edukacije stručnog osoblja (vojnih psihologa) s ciljem unaprjeđenja kompetencija za rad na prevenciji izvanrednih događaja. U 2024. godini bilo je 29 stegovnih prijava zbog kršenja vojne stege vezano za zlorabu droga i 51 prijava vezano uz konzumiranje alkohola, a stegovna kazna izrečena je za 37 pripadnika Oružanih snaga. Kao dio redovnih aktivnosti provode se i ispitivanja prisutnosti droga i alkohola u organizmu te je u 2024. godini 494 pripadnika Ministarstva obrane i Oružanih snaga testirano na prisutnost droga i 683 na prisutnost alkohola.

Inspekcija rada Državnog inspektora u području zaštite na radu, na temelju utvrđenih povreda članka 58. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“, br. 71/14., 118/14., 154/14., 94/18. i 96/18.), kojim je propisana zabrana korištenja sredstava ovisnosti na mjestu rada, u 2024. godini donijela je 1 rješenje o udaljavanju radnika s mjesta rada i izrekla 92 novčane kazne na mjestu počinjenja prekršaja.

U narednom razdoblju potrebno je definirati protokole suradnje između poslodavaca, medicine rada i ustanova za tretman ovisnosti te dodatno osvijestiti prisutnost ovoga problema među zaposlenicima i upravljačkim kadrovima. Potrebno je nastaviti i raspravu o definiranju protokola testiranja zaposlenika na sredstva ovisnosti i definiranja prethodnih indikacija na temelju kojih će se određenog zaposlenika podvrgnuti postupku testiranja, ali i izraditi naputak/smjernice u okviru kojeg bi se dale informacije kako prepoznati da je osoba pod utjecajem droga, učinke pojedinih droga te kako iste utječu na proces i sigurnost radnog procesa.

4.1.3. Posebni cilj 3. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji

U 2024. godini zbog uporabe droga liječeno je 5.904 osoba, od čega 76 % zbog opioida. Iako većinu liječenih osoba i dalje čine oni s ovisnošću o opioidima, njihov broj pokazuje blagi pad u odnosu na prethodne godine, a istovremeno se bilježi postupni porast broja osoba liječenih zbog neopijatskih psihoaktivnih tvari. Prosječna dob liječenih osoba raste, a muškarci čine većinu (82,4 %). Stopa liječenja na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina u Hrvatskoj iznosi 242,3 na 100.000 stanovnika, a najviša je u Zadarskoj (544,1) i Istarskoj županiji (525,0). Većina osoba liječenih zbog droga živi s primarnom obitelji (39,4 %). Hospitalizacije zbog ovisnosti o alkoholu ostale su stabilne, osim privremenog pada tijekom pandemije te je broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu u 2023. godini iznosio 6.055. U tretmanu ovisnosti o duhanu bilježi se pad dolazaka u dnevne bolnice od 2019. godine te je u 2023. godini bilo 138 dolazaka u dnevne bolnice, dok se ovisnost o kockanju liječi sve više, najčešće u dobi 25 - 44 godine, pri čemu većinu čine muškarci, no zabrinjava i udio mladih od 19 do 24 godine, što ukazuje na sve raniji početak problema, pri čemu je u 2023. godini bilo ukupno 217 osoba na liječenju u stacionarnom dijelu ili u dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju. Tijekom 2024. godine u terapijskim zajednicama i domovima socijalne skrbi, radi problema ovisnosti liječilo se ukupno 630 osoba.

S ciljem unaprjeđenja liječenja i psihosocijalnog tretmana ovisnosti, kao i radi osiguravanja kvalitetnijeg liječenja i skrbi za posebne skupine osoba liječenih zbog problema ovisnosti, u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2024. godini izrađen je prijedlog Protokola postupanja i suradnje u provedbi tretmana ovisnosti o kockanju i alkoholu. Cilj Protokola je osigurati koordiniranu i pravodobnu skrb za osobe s problemima i poremećajima uzrokovanim alkoholom te osobe s dijagnozom patološkog kockanja na način da im se omogući individualizirani tretman sukladno njihovim potrebama kroz učinkovito i koordinirano praćenje od strane različitih dionika u tom procesu, ali i evaluaciju učinkovitosti tretmana. Poseban naglasak stavljen je na jačanje suradnje između izvanbolničkog sustava liječenja ovisnosti i

udruga odnosno klubova liječenih alkoholičara/klubova liječenih ovisnika o kockanju u pružanju psihosocijalne podrške i skrbi.

U okviru provedbe međunarodnog projekta Pompidou grupe Vijeća Europe „Djeca čiji su roditelji konzumenti droga“ provedenu su tri fokus grupe (9. svibnja u Kaznionici u Lepoglavi; 8. svibnja u prostorijama Terapijske zajednice Reto, Zagreb i 15. svibnja u prostorijama Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar) s očevima s problemom ovisnosti o drogama koji imaju malu djecu. Glavni cilj fokus grupa je bio utvrditi perspektivu, kvalitetu i dostupnost usluga tretmana i drugih usluga u zajednici za očeve s problemom ovisnosti o drogama koji imaju malu djecu te definirati potrebe i izazove, a čiji će rezultati biti korišteni za unaprjeđenje usluga tretmana obiteljima u kojima postoji problem ovisnosti.

Ujedno, radi poticanja i razvijanja na dokazima utemeljenih psihosocijalnih intervencija u liječenju ponašajnih ovisnosti u 2024. godini nastavljena je provedba drugog modula edukacije o Psihosocijalnim i tretmanskim aspektima ovisnosti o kockanju čiji će ishodi doprinijeti pružanju kvalitetnijeg tretmana osobama s problemom ovisnosti o kockanju. Edukaciju je uspješno završilo 32 sudionika.

Okrugli stol na temu Osiguranje standarda kvalitete programa tretmana ovisnosti o drogama i ostalim sredstvima ovisnosti i resocijalizacije održan je 27. ožujka 2024. a u okviru istoga predstavljene su aktivnosti u području osiguranja kvalitete programa tretmana, uspostava registra za epidemiološko praćenje osoba koje su u tretmanu ovisnosti o alkoholu, kockanju, video igrama, donošenje protokola suradnje u pružanju tretmana između zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi i kazneno-represivnog sustava, donošenje Smjernica za osiguranje standarda tretmana i revizija Projekta resocijalizacije.

Također, u lipnju 2024. održan je godišnji sastanak sa Službama za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo. Teme sastanka odnosile su se na procese prikupljanja podataka u području zlorabe psihoaktivnih tvari te korištenje istih za kreiranje pravodobnih i učinkovitih politika i zdravstvenih odgovora utemeljenih na dokazima, nadalje na prikupljanje podataka o osobama liječenim zbog ovisnosti o alkoholu i ponašajnim ovisnostima, kao i na odgovore na prijetnje fentanilom i ostalim novim sintetskim opioidima uz osvrt na aktualne trendove, politike i novosti vezane za liječenje ovisnosti o drogama.

U koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo izrađen je prijedlog novog nacionalnog Projekta socijalne reintegracije koji sadrži pregled usluga, programa i intervencija usmjerenih na sustavno rješavanje socijalnog uključivanja osoba liječenih zbog problema ovisnosti. U odnosu na dosadašnji Projekt resocijalizacije koji se provodio od 2007., novim Projektom proširuje se krug korisnika na osobe s problemom ovisnosti o alkoholu i kockanju, definiraju se programi za određene ciljane skupine (žene, maloljetnici) te se unaprjeđuje dostupnost i olakšava uključivanje korisnika u Projekt.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2024., Hrvatski zavod za zapošljavanje je uključio 41 korisnika u aktivnosti profesionalnog informiranja i savjetovanja u svrhu zapošljavanja i razvoja karijere (što predstavlja povećanje od 17,1 % u odnosu na 2023. godinu, kada je bilo uključeno 35 korisnika), od čega 31 muškarca i 10 žena te je za 21 korisnika (13 muškaraca i 8 žena) izvršena medicinsko psihološka obrada u svrhu procjene psihofizičkih mogućnosti, što je smanjenje od 22,2 % u odnosu na 2023. godinu, kada je takva obrada izvršena za 27 korisnika. U istom razdoblju zaposlen je ukupno 51 korisnik (41 muškarac i 10 žena), što je povećanje od 27,5 % u odnosu na prethodnu godinu. Nadalje, u potpore za obrazovanje i osposobljavanje u sklopu mjera aktivne politike zapošljavanja preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (aktivacijski program, osposobljavanje na radnom mjestu i obrazovanje za stjecanje kompetencija za rad putem vaučera) tijekom 2024. godine uključeno je ukupno 27 osoba liječenih zbog problema ovisnosti (19 muškaraca i 8 žena). Predstavници Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje proveli su aktivnosti informiranja i senzibilizacije poslodavaca i šire javnosti o izazovima zapošljavanja osoba liječenih od problema ovisnosti. Nadalje, prema podacima županijskih zavoda za javno zdravstvo - službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, ukupan broj korisnika mjera iz Projekta resocijalizacije bio je 8 što predstavlja povećanje u odnosu na 2023. godinu, kada je u mjere iz Projekta bilo uključeno 4 korisnika. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih je u sklopu Projekta resocijalizacije u 2024. godini za naknadu troškova školarine financiralo ukupno 40 pojedinačnih školarina. Zahtjev za naknadu financijskih troškova obrazovanja podnijele su udruge i terapijske zajednice za 9 korisnika, područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad za 9 korisnika te penalni sustav za 22 korisnika. Broj evidentiranih u područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad zbog problema ovisnosti djece, maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba tijekom 2024. godine bio je ukupno 3.765 korisnika, kojima je pružena savjetodavna pomoć. Zaključno, ukupno je od strane svih nadležnih ministarstava i državnih ustanova u Projekt resocijalizacije tijekom 2024. godine bilo uključeno 170 osoba liječenih zbog problema ovisnosti - 138 muškaraca i 32 žene. Za provedbu Projekta u 2024. godini ukupno je utrošeno 194.296,61 eura, što je u odnosu na 2023. godinu kada je utrošeno 71.863,20 eura povećanje za 170,37 %.

Nadalje, sveukupno tretmanom područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad na području svih županija u Republici Hrvatskoj u 2024. godini obuhvaćeno je 3.765 osoba, od toga je 1.379 osoba bilo uključeno u tretman zbog ovisnosti o drogama (što je 4,5 % više u odnosu na 2023. godinu kada je u tretman uključeno 1.320), 1.667 osoba zbog ovisnosti o alkoholu (što je 3,8 % više u odnosu na 2023. godinu kada je u tretman uključeno 1.606), 517 osoba zbog problematične uporabe interneta (što je 9,1 % više u odnosu na 2023. godinu kada je u tretman uključeno 474) i 202 osobe zbog ovisnosti o kockanju (što je 5,2 % manje u odnosu na 2023. godinu kada je u tretman uključeno 213).

Tablica 4. Broj osoba prema vrsti ovisnosti uključenih u tretman Hrvatskog zavoda za socijalni rad

Vrsta ovisnosti	Djeca do 13 godina	Počinitelji kaznenih/prekršajnih djela 14 – 17 godina	Počinitelji kaznenih/prekršajnih djela 18 – 21 godinu	Odrasli stariji od 21 godinu	Ukupno
Droga	32	503	272	572	1.379
Alkohol	36	267	143	1.221	1.667
Internet	223	243	34	17	517
Kocka	11	34	33	124	202
Ukupno	302	1.047	482	1.934	3.765

Izvor: Hrvatski zavod za socijalni rad

U istoj godini u zatvorskom sustavu bilo ukupno 1.789 osoba lišenih slobode s problemom ovisnosti o drogama (svi formalnopravni statusi) što čini 10,63 %, ukupne populacije osoba lišenih slobode u toj godini (N=16.826). Kada govorimo samo o zatvorenicima (osobama koje su se nalazile na izdržavanju kazne zatvora), u 2024. godini, osoba s problemom ovisnosti o drogama bilo je 682 te su u ovoj potkategoriji osoba lišenih slobode (N=5.950) činili udio od 11,46 %.

Također, tijekom 2024. godine u zatvorskom sustavu boravilo je ukupno 1.380 osoba lišenih slobode s problemom ovisnosti o alkoholu (svi formalnopravni statusi), što čini 8,20 % ukupne populacije osoba lišenih slobode u toj godini (N=16.826). Maloljetnika i mlađih punoljetnika koji su u 2024. godini izvršavali kaznu maloljetničkog zatvora ili odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod, problem ovisnosti o drogama, zlouporaba droga i/ili poremećaji uzrokovani uporabom droga bilo je 17, što čini 13,71 % svih maloljetnika/mlađih punoljetnika (N=124). Problem ovisnosti o alkoholu, zlouporaba alkohola i/ili poremećaji uzrokovani uporabom alkohola zabilježeni su kod 5 maloljetnika i mlađih punoljetnika koji su se nalazili na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora u 2024. godine (nije ih bilo među maloljetnicima i mlađim punoljetnicima u odgojnim zavodima), što čini 4,03 % svih maloljetnika/mlađih punoljetnika (izvršavanje maloljetničkog zatvora i odgojne mjere) (N=124).

U odnosu na smanjenje dostupnosti i potražnje sredstava ovisnosti u kaznenim tijelima, u 2024. godini izvršeno 22.847 pretraga prostorija i 267.600 pretraga osoba lišenih slobode. Pronađeno je 1.182 komada tableta što je 163 manje u odnosu na 2023. godinu. Nadalje, 167 zatvorenika i 4 maloljetnika počinilo ukupno 182 stegovna prijestupa vezana uz zlouporabu farmakoterapije.

U zatvorskom sustavu su se tijekom 2024. godine provodili sljedeći programa psihosocijalnog tretmana za osobe s problemom ovisnosti, svi kroz grupni rad: Prevencija ovisničkog recidiva treningom i osnaživanjem - PORTOs (za ovisnike o drogama), Tretman ovisnosti o drogama po modelu klubova liječenih ovisnika (modificirana terapijska zajednica), Osnovni program tretmana zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima - TALK, Tretman ovisnosti o alkoholu po modelu klubova liječenih ovisnika (modificirana terapijska zajednica),

Psihosocijalni tretman ovisnika o kockanju - TOK. Kod osoba s problemom ovisnosti također su se kroz individualni rad provodile različite intervencije, kao što su psihoedukacija, motivacijsko intervjuiranje, kratke kognitivno-bihevioralne intervencije, savjetovanje i psihoterapijsko savjetovanje. Tijekom 2024. godine u programe psihosocijalnog tretmana ovisnosti o drogama (grupno i individualno) bila su uključena 594 zatvorenika i maloljetnika, dok je u programe psihosocijalnog tretmana ovisnosti o alkoholu (grupno i individualno) bilo uključeno 596 zatvorenika i maloljetnika, pri čemu valja napomenuti da nisu uključene kratke intervencije, o kojima se ne vode službene evidencije.

Također, probacijski su službenici sudjelovali ukupno na 22 edukacije (edukacije, edukacijsko-supervizijski sastanci, okrugli stolovi, predavanja, stručni skupovi, konferencija), dok je u intervencije/programe u zajednici bilo uključeno ukupno 1.008 osoba s problemom ovisnosti; 252 s problemom ovisnosti o drogama, 744 o alkoholu i 12 o kockanju.

4.1.4. Posebni cilj 4. Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima

U području politike smanjenja šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima, tijekom 2024. godine nastavilo se provoditi i unaprjeđivati liječenje bolesti povezanih s ovisnostima kao što su zarazne (hepatitis, HIV i duge zarazne bolesti) i kronične bolesti.

Prema podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije tijekom 2024. godine provedeno je 565 testiranja zatvorenika na hepatitis C, pri čemu je 50,80 % testiranja provedeno u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i udrugama, dok su ostala testiranja provedena u okviru redovnih aktivnosti odjela zdravstvene zaštite zatvorenika. Edukacijom i savjetovanjem usmjerenim na smanjivanje zdravstvenih šteta povezanih s uporabom droga, kao i o HIV-u i virusnim hepatitisima obuhvaćeno je 915 zatvorenika. Edukacija i savjetovanje provodili su se individualno i grupno kroz aktivnosti odjela zdravstvene zaštite zatvorenika (334 zatvorenika) te u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i udrugama (581 zatvorenik). Od hepatitisa C u 2024. godini liječena su 33 zatvorenika, a za 36 zatvorenika obavljena je pred terapijska dijagnostička obrada. Napominjemo da se na zarazne bolesti testiraju primarno osobe koje konzumiraju droge i druga sredstva ovisnosti, ali i druge osobe kod kojih postoji indikacija za testiranje te se prikazane brojke odnose dominantno, ali ne isključivo na osobe s problemom ovisnosti. Osobama s problemom ovisnosti o drogama u zatvorskom se sustavu osiguravaju liječenje i mjere zdravstvene zaštite kvalitetom i opsegom određenim u javnom zdravstvu. Opijatskim ovisnicima bilo je i u 2024. godini dostupno liječenje metadonom, buprenorfinom i kombiniranim buprenorfin-naloksonom (u daljnjem tekstu: buprenorfin), sukladno Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom i Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika buprenorfinom. Tijekom 2024. godine, ukupno je 276 osoba bilo u postupku detoksifikacije, od čega je u 42,22 % slučajeva primijenjen metadon, a u 59,78 % slučajeva buprenorfin. Tijekom 2024. godine, ukupno 937 osoba lišenih slobode bilo je na terapiji održavanja, od čega je u 63,82 % slučajeva primijenjen buprenorfin, koji je i nadalje prvi izbor liječnika u terapiji održavanja. Metadon se u terapiji održavanja primjenjuje

manje od buprenorfina te je u 2024. godini od ukupnog broja ovisnika koji su bili na održavanju opijatskim agonistima kod njih 36,18 % korišten metadon, a kod 63,82 % buprenorfin. Tijekom 2024. godine u kaznionicama i zatvorima nije bilo pronađenih šprica ni drugih dijelova pribora za injektiranje. Vezano uz dostupnost kondoma, utvrđeno je različito postupanje kaznenih tijela. Dio kaznenih tijela izvještava da kondomi zatvorenicima nisu dostupni (Zatvor u Karlovcu, Kaznionica u Valturi, Zatvor u Osijeku, Zatvor u Gospiću, Zatvor u Bjelovaru, Zatvor u Puli-Pola, Zatvorska bolnica u Zagrebu), dok dio omogućava kupnju kondoma putem zatvorske prodavaonice (Kaznionica u Glini, Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Lipovici-Popovači, Zatvor u Požegi, Centar za dijagnostiku, Zatvor u Zagrebu, Zatvor u Rijeci, Zatvor u Splitu, Zatvor u Zadru). Zatvor u Šibeniku, Zatvor u Dubrovniku, Kaznionica u Požegi i Zatvor u Varaždinu izvijestili su da su kondomi zatvorenicima dostupni besplatno u ambulanti zatvora. U intervencije/programe u zajednici ukupno je postpenalno u okviru uvjetnog otpusta bilo uključeno 25 ovisnika – 17 ovisnika o drogama i 8 ovisnika o alkoholu (osobe u nadležnosti probacije).

U cilju osiguranja kvalitete, održivosti i međusektorske suradnje u provedbi programa smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, od 2015. godine u primjeni su Smjernice za provedbu programa smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u Republici Hrvatskoj. Kako bi se ispitala njihova primjena u praksi i unaprijedila dostupnost programa te suradnja stručnjaka, Hrvatski zavod za javno zdravstvo je tijekom 2023. godine proveo evaluaciju Smjernica. Evaluacija je provedena metodom fokus grupa s praktičarima iz nevladinih organizacija, županijskih zavoda za javno zdravstvo, centara za testiranje na HIV, zatvorskog sustava i sustava socijalne skrbi, kao i online upitnikom.

Na temelju provedene evaluacije Smjernica za provedbu programa smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga, tijekom 2024. godine izrađeno je Izvješće o evaluaciji Smjernica. Nastavno na provedenu analizu, 2024. godine osnovana je Stručna radna skupina za reviziju Smjernica, čija je glavna zadaća prilagodba i ažuriranje Smjernica u skladu s rezultatima evaluacije, zaključcima i preporukama iz Izvješća, kao i primjerima dobre prakse. Prvi sastanak Stručne radne skupine održan je 27. rujna 2024., s ciljem predstavljanja rezultata evaluacije, identificiranja potreba za ažuriranjem podataka te usklađivanja dokumenta s aktualnim izazovima i preporukama.

Predstavnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo sudjelovali su na konferenciji „Harm Reduction Forum 2024. - HRF 2024.“ održanoj u Tuheljskim toplicama od 22. do 23. studenoga 2024. Konferencija, posvećena zdravlju, prevenciji i smanjenju šteta po zdravlje, naglasila je različite aspekte unaprjeđenja zdravlja, nove pristupe i ideje u uspostavi i razvoju zdravlja, a istaknut je značaj peer-podrške (podrške stručnjaka po iskustvu) te važnost jačanja socijalnih i emocionalnih kompetencija u terapiji ovisnosti.

Također, 17. i 18. prosinca 2024. u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo održan je Okrugli stol Inovativni pristupi smanjenja šteta i rizika povezanih s uporabom droga koji je okupio stručnjake iz područja javnog zdravstva i udruga s ciljem rasprave o aktualnim izazovima i novim metodama u smanjenju šteta povezanih s uporabom droga. Navedene

aktivnosti doprinose jačanju međusektorske suradnje, razvoju preventivnih programa i unaprjeđenju pristupa smanjenja šteta povezanih s ovisnostima.

Laboratorij za psihoaktivne tvari iz droga pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo proveo je analize 450 korištenih šprica u okviru europskog ESCAPE (European Syringe Collection and Analysis Project Enterprise) projekta vođenog od strane Agencija Europske unije za droge, a u kojem je Hrvatski zavod za javno zdravstvo sudjelovao kao pilot partner. Projekt je osmišljen s ciljem prikupljanja podataka o tvarima koje se injektiraju i analiziranja trendova injektiranja na području Europe. Korištene šprice sadrže tragove psihoaktivnih tvari koje se potom analiziraju s ciljem informiranja zdravstvenih stručnjaka o intravenoznoj uporabi droga, što doprinosi razumijevanju ovisnosti o drogama kod osoba koje injektiraju droge. Tijekom 2024. godine udruge koje provode programe smanjenja šteta povezanih s uporabom droga iz Rijeke, Poreča, Pule, te dvije udruge iz Zagreba su dostavile 3.000 korištenih šprica na analizu. Zbog usporedbe s podacima iz ESCAPE projekta analiziralo se po 160 šprica iz svakoga grada na amfetamin/ metamfetamin, buprenorfin, fentanyl, heroin, ketamin, kokain, mefedron, metadon, morfin 3-beta-D-glukuronid. Pokazali su se razni omjeri kombinacija i konzumacije droga. Fentanil nije pronađen niti u jednom uzorku.

U području smanjenja šteta sve ustanove i organizacije koje djeluju u ovom području pozvane su na usklađivanje svojih aktivnosti s minimalnim standardima kvalitete u skladu s Preporukom Vijeća EU i nacionalnim Smjernicama iz 2015. godine, koje uključuju i Minimalne EU standarde kvalitete. Također se potiče razvoj inovativnih pristupa i osiguravanje geografske dostupnosti programa na razini cijele Republike Hrvatske, uključujući područja slabije pokrivena uslugama.

Tijekom 2024. godine započeo je Pilot-projekt uvođenja kućnih doza naloksona, antagonista opioida koji se koristi u hitnim stanjima predoziranja. Polazeći od potrebe pružanja javnozdravstvenog odgovora na smrti uzrokovane predoziranjem koje je moguće spriječiti, Stručna radna skupina osnovana pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo tijekom 2024. godine izradila je metodološki okvir Pilot-projekta. Cilj projekta bio je omogućiti distribuciju nazalnog oblika naloksona osobama u vrlo visokom riziku od predoziranja, uključujući zatvorsku populaciju i korisnike usluga županijskih zavoda za javno zdravstvo. S ciljem implementacije Pilot-projekta, tijekom 2024. godine provedena je edukacija imenovanih koordinatora u zdravstvenom (18) i zatvorskom (21) sustavu. Tijekom 2024. godine distribuirano je ukupno 250 pakiranja naloksona, 171 pakiranje koordinatorima u zdravstvenom sustavu, a 79 u zatvorskom sustavu. Distribucija je temeljena na procjenama broja osoba u riziku od predoziranja koje su dostavili imenovani koordinatori. Usporedno s implementacijom, uspostavljen je sustav praćenja i evaluacije temeljen na mjesečnim koordinativnim sastancima te *online* izvještavanju putem standardiziranog evaluacijskog obrasca (23 pitanja). Rezultati pokazuju da je u zdravstvenom sustavu identificirano 159 osoba u visokom riziku, distribuirano 109 pakiranja naloksona i educirana 51 osoba. U zatvorskom sustavu identificirano je 75 osoba u visokom riziku, distribuirano 67 pakiranja, a educirano 25 osoba. U zdravstvenom sustavu zabilježeno je šest slučajeva predoziranja, od kojih je jedan završio smrtnim ishodom. Niti u jednom slučaju nije primijenjen nalokson.

Tijekom 2024. godine izrađena je metodologija za provedbu Pilot projekta praćenja intoksikacija drogama i novim psihoaktivnim tvarima u Gradu Zagrebu. Cilj izrade metodologije za provedbu Pilot projekta je uspostava analitičke platforme i protokola postupanja koji bi se primjenjivali u svrhu praćenja intoksikacija klasičnim drogama i novim psihoaktivnim tvarima u Gradu Zagrebu i odgovora na ozbiljne štetne događaje (akutne intoksikacije) povezane s navedenim tvarima. Svrha praćenja intoksikacija drogama i novim psihoaktivnim tvarima je osigurati kvalitetno praćenje aktualnih trendova, prepoznavanja novih rizika, predviđanje nadolazećih rizika, kao i spremnost na pravodobne i prikladne reakcije, među kojima je i izdavanje javnozdravstvenih upozorenja. Nastavno na navedeno, od 16. do 18. prosinca 2024., u Zagrebu, održan je Okrugli stol na temu Pilot projekta praćenja intoksikacija drogama i novim psihoaktivnim tvarima u Gradu Zagrebu. Ovaj događaj okupio je ključne dionike i stručnjake iz područja toksikologije i zdravstva, kako bi raspravljali o metodologiji, izazovima i koracima potrebnim za implementaciju pilot projekta.

Tijekom 2024. godine izvršene su pripremne aktivnosti za provedbu Pilot projekta usmjerenog na utvrđivanje uzroka smrti povezanih s uporabom droga koji će Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatski zavod za javno zdravstvo provesti u 2025. godini. U okviru projekta osigurat će se potpora za provođenje toksikoloških analiza u slučajevima sumnje na trovanje psihoaktivnim tvarima kada sudski medicinar utvrdi da je takva analiza potrebna, a neovisno o tome je li je naložio istražni sudac.

4.2. Prioritet 2. Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima

4.2.1. Posebni cilj 1. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu

Tijekom 2024. godine evidentirano je 2.661 kaznenih djela iz članka 190., 191. i 191.a Kaznenog zakona, vezano uz neovlaštenu proizvodnju i promet drogama (6,6 % više nego u 2023. godini), uključujući kaznena djela omogućavanja trošenja droga i neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu.

Nadalje, tijekom 2024. godine bilježi se veći broj prijavljenih kaznenih djela kriminaliteta droga povezanih sa zločinačkim udruženjima iz članka 328. i 329. Kaznenog zakona. Tijekom 2024. godine otkrivena su 162 kaznena djela zločinačkog udruženja i počinjenja kaznenih djela u sastavu zločinačkog udruženja, a koja se odnose na neovlaštenu proizvodnju i promet drogama te na omogućavanje trošenja droga, dok ih je u 2023. godini prijavljeno 151.

Također, u 2024. evidentirano je 8.537 prekršaja iz članka 3. stavka 1. i članka 24. stavaka 1., 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, što predstavlja povećanje od 8,1 % u odnosu na godinu prije. U zbroju je tijekom 2024. godine evidentirano ukupno 11.198 prijava (Kazneni zakon i Zakon o suzbijanju zlouporabe droga), a što je 8 % više nego u 2023. godini.

Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, tijekom izvještajne godine evidentirano je ukupno 11.257 zapljena svih vrsta droga, što predstavlja povećanje od 7,6 % u odnosu na prethodnu godinu (2023.: 10.460 zapljena). Ovaj rezultat je skoro isti kao 2018. godine kada je ostvareno rekordnih, najviše zabilježenih 11.268 zapljena droga. Policijski službenici u odori ostvarili su 6.853 zapljena ili 61,1 % svih zapljena, a 2023. godine 6.100 zapljena droga ili 58,5 % od ukupnog broja zapljena. Najveći broj zapljena odnosi se na kanabis, amfetamin i kokain. Također, evidentiran je povećan broj zapljena kanabisa uzgojenog u kontroliranim uvjetima u Hrvatskoj. Posebnu zabrinutost izaziva pojavnost fentanila i njegovih izomera. Zabilježen je jedan slučaj zapljene fentanila i dva smrtna slučaja u posljednje dvije godine povezana sa zlouporabom ove tvari.

U 2004. godini na području Hrvatske identificirano je šest novih psihoaktivnih tvari u obliku biljnih mješavina, praškaste i kristalične materije: ADB-4e-PINACA (sintetski kanabinoid), CUMYL-NBMINACA (sintetski kanabinoid), HHC-P-O (polusintetski kanabinoid), THC-P-O (polusintetski kanabinoid), MDPHP (sintetski katinon), O-PCE (disocijativni anestetik).

Zabilježeni su i slučajevi neovlaštene proizvodnje produkata kanabisa, s 1.566 stabljika zaplijenjenih u 2024. godini. Broj uzgajivača industrijske konoplje iz godine u godinu pada, kao i broj hektara zasađenih industrijskom konopljom. Od ukupnog broja, 89 % prijavljenih proizvođača industrijske konoplje prijavili su nasad manji od jednog hektara, što je ekonomski neisplativo, a oko 30 % njih evidentirano je za počinjenje kaznenih djela i prekršaja problematike droga. Zbog navedenog potrebno je ojačati međuresornu suradnju s ciljem iznalaženja boljeg zakonodavnog rješenja. U skladu sa Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga, zaplijenjene droge (uključujući biljke i dijelove biljke, tvari koje se mogu uporabiti za izradu droge, nove psihoaktivne tvari te tvari zabranjene u sportu) uništavaju se pred Povjerenstvom za uništavanje zaplijenjene droge po pravomoćnosti presude ili rješenja ili po isteku roka od jedne godine od dana podnošenja kaznene prijave ili posebnog izvješća nadležnom državnom odvjetništvu ili podnošenja optužnog prijedloga ili izdavanja prekršajnog naloga. Ako je čuvanje zaplijenjenih droga opasno ili povezano s nerazmjernim teškoćama, one se mogu uništiti temeljem odluke suda ili nadležnog državnog odvjetništva. Sveukupno je u razdoblju od 2008. do 2024. godine provedeno ukupno 19 spaljivanja oduzetih droga i psihotropnih tvari te je ukupno spaljeno preko 27 tona droge.

U Centru za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ rutinski se provode kvantitativna vještačenja heroina, kokaina, amfetamina, tetrahidrokanabinola, p-fluoramfetamina, metamfetamina, 4-MA, MDMA, MDA, MDEA, klorfenilpiperazina (mCPP), mefedrona (4-MMC), 4-MEC, 2C-I, MDPV i psilocina/psilocibina u svim dostavljenim uzorcima, mase tvari dovoljne za kvantitativnu analizu.

U odnosu na čistoću droga zaplijenjenih u 2024. godini, heroin zaplijenjen u 2024. godini, kao primjese je sadržavao analgoantipiretik paracetamol i psihostimulans kofein. Kvantitativnim vještačenjem obuhvaćeno je 35 predmeta s ukupno 105 uzoraka pri čemu je minimalni udio heroin baze iznosio 1,3 %, maksimalni 53,3 %, a prosječni 15,9 %. Kokain zaplijenjen u 2024. godini bio je u obliku praškastih materija. Najčešće primjese bili su analgoantipiretik fenacetin, lokalni anestetici prokain i lidokain, psihostimulans kofein, aminokiselina kreatin te

antihelmintik levamisol. Kvantitativnim vještačenjem obuhvaćeno je 210 predmeta s ukupno 1.013 uzoraka praškaste materije, pri čemu je minimalni udio kokain baze iznosio 0,3 %, maksimalni 88,7 %, a prosječni 55,7 %. Udio tetrahidrokanabinola (THC), glavnog psihoaktivnog sastojka konoplje i njenih produkata tijekom 2024. godine određen je u konoplji i ekstraktima konoplje, u 513 predmeta s 3.955 uzoraka konoplje s više od 0,3 % THC-a i u 22 predmeta sa 754 uzorka ekstrakata. Pojam ekstrakta uključuje i nove pripravke koji se plasiraju na tržište, npr. u obliku parilica. Minimalni udio THC-a u navedenim uzorcima konoplje iznosio je 0,3 %, maksimalni 33,3 %, a prosječni 9,6 %. Također, udio THC-a određen je u smoli konoplje u 61 predmet s 340 uzoraka. Minimalni udio THC-a iznosio je 0,02 %, maksimalni 41,3 %, a prosječni 17,1 %. Amfetamin zaplijenjen u 2024. godini bio je uglavnom u obliku praškastih materija. Najčešće primjese bile su kreatin i kofein, a rjeđe 1-fenetilamin i glutamin. Kvantitativnim vještačenjem amfetamina u obliku praškaste materije obuhvaćeno je 246 predmeta s ukupno 789 uzoraka pri čemu je minimalni udio amfetamin baze iznosio 0,4 %, maksimalni 78,1 %, a prosječni 15,1 %. U 2024. godini, kvantitativnim vještačenjem metamfetamina bilo je obuhvaćeno 9 predmeta s ukupno 21 uzorkom (u obliku praškaste materije i kristala), pri čemu je minimalni udio metamfetamin baze iznosio 6,5 %, maksimalni 81,4 %, a prosječni 71,8 %. MDMA je u 2024. godini bio zaplijenjen u obliku praha, kristalične materije i tableta. Kvantitativnim vještačenjem MDMA u obliku tableta obuhvaćeno je 83 predmeta s ukupno 33.969 tableta, pri čemu je minimalni udio MDMA baze iznosio 6,3 %, maksimalni 50,3 %, a prosječni 29,5 %. Kvantitativno vještačenje MDMA u obliku kristalične materije i praha obuhvaćalo je 51 predmet s ukupno 364 uzoraka, pri čemu je minimalni udio MDMA baze iznosio 14,8 %, maksimalni 81,0 %, a prosječni 58,4 %.

Tablica 5. prikazuje prosječne cijene najčešće prisutnih droga na ilegalnom tržištu u Hrvatskoj u 2024. godini. Cijene se odnose na količine od jednog grama ili jednog kilograma, odnosno na cijenu po tableti gdje je primjenjivo. Cijena kilograma heroina polako prestiže cijenu kilograma kokaina zbog nestašice istoga te raširenosti i dostupnosti kokaina na domaćem tržištu.

Tablica 5. Cijene droga na hrvatskom ilegalnom tržištu, po vrsti i količini droga, u eurima u 2024.

Droga	Cijena po 1 g / do 100 doza / do 100 tableta	Cijena po 1 kg / više od 100 doza / više od 100 tableta
Marihuana	5 - 10 €	1.000 - 3.000 €
Hašiš	10 €	3.500 - 4.500 €
Kokain	90 €	25.000 - 35.000 €
Heroin	50 €	22.000 - 27.000 €
Amfetamini	20 €	2.000 - 2.500 €
MDMA / XTC	1 – 15 €	1 - 15 €

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Testiranja vozača na droge u 2024. godini (ukupno 3.899) ukazuju na ozbiljan problem, gotovo polovici testiranih utvrđena je prisutnost droga (njih 1.014 od 2.081), a veliki broj vozača odbija testiranje (njih ukupno 1.820). Ukupno 242 vozača pristalo je dati uzorak krvi i urina zbog

analize. Tijekom nadzora prometa, u 2.456 slučajeva zaplijenjene su različite vrste droga, što pokazuje učestalu povezanost vožnje s posjedovanjem droga. Ovakvi podaci ukazuju na značajan sigurnosni rizik u prometu te potrebu za jačanjem zakonskog okvira, učinkovitijim metodama testiranja i jačom prevencijom. Sustavan i odlučan pristup nužan je za zaštitu života i sigurnosti svih sudionika u prometu.

Kriminalitet povezan s drogama u Republici Hrvatskoj tijekom 2024. godine ostaje ozbiljan sigurnosni izazov. Broj kaznenih djela, prekršaja i količina zaplijenjenih droga jasno ukazuju na aktivno i prilagodljivo ilegalno tržište. Osim represivnih mjera, naglasak sve više mora biti na prevenciji, edukaciji i međunarodnoj suradnji.

4.2.2. Posebni cilj 2. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima

S ciljem podizanja svijesti o potrebi zaštita djece i mladih od pušenja i pijenja alkohola, Hrvatski zavod za javno zdravstvo tijekom 2024. godine provodio je aktivnosti koje su bile usmjerene na informiranje o štetnosti konzumacije alkohola te duhana i duhanskih proizvoda.

U sklopu aktivnosti koje pridonose prevenciji ovisnosti i borbi protiv alkoholizma u 2024. godini u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo analiziran je 21 uzorak - 4 rakije, 7 likera, 5 piva i 5 aromatiziranih alkoholnih pića. Proizvodi su domaće proizvodnje. Svi uzorci su bili sukladno važećim EU propisima. Aktivnosti su izvršene s ciljem provjere zdravstvene ispravnosti i deklaracije alkoholnih pića sukladno EU uredbama, te uspoređivanja s postojećim podacima Hrvatske agencija za poljoprivredu i hranu o konzumaciji alkohola i zdravstvenom statusu. Vezano uz ispitivanje bez duhanskih proizvoda koji su dostupni na tržištu (legalnih sredstava) isto se provodi na način da se kontrolira postojanje deklaracije na hrvatskom jeziku, provjera obveznih navoda propisanih Zakonom o ograničavanju duhanskih i srodnih proizvoda te analiza proizvoda na parametre sukladnosti, prvenstveno koncentraciju nikotina, ali i propilen glikola i glicerina. U 2024. godini izvršena je analiza 5 uzoraka elektroničkih cigareta na navedene parametre. Napravljen je napredak u analitici te je utvrđena nova metoda P-POU-23 određivanje koncentracije nikotina tekućinskom kromatografijom visoke djelotvornosti koja je u postupku prijave za akreditaciju.

U organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, 19. ožujka 2024. održan je okrugli stol na temu Alkohol kao javnozdravstveni problem. Cilj skupa bio je raspraviti o rastućem problemu (štetne) uporabe alkohola, osobito među mladima, te naglasiti potrebu za preventivnim mjerama i sustavnom pristupu rješavanju ovoga javnozdravstvenog problema. Hrvatska se prema Europskoj zdravstvenoj anketi (2019.) ubraja među pet europskih zemalja s najvišom prevalencijom svakodnevne konzumacije alkohola. Također, istraživanje *Health Behaviour in School-aged Children* - HBSC (2022.) pokazalo je da su djevojčice u dobi od 13 i 15 godina prvi put prestigle dječake u konzumaciji alkohola i opijanju, što korelira s povećanom osjetljivošću učenika tijekom i nakon pandemije. Istaknuto je da zloupotreba alkohola

predstavlja jedan od vodećih čimbenika rizika za razvoj bolesti, invaliditeta i smrtnosti te da ima dalekosežne posljedice ne samo za pojedinca, već i za obitelji, zdravstvene sustave i društvo u cjelini. Također su naglašene mjere smanjenja dostupnosti alkoholnih pića te podizanja svijesti o posljedicama pretjerane konzumacije. Okrugli stol okupio je stručnjake iz područja javnog zdravstva, predstavnike Ministarstva zdravstva, Ureda Svjetske zdravstvene organizacije u Republici Hrvatskoj te druge relevantne dionike.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji s Nacionalnim povjerenstvom za borbu protiv pušenja Ministarstva zdravstva organizirao je Okrugli stol povodom Svjetskog dana nepušenja 28. svibnja 2024., na temu Zaštita djece od uplitanja duhanske industrije. Pored navedenoga, u suorganizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, Agencije za odgoj i obrazovanje i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo održane su regionalne edukacije za odgojno-obrazovne djelatnike o prevenciji ovisnosti zbog uporabe energetskih pića, nikotinskih vrećica, e-cigareta i novih duhanskih proizvoda u osnovnim i srednjim školama, u Splitu, 2. veljače 2024., Osijeku 23. veljače 2024. i u Rijeci, 1. ožujka 2024.

U 2024. godini na carinskom području Republike Hrvatske, Ministarstvo financija, Carinska uprava zaplijenila je 24.248,72 litara alkohola i alkoholnih pića (137 % više nego u 2023. godini) te 2.317 litara vina (70 % manje nego u 2023. godini). Zapljene su provedene u 637 slučaja zbog povreda odredaba Zakona o trošarinama („Narodne novine“, br. 106/18., 121/19. i 144/21.). Nadalje, u izvještajnom razdoblju zaplijenjeno je i 6.611.462 komada različitih vrsta cigareta i 25.957,56 kilograma duhana (duhanske sirovine, sitno rezani duhan za savijanje cigareta i duhan za vodene lule - ostali duhan za pušenje). Zapljene su provedene u 5.466 slučaja zbog povrede odredaba Zakona o trošarinama ili Kaznenog zakona. Smanjenju dostupnosti alkohola i alkoholnih pića, duhanskih proizvoda i duhanskih prerađevina pridonosi i oporezivanje tih proizvoda trošarinom čime se uz fiskalne učinke postižu i zdravstveni efekti. Ministarstvo unutarnjih poslova u 2024. godini zaplijenilo je 259.825 komada raznih cigareta, 8.253 kg sitno rezanog duhana za pušenje i 15.742 kg duhana u listu. Nadalje, Ministarstvo unutarnjih poslova evidentiralo je 21 kazneno djelo „Izbjegavanje carinskog nadzora“ (članak 257. Kaznenog zakona) za što je prijavljeno 16 osoba, što u usporedbi s prethodnom godinom čini pad od 44,7 %. Tijekom 2024. godine, evidentirano je 257 kaznenih djela „Nedozvoljena trgovina“ (članak 264. Kaznenog zakona) za što su prijavljene 123 osobe, što je pad otkrivenosti ovih kaznenih djela u odnosu na prethodnu godinu od 8,9 %. Također, prijavljeno je 278 kaznena djela izbjegavanja carinskog nadzora i nedozvoljene proizvodnje i trgovine te je prijavljeno 139 počinitelja.

Imajući u vidu nadležnost tržišne inspekcije Državnog inspektorata sukladno odredbama Zakona o trgovini („Narodne novine“, br. 87/08., 96/08., 116/08., 76/09., 114/11., 68/13., 30/14., 32/19., 98/19., 32/20. i 33/23.) i Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih i srodnih proizvoda, vezano uz zabranu prodaje alkoholnih pića, drugih pića koja sadržavaju alkohol te duhana i duhanskih proizvoda mlađima od 18 godina, kao i isticanje oznake o zabrani prodaje predmetnih proizvoda osobama mlađim od 18 godina, ističemo da je tržišna inspekcija u 2024. godini obavila ukupno 1.714 nadzora u kojim inspekcijskim nadzorima je utvrđeno 29 prekršaja vezano uz prodaju alkoholnih pića i drugih pića koja sadrže alkohol te duhana, duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina kao i neisticanje oznake o zabrani prodaje predmetnih

proizvoda osobama mlađim od 18 godina. U okviru nadležnosti sanitarne inspekcije Državnog inspektorata, u 2024. godini provedeno je 1.317 nadzora u ugostiteljskim objektima te je utvrđeno 91 prekršaja povreda uporabe duhanskih i srodnih proizvoda kod pružatelja ugostiteljskih usluga. U odnosu na provedbu nadzora nad reklamiranjem duhana, duhanskih i drugih srodnih proizvoda, sanitarna inspekcija provela je 109 nadzora te pokrenula 41 prekršajni postupak. Turistička inspekcija u 2024. godini provela je 5.164 nadzora vezano za zabrane usluživanja odnosno dopuštanja konzumiranja alkohola osobama mlađim od 18 godina u ugostiteljskim objektima te utvrdila 206 prekršaja koji su se odnosili na povredu Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti („Narodne novine“, br. 85/15., 121/16., 99/18., 25/19., 98/19., 32/20., 42/20., 126/21. i 152/24.), u vezi sa zabranom usluživanja, odnosno dopuštanja konzumiranja alkohola osobama mlađim od 18 godina u ugostiteljskim objektima. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova utvrđeno je 66 prekršaja zabrane usluživanja i dopuštanja konzumiranja alkohola maloljetnicima. Prema evidencijama prometne policije u 2024. godini utvrđeno je 37.945 prekršaja upravljanja vozilom pod utjecajem alkohola/droga.

4.2.3. Posebni cilj 3. Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću

S ciljem osiguranja društvenog odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću, Porezna uprava Ministarstva financija provodila je nadzor nad provedbom odredbi Zakona o igrama na sreću („Narodne novine“, br. 87/09., 35/13., 158/13., 41/14., 143/14. i 114/22.) te je u 2024. godini vrijednost u odnosu na pokazatelj ishoda udjela izrečenih kazni za povredu zabrane sudjelovanja u igrama na sreću maloljetnih osoba u ukupnom broju izrečenih kazni iznosila 12 %, a udio izrečenih kazni za povredu odredaba zabrane oglašavanja i promidžbe igara na sreću koji nisu u skladu sa zakonskim odredbama, povećan je s 12 % na 25 %.

Predstavnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo sudjelovali su u radu Radne skupine Ministarstva financija za analizu tržišta igara na sreću. U 2024. godini Radna skupina završila je analizu tržišta igara na sreću i to u odnosu na sljedeće točke: usklađenje nacionalne regulative igara na sreću sa zakonodavstvom Europske unije, postupak stjecanja prava priređivanja igara na sreću, mjere društveno odgovornog priređivanja igara na sreću, prevencija razvoja ovisnosti o igrama na sreću, sprječavanje nezakonitog priređivanja igara na sreću, implementacija mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, razvoj informacijskog sustava i aplikativnih rješenja za praćenje i nadzor poslovanja priređivača igara na sreću te analiza postupka certificiranja i tehničkog pregleda automata, stolova i sustava za igre na sreću. Na temelju provedene analize, izrađen je Prijedlog zakona o dopunama i izmjenama Zakona o igrama na sreću kojim se, između ostalog, dodatno osnažuje zaštita maloljetnika i osoba u riziku od razvoja ovisnosti, uspostavlja Registar samoisključenih igrača pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, ograničava oglašavanje i vidljivost priređivača igara na sreću.

U 2024. godini započeo je i projekt Pompidou Grupe Vijeća Europe o prevenciji online kockanja i igranja video igrice, u kojem ispred Hrvatske sudjeluje Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Projekt se financira putem Instrumenta tehničke podrške – TSI, a ima za cilj smanjiti brzo rastuću prevalenciju ovisnosti o online kockanju i videoigramima, pružajući partnerskim zemljama stručnu podršku u analizi strateškog okvira, dostupnim preventivnim i tretmanskim

alatima za rad na području online ovisnosti o kockanju i igranju video igara te podršku u razvoju jačanja nacionalne i međunarodne suradnje na tematskim područjima u okviru kojeg je projekt financiran. Projekt je započeo s provedbom u listopadu 2024. i trajat će ukupno dvije godine.

4.2.4. Posebni cilj 4. Unapređenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga

Kaznena i prekršajna politika u području suzbijanja zlouporabe droga ima važnu ulogu ne samo u smanjenju ponude droga već i u prevenciji njihove zlouporabe, osobito među mladima. Uz kažnjavanje, ključno je osigurati uključivanje počinitelja kaznenih djela koji imaju problem ovisnosti u tretman, kako bi se spriječilo njihovo ponovno počinjenje kaznenih djela. Pokazalo se da kazneni sustav često predstavlja prvi, a ponekad i jedini način uključivanja ovisnika u liječenje, što osobito vrijedi za mlađe počinitelje. Uvođenje preventivnih i tretmanskih mjera u kaznenopravnu politiku, osobito kada je riječ o mladima, pokazalo se opravdanim i učinkovitim.

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 36/24.) koji je stupio na snagu 2. travnja 2024., proširen je katalog kaznenih djela koja podliježu proširenom oduzimanju imovinske koristi, dodavanjem kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz članka 190. Kaznenog zakona i kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa stvari zabranjenih u sportu iz članka 191.a Kaznenog zakona. Time se omogućuje oduzimanje imovinske koristi za koju se utvrdi da je nesrazmjerna zakonitim prihodima počinitelja, uključujući i onu prenesenu na članove obitelji, osim ako počinitelj učini vjerojatnim da je njeno podrijetlo zakonito. Imovinska korist u slučaju proširenog oduzimanja iz članka 78. Kaznenog zakona, oduzet će se i od druge osobe bez obzira po kojem pravnom temelju je stečena ako ta osoba ne učini vjerojatnim da je korist stekla u dobroj vjeri i po razumnoj cijeni.

Prema podacima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, tijekom 2024. godine za kaznena djela iz domene kriminaliteta droga presuđeno je 1.012 osoba, među kojima je bilo 847 odraslih počinitelja, 112 mlađih punoljetnika i 53 maloljetnika. Osuđeno je ukupno 971 osoba, što čini 95,95 % osuđujućih presuda, čime se potvrđuje dugogodišnji trend visoke učinkovitosti državnog odvjetništva u ovom području. Od 814 osuđenih odraslih počinitelja, 276 je dobilo zatvorske kazne, od čega je njih 72 kaznu odradilo kroz rad za opće dobro. To znači da je bezuvjetna zatvorska kazna izrečena u odnosu na 204 osobe, što čini 25,06 % ukupno izrečenih sankcija. Najčešća sankcija bila je uvjetna osuda, izrečena za 523 osobe, dok je najmanje bilo novčanih kazni, njih 13. Odraslima su također izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti (56 osoba) i psihijatrijskog liječenja (5 osoba).

Za mlađe punoljetnike donesene su 104 osuđujuće presude. Bezuvjetne zatvorske kazne izrečene su za 12 osoba, a njih 8 je tu kaznu odradilo kroz rad za opće dobro. Najčešće su izricane uvjetne osude, njih 56, dok su za 32 osobe izrečene druge maloljetničke sankcije. Novčanih kazni bilo je 4. Kod maloljetnika nije bilo izrečenih maloljetničkih zatvora, već su izrečene mjere poput pridržaja izricanja zatvora, upućivanja u odgojne ustanove, mjera pojačane brige i nadzora te posebnih obveza. Ukupan broj maloljetnih osuđenika bio je 53. Državno odvjetništvo i nadalje ulaže žalbe na sankcije s ciljem postizanja strožih kazni, posebno

u težim slučajevima, smatrajući da takav pristup pridonosi ostvarivanju svrhe kažnjavanja kroz specijalnu i generalnu prevenciju.

Prema podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, tijekom 2024. godine pokrenuto je 5.284 prekršajnih postupaka vezanih uz Zakon o suzbijanju zlorabe droga. Nepravomoćno je okončano 5.470 postupaka, a donesene su pravomoćne odluke u 5.273 predmeta. Među njima bilo je 3.885 osuđujućih presuda, 698 prekršajnih naloga, 486 rješenja za maloljetnike te 8 presuda temeljenih na sporazumu stranaka.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2024. godini za kaznena djela zlorabe droga ukupno je osuđeno 702 punoljetnih osoba (2023.: 625) od čega je prema vrsti izrečene kazne 7 osoba osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od 5 do 10 godina (2023.: 9), 22 osobe su osuđene na kaznu zatvora u trajanju od 3 do 5 godina (2023.: 13), 133 osobe su osuđene na uvjetnu ili bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od 1 do 2 godine (2023.: 128), dok je uvjetna ili djelomično uvjetna kazna izrečena za ukupno 495 osoba (2023.: 438). Vezano uz osuđene maloljetne osobe za kaznena djela zlorabe droga, u 2024. godini ukupno je osuđen 31 maloljetnik (2023.: 20), a od toga su prema vrsti izrečene sljedeće kazne; za 8 maloljetnika izrečen je pridržaj maloljetničkog zatvora (2023.: 4), za 15 maloljetnika izrečena je mjera upozorenja (2023.: 7), za 5 maloljetnika izrečena je mjera pojačanog nadzora (2023.: 7), te je prema 2 maloljetnika izrečena zavodska mjera (2023.: 2). U skupini osuđenih punoljetnih osoba najčešće je izrečena uvjetna ili djelomično uvjetna kazna (70,5 % u ukupno izrečenim kaznama) i kazna zatvora od 6 do 12 mjeseci (61 % u ukupno izrečenim kaznama). Učestalost izricanja kazni zatvora od 5 do 10 godina i od 10 do 15 godina u prikazanom je razdoblju niska. U skupini maloljetnika, najčešće su izricane mjere pojačanog nadzora, mjere upozorenja te pridržaj maloljetničkog zatvora.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, u 2024. godini evidentirano je 3.765 korisnika područnih ureda Zavoda koji su počinitelji kaznenih i prekršajnih djela s problemom ovisnosti (alkohol, droga, kocka, Internet). Od navedenog broja, ukupno je bilo 302 djece do 13 godina (32 njih zbog ovisnosti o drogama, 36 zbog ovisnosti o alkoholu, 223 zbog ovisnosti o Internetu, 11 zbog ovisnosti o kockanju), 1047 maloljetnika (503 njih zbog ovisnosti o drogama, 267 zbog ovisnosti o alkoholu, 243 zbog ovisnosti o Internetu, 34 zbog ovisnosti o kockanju), 482 mlađih punoljetnika (272 njih zbog ovisnosti o drogama, 143 zbog ovisnosti o alkoholu, 34 zbog ovisnosti o Internetu, 33 zbog ovisnosti o kockanju) te 1.934 odraslih osoba (572 njih zbog ovisnosti o drogama, 1221 zbog ovisnosti o alkoholu, 17 zbog ovisnosti o Internetu, 124 zbog ovisnosti o kockanju).

U cilju jačanja integriranog pristupa i međusektorske suradnje, tijekom 2024. godine organizirane su edukacije u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Ministarstva unutarnjih poslova i Pravosudne akademije. Edukacija održana 6. svibnja obuhvatila je teme uloge kaznene i prekršajne politike u mjerama smanjenja potražnje i ponude droga, kao i izazove u provedbi mjera liječenja te suradnji između kazneno-represivnog i zdravstvenog sustava. Panel rasprava bila je usmjerena na aktualna pitanja povezana s fentanilom, industrijskom konopljom i proširenim oduzimanjem imovine. Dana 2. prosinca

održano je savjetovanje na temu prevencije i posljedica konzumacije psihoaktivnih tvari te važnosti izricanja zaštitnih mjera, s posebnim naglaskom na maloljetnike. Istaknuto je da pad izricanja mjera liječenja i psihosocijalnog tretmana za prekršaje povezanih s posjedovanjem droga povećava rizik od razvoja ovisnosti, osobito u mladima, te da je potrebna bolja međuresorna suradnja i ujednačavanje sudske prakse.

4.3. Prioritet 3. Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti

4.3.1. Posebni cilj 1. Unaprjeđenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima

U svrhu unaprjeđenja sustava kvalitete programa koji se provode na području ovisnosti, provedeno je niz edukacija na nacionalnoj i lokalnim razinama za stručnjake koji provode preventivne i tretmanske intervencije, a koje su opisane u prethodnim poglavljima. Pored navedenog, od strane Ministarstva unutarnjih poslova i Carinske uprave Ministarstva financija provodile su se mjere unaprjeđenja specifičnih znanja i kompetencija povezanih s usavršavanjem policijskih i carinskih službenika u pogledu suzbijanja krijumčarenja droga, prekursora, tvari zabranjenih u sportu, duhanskih sirovina, duhanskih proizvoda i duhanskih prerađevina.

U 2024. godini nastavila je s radom nacionalna *Info linija za ovisnosti* uspostavljena s ciljem pružanja informacija u slučaju problema s ovisnostima. Svrha *Info linije* je pružanje kratkih, relevantnih i znanstveno provjerenih informacija, kao i usmjeravanje korisnika prema nadležnim institucijama i organizacijama, ovisno o vrsti potrebne usluge. *Info linija* je anonimna i dostupna korisnicima radnim danom od 9 do 16 sati. Korisnici mogu potrebne informacije dobiti pozivanjem besplatnog broja 0800 2000 70, upućivanjem poziva, SMS, WhatsApp ili Viber poruka na broj 091 4683 070 ili slanjem e-mail poruke na ovisnosti@hzjz.hr. S ciljem promoviranja *Info linije* na nacionalnoj razini, tijekom 2024. godine provedene su promotivne aktivnosti, uključujući distribuciju letaka i plakata te oglašavanje na digitalnim platformama. Od početka rada info linije u studenom 2023., do kraja prosinca 2024., zaprimljeno je više od 300 korisničkih upita. Korisnici su u najvećoj mjeri upućivani u: savjetovališta službi za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti koja djeluju u okviru županijskih zavoda za javno zdravstvo; na bolničko liječenje; liječnicima opće prakse; u terapijske zajednice te u organizacije civilnoga društva i dr. Osobe su informirane o više različitih mjesta na koja se mogu obratiti, ovisno o prirodi problema zbog kojeg su kontaktirale *Info liniju*.

S ciljem informiranja i podizanja svijesti o opasnostima fentanila i njegovih derivata, tiskani su plakati sa sigurnosnim preporukama za zaštitu djelatnika koji mogu doći u kontakt s ovom tvari te letci sa smjernicama za zaštitu korisnika koji su izloženi riziku predoziranja. Materijali sadrže ključne informacije o prepoznavanju simptoma izloženosti i predoziranja, mjerama zaštite,

pravilnom postupanju u slučaju sumnje na izloženost te važnosti primjene naloksona kao sredstva prve pomoći.

Započet je i projekt „Prijetite li novi sintetski opioidi?“ koji predstavlja interaktivni tematski prikaz kojim se želi obuhvatiti perspektiva službi koje se bave suzbijanjem kriminaliteta droga i pitanjima sigurnosti, javnozdravstvena i klinička perspektiva, kao i perspektiva korisnika opioida vezana za nove sintetske opioide. Putem navedenog prikaza želi se informirati javnost o kretanju problema i opasnostima vezanim za nove sintetske opioide te zainteresiranim stručnjacima omogućiti dublji uvid u ovu problematiku. Također, želi se podići svijest korisnika o opasnostima i rizicima koje donose novi sintetski opioidi.

Nastavljena su ulaganja u daljnji razvoj Nacionalnog informacijskog sustava za ovisnosti čiji rad koordinira Hrvatski zavod za javno zdravstvo pri kojem je ustrojena Nacionalna informacijska jedinica za droge, koja ujedno djeluje i kao nacionalna kontaktna točka prema Agenciji Europske unije za droge (EUDA). Godišnji sastanak radnih skupina Nacionalnog informacijskog sustava za droge održan je 9. i 10. rujna 2024. na teme povezane s identifikacijom izazova u provedbi aktivnosti te planiranjem daljnjih koraka za unaprjeđenje sustava. Tijekom 2024. godine nastavilo se i s aktivnostima za ustrojavanje Laboratorija za psihoaktivne tvari iz droga pri Službi za zdravstvenu ekologiju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. S ciljem povećanja funkcionalnosti Sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari u Republici Hrvatskoj, započeo je rad na razvoju interaktivne platforme koja će sadržavati bazu ključnih informacija i znanja, osiguravati razmjenu informacija u realnom vremenu te pratiti aktivnosti sustava na nacionalnoj razini i izdavati javnozdravstvena i druga relevantna upozorenja namijenjena posebnim ciljanim skupinama.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji s Agencijom Europske unije za droge održao je 9. svibnja 2024. Nacionalnu Reitox akademiju o toksikovigilanciji povezanoj s drogama i novim psihoaktivnim tvarima s ciljem razmjene znanja o praćenju novih psihoaktivnih tvari, intoksikacija i povezanih otrovanja u Republici Hrvatskoj, upoznavanja s najboljim nacionalnim i europskim praksama u uspostavi i vođenju sustava toksikovigilancije te pripreme dionika za sudjelovanje u budućem Pilot projektu praćenja toksičnosti droga i novih psihoaktivnih tvari u Gradu Zagrebu tijekom 2025. godine.

U svrhu sveobuhvatnog praćenja svih vrsta ovisnosti, nadograđen je Registar ovisnosti te je uspostavljeno praćenje osoba koje se liječe zbog četiri osnovna oblika ovisnosti: psihoaktivne tvari, alkohol, kockanje i videoigre. S ciljem predstavljanja funkcionalnosti novog Registra, održan je skup pod nazivom Razvoj sustava za evidenciju i tretman ovisnosti 25. i 26. studenoga 2024. u Zagrebu. Glavne teme skupa odnosile su se na osiguranje kvalitete podataka, evaluaciju postojećih praksi, te edukaciju korisnika za rad u proširenom Registru ovisnosti, s ciljem učinkovitijeg praćenja ovisnosti dok je panel rasprava omogućila razmjenu iskustava i prijedloga za unaprjeđenje procesa praćenja i liječenja ovisnosti.

Tijekom 2024. godine, izvršena je analiza i obrada podataka te je izrađeno izvješće o rezultatima četvrtog vala Istraživanja zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji u Republici Hrvatskoj, koje je provedeno u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Rezultati spomenutog istraživačkog projekta predstavljeni su na

skupu održanom 9. prosinca 2024. u Zagrebu. Također, tijekom 2024. godine provedena je analiza podataka i priprema nacionalne Health Behaviour in School-aged Children - HBSC publikacije. Svjetsko istraživanje o upotrebi duhana među mladima (Global Youth Tobacco Survey, GYTS) međunarodno je istraživanje o upotrebi duhana među mladima. Provodi se u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom i Centrom za kontrolu bolesti SAD-a u više od 160 zemalja svijeta. Novi val istraživanja provodi se u Hrvatskoj u školskoj godini 2024./2025.

Tijekom 2024. godine Hrvatski zavod za javno zdravstvo je u suradnji sa stručnjacima s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu proveo kvalitativno istraživanje o uporabi stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj. Cilj ovoga istraživanja je dobiti uvid u obrasce uporabe i neke karakteristike korisnika stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj radi boljeg razumijevanja potreba ove populacije i planiranja odgovarajućih intervencija. U okviru istraživanja provedeni su polu-strukturirani intervjui. Podaci prikupljeni polu-strukturiranim intervjuima obrađeni su kvalitativnom metodom (induktivna tematska analiza). Uz navedeno, analizirana su izvješća o obrascima uporabe stimulativnih droga, kao i znanstvena literatura o karakteristikama konzumenata i različitim aspektima konzumiranja stimulansa. Na temelju prikupljenih podataka izrađeno je završno izvješće.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji s Ministarstvom pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu proveo je istraživanje koje je imalo za cilj analizirati nacionalne podatke vezane za osobe s problemom ovisnosti o drogama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora. Informacije o načinu i vrsti podataka koji se u odnosu na ovu populaciju prikupljaju u okviru zatvorskog sustava, kao i podaci o potrebama i izazovima s kojima se susreću službenici kaznenih tijela, prikupljeni su metodom intervjua.

Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo osigurava kontinuiranu suradnju s ostalim tijelima u provedbi ciljeva Nacionalne strategije. S ciljem uspostave koordinacijskog okvira za provedbu integrirane i ujednačene politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, Vlada Republike Hrvatske Odlukom od 11. siječnja 2024., proširila je djelokrug, nadležnosti i mandat dosadašnjeg Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske na koordinaciju provedbe politike i na području ostalih ovisnosti i ponašajnih ovisnosti (alkohol, pušenje, igranje igara na sreću, Internet). Navedenom Odlukom osnovano je novo Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ovisnosti i ponašajne ovisnosti. Zadaća Povjerenstva je koordinacija aktivnosti koje ministarstva i druga resorna tijela provode u području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti (droge, alkohol, pušenje, igranje igara na sreću, video igre, Internet), koordinaciju programa od prevencije do resocijalizacije koji se provode u području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti, donošenje općih i posebnih programa mjera za suzbijanje zlouporabe droga, ostalih ovisnosti i ponašajnih ovisnosti koje će se provoditi od nadležnih ministarstva i drugih tijela državne uprave.

Kako bi se na operativnoj razini uspostavio odgovarajući institucionalni okvir u listopadu 2024. izvršen je preustroj Službe za suzbijanje zlouporabe droga Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo te je ista postala Služba za ovisnosti koja je u djelokrug rada preuzela poslove vezane za

operativno praćenje, planiranje i provedbu programa u odnosu na ovisnosti o drogama, alkoholu, duhanu i ponašajne ovisnosti, vezane za igre na sreću, igranje video igara i Internet.

S ciljem prilagodbe institucionalne strukture novim zadaćama te uspostavi odgovarajućeg koordinacijskog modela za osiguranje integrirane politike prema ovisnostima i na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te novih zadaća županijskih povjerenstava za realizaciju prioriteta Nacionalne strategije i Akcijskog plana djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2026 koji je Vlada Republike Hrvatske donijela 11. siječnja 2024., i na županijskim razinama, Hrvatski zavod za javno zdravstvo uputio je zahtjev županijama za izradu županijskih akcijskih planova djelovanja na području ovisnosti. Isti trebaju biti izrađeni u skladu s uputama koje je izradio Hrvatski zavod za javno zdravstvo te sadržavati razradu mjera iz nacionalnog Akcijskog plana u kojima su županije, županijska tijela i ustanove (županijska povjerenstva, županijski zavodi za javno zdravstvo, odgojno-obrazovne ustanove, policijske uprave, županijski koordinatori i dr.), navedeni kao suradnici u provedbi mjera te dodatne mjere koje su u skladu sa specifičnim potrebama i aktualnim trendovima lokalne zajednice u kojoj će se plan provoditi. S ciljem pružanja stručne potpore pri izradi navedenih dokumenata, tijekom 2024. godine održane su pojedinačne konzultacije s predstavnicima Zagrebačke županije i Grada Zagreba, a 12. travnja 2024. održano je za predstavnike svih županija i online savjetovanje s ciljem dodatnog pojašnjenja smjernica i strukture za izradu županijskih akcijskih planova te obveza koje u odnosu na koordinaciju i provedbu politike na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave proizlaze iz nacionalnih strateških dokumenata. Do trenutka izrade ovoga izvješća, županijske akcijske planove donijelo je 16 županija.

S ciljem osiguranja platforme za multisektorski dijalog i zajedničko djelovanje u ostvarenju prioriteta Nacionalne strategije, s posebnim fokusom na ključna pitanja i buduće izazove, u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravstva i uz podršku Hrvatskog liječničkog zbora - Hrvatskog društva za ovisnosti, u Šibeniku je od 16. do 18. listopada 2024. održana Nacionalna konferencija o ovisnostima pod nazivom Ovisnosti 2030. Politika, struka i praksa: Idemo li u istom smjeru?. Konferencija je okupila više od 140 stručnjaka iz različitih sektora, uključujući zdravstveni, obrazovni, socijalni, kazneno-represivni i pravosudni sustav, kao i znanstvenu zajednicu i nevladine organizacije. Kroz plenarna izlaganja i tematske panele predstavljene su teme poput uporabe droga, alkohola, novih duhanskih proizvoda, kockanja, interneta i video igara. Naglašena je važnost znanstveno utemeljene prevencije, prilagodbe tretmana novim vrstama ovisnosti, jačanja politika smanjenja šteta te integriranog pristupa u prevenciji i liječenju. Poseban naglasak stavljen je na edukaciju stručnjaka, harmonizaciju programa prema europskim standardima te evaluaciju intervencija.

4.3.2. Posebni cilj 2. Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti

Ministarstvo zdravstva i Hrvatski zavod za javno zdravstvo redovno sudjeluju u političkim procesima i radu nadležnih tijela Ujedinjenih naroda, prvenstveno u radu UN Komisije za opojne droge (CND), te ostvaruju punu suradnju s Uredom Ujedinjenih naroda za droge i

kriminal (UNODC), primarno kroz ispunjavanje izvještajnih obveza poput godišnjeg izvještajnog upitnika za droge (ARQ). Također prate ispunjavanje obveza prema Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB) i sudjeluju u aktivnostima koje organizira INCB, poput neformalnih konzultacija o izvještajnim obvezama ili o kontroli određenih psihoaktivnih spojeva, odnosno prekursora. Hrvatsko izaslanstvo je od 14. do 15. ožujka 2024. u Beču sudjelovalo na visokom segmentu 67. zasjedanja CND-a, na kojem je prisustvovalo 137 država članica UN-a te na 67. redovnom zasjedanju CND-a, koje se održalo u Beču od 18. do 22. ožujka 2024.

Također se redovno sudjelovalo na sastancima Horizontalne radne grupe za droge Vijeća, kao i na sastancima EU Nacionalnih koordinatora za droge (NDC), održanih tijekom belgijskog i mađarskog predsjedanja Vijećem EU-a.

U okviru suradnje s Agencijom europske unije za droge (EUDA), Hrvatski zavod za javno zdravstvo je sudjelovao na sastancima Upravnog odbora, Proračunskog odbora, sastancima Reitox mreže (sastanci voditelja nacionalnih kontaktnih točaka i Reitox akademije), stručnim sastancima na temu ključnih epidemioloških pokazatelja, sastanku EU Sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari, kao i na online tematskim webinarima, tehničkim stručnim konzultacijama te Reitox akademiji na temu Implementacija budućnosti/predviđanja u području droga, s fokusom na sintetske droge koja se održala u Dublinu, 27. i 28. lipnja 2024. i treningu trenera (ToT) prema Europskom preventivskom kurikulumu EUPC koji se održao od 21. do 26. siječnja 2024. u Berlinu i od 23. do 26. rujna 2024. u Lisabonu.

Također se sudjelovalo i na redovnim sastancima stalnih korespondenata Pompidou Grupa Vijeća Europe, kao i na treningu PG VE na temu Unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti tretmana ovisnosti koji je održan od 12. do 15. ožujka 2024. u Italiji i od 13. do 18. svibnja 2024. u Maroku, sastanku radne skupine PG VE za razvoj programa tretmana ovisnosti u zatvorima, održanom od 24. do 26. rujna 2024. u Strasbourgu i na seminaru Uloga policije u prevenciji koji je održan online 29. i 30. travnja 2024. te od 2. do 5. srpnja 2024. u Strasbourgu. Hrvatski zavod za javno zdravstvo sudjeluje i u projektu PG VE o prevenciji online kockanja i igranja video igara, financiranom putem Instrumenta tehničke podrške (TSI), s ciljem smanjenja rastuće prevalencije ovisnosti o online kockanju i videoigrama.

Ministarstvo financija, Carinska uprava, u okviru svojih redovnih aktivnosti ostvaruje kontinuiranu i uspješnu suradnju s carinskim administracijama država članica EU-a, trećih zemalja te relevantnim međunarodnim organizacijama. Posebno se ističe suradnja sa Svjetskom carinskom organizacijom (WCO) kroz razmjenu informacija o zapljenama droga i krijumčarskim trendovima, kao i s Međunarodnim odborom za kontrolu narkotika u okviru projekta PRISM&COHESION, čime se osigurava pravovremeno informiranje o pojavnosti novih psihoaktivnih tvari i prekursora. Također, predstavnici Carinske uprave aktivno surađuju s Europskom komisijom unutar projektne grupe MAR-INFO te sudjeluju u radu Vijeća Europske unije, Radnoj skupini za provedbu zakonodavstva (LEWP-C) s ciljem usvajanja i primjene dobre prakse na području borbe protiv krijumčarenja droge, te u radu EMPACT platforme EUROPOL-a, usmjerene na suzbijanje krijumčarenja duhanskih i alkoholnih proizvoda. Posebno značajnu suradnju ostvaruju s Europskim uredom za suzbijanje prijevara

(OLAF), kroz provedbu međunarodnih carinskih operacija i doprinos OLAF-ovim istražnim aktivnostima.

U okviru međunarodne policijske suradnje, trenutno je potpisano 38 bilateralnih ugovora o policijskoj suradnji od kojih je 35 na snazi. Dana 27. svibnja 2019. na snagu je, u odnosu na Republiku Hrvatsku, stupila Konvencija o policijskoj suradnji u jugoistočnoj Europi (PCC SEE ili Bečka konvencija).

5. Pregled mjera i aktivnosti o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti tijekom 2024. godine od strane županija

Prema Nacionalnoj strategiji, osim aktivnosti i mjera koje provode pojedina resorna tijela, važnu ulogu u provedbi imaju regionalne i lokalne zajednice. Pregled i analiza izvješća koja dostavljaju županije važan su čimbenik pri kreiranju nacionalne politike djelovanja na području ovisnosti. Na razini županija kao glavna stručna i koordinativna tijela na području ovisnosti djeluju županijska povjerenstva (21 povjerenstvo, što uključuje i Grad Zagreb koji ima status županije). Cjelovita izvješća o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za županije dostupna su u vanjskom sučelju informatičke Baze projekata i programa koji se provode u području suzbijanja zlouporabe droga (dostupno na poveznici www.programi.uredzadroge.hr).

Programi usmjereni na suzbijanje ovisnosti

Prema podacima iz županijskih godišnjih izvješća tijekom 2024. godine provodili su se mnogobrojni i raznovrsni programi na području ovisnosti. Znatno broj aktivnosti koje se odnose osobito na univerzalnu prevenciju ne odvija se dovoljno kontinuirano tijekom cijele godine, nego se provode segmentirano, odnosno prigodno u povodu obilježavanja pojedinih datuma, kao što su Međunarodni dan borbe protiv zlouporabe droga i nezakonitog prometa drogama, Mjesec borbe protiv ovisnosti, Svjetski dan borbe protiv AIDS-a, Svjetski dan borbe protiv nepušenja te drugi datumi koji su važni za promicanje zdravih stilova i načina življenja, kao i upozoravanja na prisutnost različitih ovisnosti u našem okruženju. Uz navedeno, prisutne su i brojne aktivnosti, poput predavanja za roditelje, tribina za djecu te tiskanja edukativno-promidžbenih materijala. Pregled svih programa po pojedinim županijama dostupan je u Bazi projekata i programa koji se provode u području suzbijanja zlouporabe droga na poveznici <http://www.programi.uredzadroge.hr/>.

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u svojem djelovanju na području županija ujedanjuju aktivnosti zdravstva, socijalne zaštite i prevencije u cilju provođenja stalnog nadzora, edukacije, psihoterapije, obiteljske terapije, prevencije infekcije HIV-om i hepatitisa, resocijalizacije te pomoći u rješavanju drugih životnih problema osoba s problemom ovisnosti i njihovih obitelji, kao i u pružanju pomoći povremenim konzumentima droga i njihovim obiteljima. Stanje raširenosti sredstava ovisnosti u pojedinoj županiji ovisi o socioekonomskim karakteristikama stanovništva, stupnju gospodarskog razvitka, zaposlenosti stanovništva i drugim značajkama. Gospodarski i socijalni razvitak pojedine regije, ali i društvena pozornost koja se posvećuje tom problemu, posebice vrsta i kvaliteta programa prevencije ovisnosti koji se provode u pojedinim sredinama, u velikoj mjeri utječu na stupanj raširenosti problema ovisnosti u pojedinim sredinama.

Ukupan broj registriranih osoba s problemom ovisnosti

Broj ukupno registriranih osoba s problemom ovisnosti o drogama na području svih županija iznosi 5.904 osobe. Najveći broj osoba s problemom ovisnosti o drogama registriran je u Gradu Zagrebu (1.469), Splitsko-dalmatinskoj županiji (843) i Istarskoj županiji (655). U usporedbi s prethodnom godinom, povećanje broja registriranih osoba s problemom ovisnosti o drogama bilježi se u osam županija: Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Karlovačkoj, Požeško-slavonskoj, Sisačko-moslavačkoj, Splitsko-dalmatinskoj i Zadarskoj županiji.

Osobe s problemom ovisnosti o opijatima

Od ukupnog broja registriranih osoba s problemom ovisnosti o drogama (5.904) na liječenju zbog opijatske ovisnosti bilo je 4.489 osoba ili 76,0 % ih je uzimalo opijate, dok su zbog ovisnosti o drugim psihoaktivnim sredstvima na liječenju bile 1.415 (24,0 %) osobe. Prema teritorijalnoj zastupljenosti, osobe s problemom ovisnosti o opijatima brojčano su najzastupljeniji u sljedećim županijama: Gradu Zagrebu (946), Splitsko-dalmatinskoj županiji (633), Istarskoj županiji (559), Primorsko-goranskoj županiji (525), Zadarskoj županiji (508), Osječko-baranjskoj županiji (225) i Šibensko-kninskoj županiji (213). U svakoj od preostalih županijama u 2024. godini zabilježeno je manje od 180 osoba s problemom ovisnosti o opijatima u tretmanu službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje. Najveći broj prvi put liječenih osoba s problemom ovisnosti o opijatima zabilježen je u Gradu Zagrebu (25), Splitsko-dalmatinskoj županiji (21) i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (11).

Kriminalitet zlouporabe droga

Kaznena dijela

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, tijekom 2024. godine evidentirano je ukupno 2.661 kazneno djelo (2023.: 2.496) povezano s kriminalitetom droga i tvari zabranjenih u sportu. Prosječni udio kriminaliteta iz oblasti zlouporabe droga u sveukupnom kriminalitetu na području Republike Hrvatske iznosi 4,23 % , što je na razini 2023. godine. Od sveukupnog broja prijavljenih kaznenih djela iz djelokruga linije rada problematike droga u 2024. godini, 2.229 (2023.: 2.105 kaznenih djela) ili 83,8 % odnosi se na kaznena djela iz članka 190. (Neovlaštena proizvodnja i promet droga) Kaznenog zakona, 418 kaznenih djela (2023.: 367) ili 15,7 % odnosi na kaznena djela iz članka 191. (Omogućavanje trošenja droga) Kaznenog zakona, a 14 kaznenih djela (2023.: 24) ili 0,5 % na članak 191.a (Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu) Kaznenog zakona.

Gledajući teritorijalnu rasprostranjenost, najviše kaznenih djela zlouporabe droga zabilježeno je na području PU splitsko-dalmatinske (288), PU karlovačke (227) i PU šibensko-kninske (209), a najmanje na području PU ličko-senjske (19), PU brodsko-posavske (56) i PU dubrovačko-neretvanske (60).

Zapljene droga

U 2024. godini izvršeno je 11.257 zapljena svih vrsta droga, što je porast od 8,4 % u odnosu na 2023. godinu, kada je bilo 10.389 zapljena. Osim slučajeva neovlaštenog posjedovanja i neovlaštene preprodaje te omogućavanja trošenja droga, u Republici Hrvatskoj prisutan je i problem neovlaštene proizvodnje droga.

Podaci prikupljeni od policijskih uprava pokazuju kako je, slično kao i prijašnjih godina, najveći broj zapljena ostvaren u županijama s najvećim urbanim središtima, koje ujedno imaju najveću stopu osoba liječenih zbog ovisnosti o drogama. Uz područje PU splitsko-dalmatinske, najveći broj zapljena ostvaren je u PU zagrebačkoj i PU primorsko-goranskoj. Veća dostupnost droga u tim županijama tumači se turističkom i pomorskom orijentacijom naše zemlje, ali i većom potražnjom za drogama.

6. Zaključak

Potražnja za sredstvima ovisnosti i dalje predstavlja izazov. Zahvaljujući aktivnostima koje su provedene tijekom 2024. godine dodatno je osnažena institucionalna infrastruktura za odgovarajuće suočavanje s problematikom vezanom za suzbijanje ovisnosti i zlouporabom droga. Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Ministarstvo zdravstva, u suradnji i koordinaciji s ostalim nadležnim tijelima provode programe i aktivnosti kojima se doprinosi osiguranju kvalitete programa prevencije, liječenja, psihosocijalnog tretmana, smanjenja šteta te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti o drogama. U tom kontekstu poseban naglasak je stavljen na procjenu kvalitete projekata koji se provode u području prevencije ovisnosti u skladu s EU standardima, pružanje podrške u provedbi znanstveno utemeljenih preventivnih programa, provedbu programa oporavka i rehabilitacije putem Projekta resocijalizacije kroz pružanje paketa usluga obrazovanja i zapošljavanja, jačanju kompetencija stručnjaka putem sustavnih edukacija o znanstveno utemeljenim preventivnim i tretmanskim praksama te aktualnim međunarodnim i EU standardima, izradu smjernica, standarda i protokola za osiguranje kvalitetne provedbe tretmana.

Postignuti pomaci u području prevencije ovisnosti tijekom 2024. godine potvrđuju smjer profesionalizacije i jačanja kvalitete preventivnog sustava. Razvoj i primjena standarda kvalitete, provedba evaluiranih programa te organizacija edukacija u skladu sa znanstveno utemeljenim pristupima doprinose većoj učinkovitosti i održivosti intervencija. Certifikacija programa omogućila je strukturirano vrednovanje, s ciljem buduće usklađenosti financiranja s razinom kvalitete i uvrštavanja kriterija kvalitete u postupke dodjele sredstava. Istraživanja među mladima ukazuju na sve izraženiju izloženost rizicima u digitalnom okruženju, uključujući rizične obrasce korištenja društvenih mreža i igara, što potvrđuje potrebu za razvojem preventivnih sadržaja usmjerenih na jačanje kompetencija i otpornosti djece i mladih. Ipak, i dalje postoji potreba za širenjem evaluacijskih praksi na veći broj postojećih programa, dodatnim usklađivanjem sadržaja na nacionalnoj razini te osnaživanjem kapaciteta stručnjaka u svim sektorima. Kako bi se osigurala dugoročna održivost i učinak, preporučuje se nastavak razvoja standarda, osiguranje dostupnosti kvalitetno evaluiranih programa i podrška lokalnim zajednicama u provedbi učinkovitih preventivnih mjera.

Pored navedenog, provedeni su i brojni znanstveno istraživački projekti u praćenju određenih segmenata kompleksne problematike ovisnosti, a značajni naponi usmjereni su i na uvođenje inovativnih programa smanjenja štete za korisnike droga te na pravovremeno uočavanje i praćenje pojave novih psihoaktivnih tvari i povezanih zdravstvenih rizika kroz nacionalni Sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari. Implementacija Pilot projekta uvođenja kućnih doza naloksona omogućila je distribuciju opijatskog antagonista koji se koristi u prevenciji smrtnih slučajeva uzrokovanih predoziranjem opioidima u okviru zatvorskog i zdravstvenog sustava, čime je Hrvatska postala 17. članica Europske unije s kućnim dozama naloksona.

Iako je broj smrtnih slučajeva stabilan, zabrinjavajuća je učestalost smrti nejasnog uzroka te visoka prisutnost hepatitisa C među osobama koje injektiraju droge. Učinkovit odgovor

zahtijeva dodatna ulaganja u sustav toksikoloških analiza, unaprjeđenje sustava praćenja intoksikacija i intencionalnosti smrti, kao i jačanje dostupnosti i kvalitete usluga smanjenja šteta. Pilot-projekti pokrenuti u Zagrebu tijekom 2024. godine predstavljaju korak prema unaprjeđenju nacionalnog nadzora i intervencija, a daljnji naponi moraju biti usmjereni na povezivanje svih relevantnih dionika te smanjenje zdravstvenih nejednakosti i stigme povezane s uporabom droga.

Ilegalno tržište droga u Hrvatskoj ostaje dinamično, prilagodljivo i usko povezano s međunarodnim kriminalnim mrežama, što zahtijeva jačanje preventivnih aktivnosti, učinkovitije zakonodavne mjere te kontinuiranu međunarodnu suradnju i razmjenu informacija.

7. Pokazatelji ishoda

Posebni cilj 1. Prevencija ovisnosti djece i mladih

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Prevalencija uporabe droga (barem jednom u životu) u dobnoj skupini djece i mladih Kod: OI.02.5.68 Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	21 %	16 %	16,19 % , 2024., HZJZ
Prevalencija konzumacije alkohola (barem jednom u životu) u dobnoj skupini djece i mladih Kod: OI.02.5.69; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	90 %	75 %	87 %, 2024., HZJZ
Prevalencija pušenja duhana (dnevni pušači) u dobnoj skupini djece i mladih Kod: OI.02.5.70; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	19 %	12 %	20 %, 2024., HZJZ
Udio novoliječenih osoba zbog problema ovisnosti u ukupnom broju liječenih zbog problema ovisnosti Kod: OI.02.5.71; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	10 %	9 %	12 %, 2024., HZJZ
Udio novoliječenih maloljetnika zbog problema ovisnosti u ukupnom broju liječenih zbog problema ovisnosti Kod: OI.02.5.72; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	4 %	3 %	2 %, 2024., HZJZ

Posebni cilj 2. Prevencija ovisnosti na mjestu rada

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio izrečenih kazni za povredu zabrane korištenja sredstava ovisnosti na mjestu rada u ukupnom broju izrečenih kazni za prekršaja iz Zakona o zaštiti na radu Kod: OI.02.5.73; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	12 %	6 %	11 % 2024., DIRH

Posebni cilj 3. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji

3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio osoba stacionarno liječenih zbog problema ovisnosti o drogama u odnosu na ukupni broj liječenih zbog problema ovisnosti o drogama Kod: OI.02.5.74; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	12 %	15 %	27,3 %, 2024., HZJZ
Udio izvanbolnički liječenih osoba zbog problema ovisnosti o drogama u odnosu na ukupni broj liječenih zbog problema ovisnosti o drogama Kod: OI.02.5.75; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	95 %	96 %	80,9 %, 2024., HZJZ
Udio korisnika programa psihosocijalne rehabilitacije zbog problema ovisnosti o drogama u domovima socijalne skrbi i terapijskim zajednicama u	9 %	11 %	10,6 %, 2024., HZJZ

ukupnom broju osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama Kod: OI.02.5.76; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života			
Udio zatvorenika ovisnika o drogama na izdržavanju kazne zatvora koji su uključeni u psihosocijalne programe i intervencije u ukupnom broju ovisnika o drogama koji izdržavaju kaznu zatvora Kod: OI.02.5.77; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	90 %	95 %	92 %, 2024., MPUDT

Posebni cilj 4. Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima

4.1 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 4

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio ovisnika o drogama oboljelih od zaraznih bolesti (HIV-a/AIDS-a, hepatitisa B i C) u ukupnom broju liječenih ovisnika o drogama OI.02.5.78; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	42 %	40 %	27,7 %, 2024., HZJZ
Stopa hospitalizacija i dnevno bolničkih liječenja zbog alkoholne bolesti jetre na 100 000 stanovnika OI.02.5.79; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	57	55	39,69, 2023., HZJZ
Udio predoziranja sa smrtnim ishodom u ukupnom broju liječenih ovisnika o drogama OI.02.5.80; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	0,80 %	0,75 %	0,71 %, 2023., HZJZ
Broj smrti povezanih s pušenjem OI.02.5.81; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	7.151	7.000	5.913, 2023., HZJZ

Posebni cilj 1. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Broj kaznenih djela/prekršaja zlouporabe droga/tvari zabranjenih u sportu OI.02.5.82; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	11.560	11.800	11.387, 2024., MUP i DORH

Posebni cilj 2. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio sankcioniranih povreda usluživanja, odnosno dopuštanja konzumiranja alkoholnih pića, drugih pića i/ili napitaka koji sadržavaju alkohol osobama mlađim od 18 godina i povreda uporabe duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, kod pružatelja ugostiteljskih usluga u odnosu na sveukupno utvrđen broj povreda propisa u ugostiteljskim objektima Kod: OI.02.5.83; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	2 %	2,4 %	6,90 %, 2024., DIRH

Broj prekršaja prodaje alkoholnih pića, drugih pića i napitaka koji sadržavaju alkohol i duhanskih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, mlađima od 18 godina Kod: OI.02.5.84; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	650	600	281, 2024., DIRH i MUP
---	-----	-----	------------------------

Posebni cilj 3. Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću

3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio izrečenih kazni za povredu zabrane sudjelovanja u igrama na sreću maloljetnih osoba u ukupnom broju izrečenih kazni Kod: OI.02.5.85; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	10 %	50 %	12 %, 2024., MF

Posebni cilj 4. Unapređenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga

4.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Broj osuđenih osoba za kaznena djela i prekršaje u vezi droga Kod: OI.02.5.86; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	4.500	5.060	6.089, 2024., MPUDT i DORH

Prioritet 3. Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti

Posebni cilj 1. Unapređenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Prosječna dob prvog ulaska u sustav liječenja zbog problema ovisnosti o drogama Kod: OI.02.5.87; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	38	30	29,6; 2024., HZJZ
Prosječna dob prvog korištenja droge Kod: OI.02.5.88; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	16	20	16,3; 2024., HZJZ
Broj smrti povezanih s korištenjem droga Kod: OI.02.5.89; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	99	80	93; 2023., HZJZ
Potrošnja čistog alkohola po osobi u litrama Kod: OI.02.5.90; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	12,8	12,3	9.30; 2022, HZJZ
Udio liječenih problematičnih ovisnika o drogama u procijenjenoj populaciji problematičnih ovisnika o drogama Kod: OI.02.5.91; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	67 %	72 %	66 %; 2024., HZJZ
Broj hospitalizacija u dnevnim bolnicama ustanova u Hrvatskoj zbog F10 (Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani	9.848	10.100	11.698; 2023., HZJZ

alkoholom) uključujući i poddiobu na četvrti znak prema MKB-10 Kod: OI.02.5.92; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života			
Broj hospitalizacija u dnevnim bolnicama ustanova u Hrvatskoj zbog F63.0 (Patološka sklonost kockanju) te Z72.6 (Kockanje i kladenje) Kod: OI.02.5.93; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	191	215	217; 2023., HZJZ

Posebni cilj 2. Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka ciljana vrijednost za prvu godinu
Postotak provedenih obveza prema agencijama Europske unije odgovornih za problematiku ovisnosti i ponašajnih ovisnosti i regulaciju pitanja vezanih uz drogu, alkohol, duhanske i srodne proizvode i igranje igara na sreću Kod: OI.02.5.94; Upravno područje: 5. Zdravlje i kvaliteta života	50 %	80 %	56 %, 2024., HZJZ

8. Izvori i reference

1. Analiza otpadnih voda i droga - europska studija u više gradova (2025). Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/html/pods/waste-water-analysis_en
2. Europsko izvješće o drogama (2025). Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en
3. Europsko istraživanje o pušenju, pijenju i uzimanju droga među učenicima (2025). Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/news/2025/new-espad-survey-results_en
4. Europsko web istraživanje o obrascima uporabe droga (2025). Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/activities/european-web-survey-on-drugs_en
5. Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (2025). *Stanje u području ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: rezultati istraživanja 2023. i analiza trendova uporabe 2011.-2023.* (neobjavljeni Izvještaj).
6. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2025). Izvješće o osobama liječenima zbog zloruporabe psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj u 2024. godini. Interni dokument Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.
7. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2024). *Opis Pilot-projekta uvođenja kućnih doza naloksona* [interna dokumentacija radne skupine].
8. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2024). *Smjernice za sigurnija noćna okruženja i glazbene festivale* [nacrt dokumenta u izradi].
9. Izvješće o radu policije u 2024. godini. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova. Dostupno na: <https://sabor.hr/hr/sjednice-sabora/izvjesce-o-radu-policije-u-2024-godini-podnositeljica-vlada-republike-hrvatske>
10. Jerković, D., Novak, T., Jandrić Nišević, A., & Doležal, D. (2024). *Istraživanje uporabe stimulativnih droga u Republici Hrvatskoj* (Sažetak neobjavljenog Izvješća). Hrvatski zavod za javno zdravstvo. URL: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2025/03/Sazetak_Izvjesca_Uporaba_stimulativnih_droga.pdf
11. Kazneni zakon („Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22. i 114/23. i 36/24.)
12. Lista tvari zabranjenih u sportu („Narodne novine“, broj 32/23.)
13. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2017). *Minimalni standardi prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
14. Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. („Narodne novine“ br. 13/23.)
15. Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga („Narodne novine“, br. 19/23. i 154/24.)
16. Prekršajni zakon („Narodne novine“, br. 107/07., 39/13., 157/13., 110/15. i 70/17., 118/18. i 114/22.)
17. Registar uzroka smrti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo
18. Službena internetska stranica Humanitarne udruge Remar Croatia. Dostupno na: <https://remarcroatia.hr/>

19. Službena internetska stranica Udruge za borbu protiv ovisnosti NE – OVISNOST. Dostupno na: <https://ne-ovisnost.hr/>
20. Službena internetska stranica Udruge za unapređenje kvalitete življenja LET. Dostupno na: <https://udruga-let.hr/>
21. Službena internetska stranica Udruge za pomoć mladima HELP. Dostupno na: <https://www.helponline.hr/>
22. Službena internetska stranica Udruge Terra. Dostupno na: <https://www.udrugaterra.hr/>
23. Službena internetska stranica Udruge Porat. Dostupno na: <https://udrugaporat.hr/>
24. Službena internetska stranica Udruge Institut Pula. Dostupno na: <https://www.udruga-institut.hr/>
25. Službena internetska stranica Udruge HUHIV - Hrvatska udruga za borbu protiv HIV-a i virusnog hepatitisa . Dostupno na: <https://huhiv.hr/>
26. Službena internetska stranica Udruge Hepatos. Dostupno na: <https://hepatos.hr/>
27. Službena internetska stranica Udruge Iskorak. Dostupno na: <https://www.iskorak.hr/>
28. Vlada Republike Hrvatske. (2007). *Projekt resocijalizacije ovisnika o drogama koji su završili neki od programa rehabilitacije i odvikavanja od ovisnosti u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja.* Usvojeno na sjednici 19. travnja 2007. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2022/11/Projekt-resocijalizacije-ovisnika-o-drogama.pdf>
29. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23., 36/24. i 102/25)
30. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga („Narodne novine“, br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13. i 39/19.)
31. Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19. – Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 130/20. – Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 80/22., 36/24. i 72/25.)
32. Zakon o probaciji („Narodne novine“, broj 99/18.)
33. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 36/24.)
34. Zakon o zaštiti na radu („Narodne novine“, br. 71/14., 118/14., 154/14., 94/18. i 96/18.)
35. Zakon o ograničavanju uporabe duhanskih i srodnih proizvoda („Narodne novine“, br. 45/17., 114/18. i 98/25.)
36. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o igrama na sreću („Narodne novine“, broj 75/25.)
37. Zakon o elektroničkim medijima („Narodne novine“, br. 111/21. i 114/22.)
38. Zakon o zaštiti potrošača („Narodne novine“, br. 19/22. i 59/23.)
39. Zakon o elektroničkim komunikacijama („Narodne novine“, broj 76/22.)

9. Popis slika

Slika 1. Prevalencija konzumiranja bilo koje ilegalne droge u posljednjih godinu dana 2011.-2023. na razini cijelog uzorka (%)	11
Slika 2. Prevalencija pušenja duhana u posljednjih godinu dana 2011.-2023. na razini cijelog uzorka (%).....	12
Slika 3. Prevalencija konzumiranja alkohola u posljednjih godinu dana 2011.-2023. na razini cijelog uzorka (%).....	12
Slika 4. Prevalencija uzimanja sedativa ili trankvilizatora posljednjih godinu dana 2011.-2023. na razini cijelog uzorka.....	13
Slika 5. Uporaba psihoaktivnih tvari u posljednjih 12 mjeseci u Republici Hrvatskoj.....	14
Slika 6. Trendovi prema ESPAD istraživanju 2011.-2024.	17
Slika 7. Broj financiranih projekata udruga prema Javnom natječaju Ministarstva zdravstva 2020.-2023.	18
Slika 8. Broj financiranih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova prema Javnom pozivu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih 2021.-2024.	19
Slika 9. Utrošena financijska sredstva za financiranje projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova prema Javnom pozivu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih 2021.-2024.	19
Slika 10. Kretanje broja osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj 2020.-2024.	22
Slika 11. Kretanje broja novoliječenih osoba zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari u Hrvatskoj 2020.-2024.	23
Slika 12. Broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu zbog mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja uzrokovanih alkoholom u Hrvatskoj 2019.-2023.	24
Slika 13. Broj dolazaka u dnevne bolnice zbog mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja vezanih uz duhan u Hrvatskoj 2019.-2023.	25
Slika 14. Broj osoba koje su bile na liječenju u stacionarnom dijelu ili dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju u Hrvatskoj 2018.-2023.	25
Slika 15. Udio osoba na liječenju u stacionarnom dijelu ili u dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju u 2023. godini, prema dobi	26
Slika 16. Kretanje broja osoba liječenih zbog uporabe psihoaktivnih tvari u terapijskim zajednicama i zatvorima 2020.-2024.	26
Slika 17. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe opijata zaraženih HIV-om, hepatitisom B i hepatitisom C 2020.-2024.	28
Slika 18. Broj podijeljenog pribora (igle, šprice i kondomi) u 2024. godini.	30
Slika 19. Broj osoba uključenih u Projekt resocijalizacije, 2020.-2024.	32
Slika 20. Broj otkrivenih nasada kanabisa/marihuane uz prosječan broj zaplijenjenih stabljika po otkrivenom nasadu 2020.-2024.	33
Slika 21. Broj zapljena droga prema vrsti 2020.-2024.	34
Slika 22. Broj zapljena biljnog kanabisa/marihuane 2020.-2024.	34
Slika 23. Evidentirana kaznena djela kriminaliteta droga u vezi s člancima 328. i 329. (zločinačka udruženja) Kaznenog zakona 2020. - 2024.	37
Slika 24. Osuđeni odrasli maloljetni počinitelji kaznenih djela kriminaliteta droga 2020.-2024.	39
Slika 25. Distribucija rashoda po programskim aktivnostima u 2024.	43

10. Popis tablica

Tablica 1. Količina zapljena droga prema vrsti 2020.-2024.....	36
Tablica 2. Specificirani javni rashodi u državnom proračunu i županijskim proračunima i financijskim planovima javnih tijela i organizacija civilnog društva u području suzbijanja zlouporabe droga (2020.-2022.) i svih vrsta ovisnosti (2023.-2024.) u Republici Hrvatskoj, po programskim aktivnostima izraženo u eurima... ..	41
Tablica 3. Procjena ukupnih javnih rashoda po javnim funkcijama 2020.-2024., u eurima	43
Tablica 4. Broj osoba prema vrsti ovisnosti uključenih u tretman Hrvatskog zavoda za socijalni rad .	53
Tablica 5. Cijene droga na hrvatskom ilegalnom tržištu, po vrsti i količini droga, u eurima u 2024....	59